

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ
BELİRLENMESİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLERLE
İLİŞKİSİ

Erhan ERGENLER

2315018015

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr.Üyesi Muhammed Mustafa Tuncer ÇALIŞKAN

BANDIRMA- 2026

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ
BELİRLENMESİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLERLE
İLİŞKİSİ

Erhan ERGENLER
2315018015

Tez Danışmanı:
Dr. Öğr.Üyesi Muhammed Mustafa Tuncer ÇALIŞKAN

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 17.02.2026
Tezin Savunulduğu Tarih: 19.01.2026

BANDIRMA- 2026

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Liderlik ve Küresel Girişimcilik Programında Yüksek Lisans öğrencisi Erhan ERGENLER tarafından, Dr.Öğr. Üyesi Muhammed Mustafa Tuncer ÇALIŞKAN danışmanlığında hazırlanan “**Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi ve Sosyo-Demografik Faktörlerle İlişkisi**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 19.01.2026 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında oyçokluğu/oybirliği ile başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvan Ad-Soyad

İmza

Jüri Başkanı (Tez danışmanı):Dr.Öğr. Üyesi M. Mustafa Tuncer ÇALIŞKAN

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Sinan AYTEKİN

: Dr.Öğr. Üyesi Devran DENİZ

ETİK BEYAN

T.C.

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu tez çalışmasının özgün olduğunu, hazırlanması sürecinde bilimsel etik kurallara uygun davrandığımı, bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları kaynak göstererek kullandığımı ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi beyan ederim.

Tezin Adı: Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi ve Sosyo-Demografik Faktörlerle İlişkisi

Adı Soyadı: Erhan ERGENLER

Savunma Tarihi: 19/01/2026

ÖZET
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ
BELİRLENMESİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLERLE
İLİŞKİSİ

Erhan Ergenler

Aralık, 2025

Bu araştırmanın amacı, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini, finansal tutumlarını ve finansal davranışlarını belirlemek ve bu değişkenlerin sosyo-demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırma nicel araştırma yöntemi çerçevesinde ilişkisel tarama modeli ile yürütülmüş; veriler 2025 yılı Mart-Mayıs ayları arasında çevrim içi ortamda 358 gönüllü öğrenciye uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket; demografik bilgiler, finansal bilgi düzeyi, finansal tutum ve finansal davranış olmak üzere dört bölümden oluşmuştur. Ölçeklerin güvenilirlik katsayıları (Cronbach's Alpha) finansal tutum için 0,700 ve finansal davranış için 0,776 olarak bulunmuştur. Bulgulara göre katılımcıların %30,17'si çok düşük, %17,04'ü düşük, %28,49'u orta ve %24,30'u yüksek düzeyde finansal okuryazarlık sergilemekte; buna göre %47,21'i düşük/çok düşük düzeylerde yer alırken %52,79'u orta ve üzeri düzeydedir. Ayrıca öğrencilerin %72,9'unun hiç tasarruf yapmadığı veya gelirlerinin %5'inden azını tasarruf ettiği, %46,6'sının ise yatırım yapmadığı belirlenmiştir. Bazı demografik değişkenlerin finansal bilgi, tutum ve davranış üzerinde anlamlı farklılıklar yarattığı; kadın öğrencilerin finansal tutum ölçeğinden aldıkları ortalama puanların erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin ise finansal bilgi puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak çalışma, üniversite öğrencilerinde finansal bilgi, tutum ve davranış göstergelerinin heterojen bir dağılım sergilediğini ve bu alanlarda geliştirmeye açık bir görünüm bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Davranış, Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum, Sosyo-Demografik Faktörler, Üniversite Öğrencileri.

ABSTRACT

**DETERMINING UNIVERSITY STUDENTS' FINANCIAL
LITERACY, ATTITUDES, AND BEHAVIORS AND THEIR
RELATIONSHIP WITH SOCIO-DEMOGRAPHIC FACTORS**

Erhan Ergenler

December, 2025

The aim of this study is to determine the financial literacy levels, financial attitudes, and financial behaviors of students at the Faculty of Economics and Administrative Sciences of Bandırma Onyedi Eylül University and to examine whether these variables differ according to socio-demographic factors. The study was conducted within the framework of the quantitative research method using a relational survey model. Data were collected between March and May 2025 through an online questionnaire administered to 358 volunteer students. The questionnaire consisted of four sections: demographic information, financial knowledge level, financial attitude, and financial behavior. The reliability coefficients (Cronbach's Alpha) of the scales were calculated as 0.700 for financial attitude and 0.776 for financial behavior. According to the findings, the financial literacy levels of the participants do not show a homogeneous distribution. Of the students, 30.17% exhibit very low, 17.04% low, 28.49% medium, and 24.30% high levels of financial literacy; accordingly, 47.21% are in the low and very low categories, while 52.79% are at a medium or higher level. In addition, it was determined that 72.9% of the students either do not save at all or save less than 5% of their income, and 46.6% do not engage in any investment activities. It was found that certain demographic variables created statistically significant differences in financial knowledge, attitudes, and behaviors; the mean scores obtained from the financial attitude scale were higher for female students compared to male students, whereas male students had higher financial knowledge scores. Overall, the study reveals that university students' financial knowledge, attitudes, and behaviors exhibit a heterogeneous structure and present areas open to improvement.

Keywords: Financial Behavior, Financial Literacy, Financial Attitude, Socio-Demographic Factors, University Students.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından belirlenen akademik standartlar çerçevesinde hazırlanmıştır. Çalışmanın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak yönlendiren, katkılarıyla bu çalışmanın şekillenmesinde önemli rol oynayan danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Muhammed Mustafa Tuncer ÇALIŞKAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma süresince akademik katkılarını esirgemeyen tüm öğretim üyelerine, idari süreçlerde destek sağlayan Enstitü personeline, ayrıca çalışma ortamını kolaylaştıran tüm kurum ve kuruluşlara minnettarlığımı ifade ederim.

Çalışmanın yürütülmesi sürecinde sabır ve anlayışları ile her zaman yanımda olan aileme de teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Erhan ERGENLER
Bandırma, Aralık 2025

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI	iii
ETİK BEYAN	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
GRAFİKLER LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	3
2.1. Finansal Okuryazarlık.....	3
2.1.1. Kavramın Tanımı ve Gelişimi	3
2.1.2. Kavrama İlişkin Farklı Yaklaşımlar.....	4
2.1.3. Finansal Okuryazarlığın Düzeyleri	5
2.1.4. Finansal Okuryazarlığın Kapsamı ve Unsurları.....	7
2.2. Finansal Okuryazar Bireyin Özellikleri ve Avantajları	9
2.2.1. Bireysel Özellikler	9
2.2.2. Finansal Okuryazarlığın Avantajları	11
2.3. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri ve Boyutları	12
2.3.1. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri	12
2.3.2. Finansal Okuryazarlığın Boyutları.....	14
2.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi.....	20

2.4.1. Birey ve Aile İçin Önemi	24
2.4.2. Finansal Sistem İçin Önemi	26
2.4.3. Toplum İçin Önemi.....	27
2.4.4. Finansal Refah	30
2.5. Finansal Eğitim ve Uygulamalar	32
2.5.1. Finansal Eğitimin Tanımı ve Önemi.....	32
2.5.2. Finansal Eğitimin İlkeleri ve Temaları	34
2.5.3. Finansal Eğitimin Önemi ve Gerekliliği	35
2.5.4. Finansal Eğitimde Hedef Gruplar	37
2.5.5. Finansal Eğitimde Uluslararası Yaklaşımlar	38
2.5.6. Türkiye’de Finansal Eğitim Uygulamaları	40
2.6. Finansal Eğitim Faaliyetleri.....	41
2.6.1. Uluslararası Finansal Eğitim Uygulamaları.....	41
2.6.2. Türkiye’de Finansal Eğitim Uygulamaları	44
3. LİTERATÜR.....	50
3.1. Yurtiçi Çalışmalar.....	50
3.2. Yurtdışı Çalışmalar.....	61
3.3. Araştırma Hipotezlerinin Geliştirilmesi	68
3.3.1. Demografik Değişkenler ile Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişkiye Yönelik Hipotezler (H1)	69
3.3.2. Finansal Tutum ve Finansal Davranış Arasındaki İlişkiye Yönelik Hipotezler (H2).....	70
3.3.3. Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisine Yönelik Hipotezler (H3)	71
3.3.4. Kredi Kartı Kullanımı, Borç Yönetimi, Tasarruf ve Yatırım Davranışlarına İlişkin Hipotezler (H4-H9).....	71

4. YÖNTEM.....	73
4.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli	73
4.2. Araştırmanın Deseni	73
4.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	74
4.4. Veri Toplama Aracı ve Ölçekler	75
4.5. Verilerin Toplanması Süreci.....	76
4.6. Araştırmanın Varsayımları	77
4.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	77
4.8. Verilerin Analizi	77
4.8.1. Finansal Okuryazarlık Testine İlişkin Analiz	78
4.8.2. Finansal Tutum ve Davranış Ölçeklerinin Analizi	78
4.8.3. Normallik ve Parametrik Test Gerekçesi	79
4.9. Araştırma Hipotezleri	79
5. BULGULAR	82
5.1. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular	82
5.2. Finansal Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Bulgular	85
5.3. Finansal Tutum ve Davranış Ölçeklerine İlişkin Bulgular.....	88
5.4. Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular	89
5.4.1. Demografik Değişkenlere Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyi ...	89
5.4.2. Finansal Tutum ve Davranış Arasındaki İlişki	92
5.4.3. Demografik Özelliklerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisi	93
5.4.4. Kredi Kartı Kullanımı ve Demografik Farklılıklar	95
5.4.5. Borç Yönetimi ve Endişesi	98
5.4.6. Tasarruf ve Yatırım Tercihleri	100
5.4.7. Borç Endişesinin Belirleyicileri	102
5.4.8. Finansal Okuryazarlık ve Davranış İlişkisi.....	103

5.4.9. Finansal Haber Takibi ve Finansal Tutum Düzeyi	104
6. SONUÇ	107
6.1. Tartışma	107
6.1.1. Finansal Okuryazarlık ve Demografik Faktörler (H1).....	107
6.1.2. Finansal Tutum ve Davranış Arasındaki İlişki (H2, H9).....	108
6.1.3. Demografik Özelliklerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisi (H3, H8)	110
6.1.4. Borç Yönetimi, Endişesi ve Yatırım Tercihleri (H4, H5, H6, H7)	111
6.1.5. Genel Değerlendirme	113
6.2. Tezin Önemi ve Katkısı	113
6.3. Öneriler	114
6.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	114
6.3.2. Gelecekteki Araştırmalara Yönelik Öneriler	115
KAYNAKÇA	117
EKLER	134
EK 1. 2024-2025 Bahar Dönemi Aktif Öğrenci Sayıları	134
EK 2. Etik Kurul Onay	135
EK 3. Tez Çalışması Anket Formu.....	136
ÖZGEÇMİŞ	142

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Finansal Okuryazarlık Türleri.....	8
Tablo 2.2 Literatürdeki Finansal Okuryazarlık Bileşenleri.....	12
Tablo 2.3 Finansal Okuryazarlığın Unsurları.....	15
Tablo 2.4 Finansal Refahın Unsurları	31
Tablo 2.5 Finansal Eğitimin Öncelikli Temaları.....	34
Tablo 4.1 Mandell'in Finansal Okuryazarlık Sınıflandırması.....	78
Tablo 4.2 Finansal Tutum ve F. Davranış Güvenirlik ve Normallik Değerleri	79
Tablo 5.1 Tanımlayıcı Bulgular: Cinsiyet.....	82
Tablo 5.2 Tanımlayıcı Bulgular: Sınıf	82
Tablo 5.3 Tanımlayıcı Bulgular: Bölüm	82
Tablo 5.4 Tanımlayıcı Bulgular: Aile Geliri.....	83
Tablo 5.5 Tanımlayıcı Bulgular: Kişisel Gelir.....	83
Tablo 5.6 Tanımlayıcı Bulgular: Yatırım Hesabı.....	83
Tablo 5.7 Tanımlayıcı Bulgular: İnternet Bankacılığı	83
Tablo 5.8 Tanımlayıcı Bulgular: Finansal Haber Takibi	84
Tablo 5.9 Tanımlayıcı Bulgular: Tasarruf Oranı.....	84
Tablo 5.10 Tanımlayıcı Bulgular: Yatırım Oranı.....	84
Tablo 5.11 Finansal Okuryazarlık Sorularına Verilen Doğru Yanıtların Konu Alanlarına Göre Dağılımı ve Ortalama Başarı Yüzdeleri	85
Tablo 5.12 Finansal Okuryazarlık Düzeyi Tablosu.....	87
Tablo 5.13 Cinsiyete Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri	89
Tablo 5.14 Sınıf Düzeyine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri	90
Tablo 5.15 Aile Gelir Düzeyine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri.....	90
Tablo 5.16 Öğrenci Gelir Düzeyine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri. 91	
Tablo 5.17 F. Haber Takip Sıklığına Göre F. Okuryazarlık Düzeyleri.....	92
Tablo 5.18 Finansal Tutum ve Finansal Davranış Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	92
Tablo 5.19 Finansal Tutumun F. Davranış Üzerine Regresyon Analizi Sonuçları	93

Tablo 5.20 Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	94
Tablo 5.21 Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisini Gösteren Çoklu Regresyon Modeli (Alt Hipotezler)	95
Tablo 5.22 H4 Alt Hipotezleri ve Uygulanan Test Türleri	96
Tablo 5.23 Kredi Kartı Sayısının Sınıf Düzeyine Göre Farklılıklarına İlişkin Sonuçlar.....	96
Tablo 5.24 Cinsiyet ile Kredi Kartı Borcu Ödeme Biçimi Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Testi Sonuçları	97
Tablo 5.25 İlk Kredi Kartını Edinme Zamanına Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması	97
Tablo 5.26 H4 Alt Hipotezlerinin Test Sonuçları	98
Tablo 5.27 Gelir Düzeyine Göre Borç Geç Ödeme Sıklığına İlişkin ANOVA Sonuçları	98
Tablo 5.28 Tasarruf Durumuna Göre Ödenmemiş Kredi Kartı Borcu Tutarı Analiz Sonuçları.....	99
Tablo 5.29 Borç Endişesi ile Finansal Davranış Ortalama Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	99
Tablo 5.30 H5 Alt Hipotezlerinin Test Sonuçları	100
Tablo 5.31 Tasarruf Biçimine Göre F. Tutum Düzeyine Ait Analiz Sonuçları	100
Tablo 5.32 Yatırım Aracı Tercihlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi Sonuçları	101
Tablo 5.33 H6 Alt Hipotezlerinin Test Sonuçları	102
Tablo 5.34 Borç Endişesini Açıklayan Değişkenlere Ait Regresyon Model Özeti.....	102
Tablo 5.35 Borç Endişesini Açıklayan Faktörlere Ait Regresyon Katsayıları	102
Tablo 5.36 Finansal Okuryazarlık Düzeyine Göre Finansal Davranış Düzeyi Ortalamalarının Karşılaştırılması	104
Tablo 5.37 Finansal Haber Takip Sıklığı ile Finansal Tutum Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	104

Tablo 5.38 Hipotezlere İlişkin Kabul-Ret Tablosu	105
--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Finansal Okuryazarlığın Resmi.....	6
Şekil 2.2 Finansal Eğitim Diyagramı	32
Şekil 5.1 Finansal Tutumun Finansal Davranış Üzerindeki Etkisini Gösteren Basit Regresyon Modeli.....	93
Şekil 5.2 Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisini Gösteren Çoklu Regresyon Modeli.....	95
Şekil 5.3 Borç Endişesini Açıklayan Çoklu Regresyon Modeli	103

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 5.1 Finansal Okuryazarlık Düzey Dağılımı	88
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	: Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AEP	: Aile Eğitim Programı
AGFLF	: Avustralya Hükûmeti Finansal Okuryazarlık Vakfı (Australian Government Financial Literacy Foundation)
ANZFLB	: Finansal Okuryazarlık Kurulu (Australia and New Zealand Financial Literacy Board)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
CEE	: Ekonomik Eğitim Konseyi (Council for Economic Education)
CFPB	: Tüketici Mali Koruma Bürosu
CMF	: Finansal Piyasalar Komitesi (Committee on Financial Markets)
EC	: Avrupa Komisyonu (European Commission)
EDFE	: Finansal Eğitim Avrupa Veri Tabanı (European Database on Financial Education)
EGFE	: Finansal Eğitim Uzmanları Grubu (Expert Group on Financial Education)
FFMS	: Finansal Eğitim Fonu (Financial Literacy Fund of Russia)
FODER	: Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
FOREX	: Döviz Piyasası (Foreign Exchange)
FSA	: Finansal Yetkinlik Departmanı (Financial Services Authority, England)
FSMA	: Finansal Hizmetler Otoritesi (Financial Services and Markets Authority)
GPCFL	: Tüketicinin Korunması ve Finansal Okuryazarlık için Küresel Program

	(Global Program on Consumer Protection & Financial Literacy)
GPFCP	: Finansal Tüketicinin Korunmasına İlişkin İyi Uygulamalar (Good Practices for Financial Consumer Protection)
IC	: Sigortalar Komitesi: IC (Insurance Committee)
IFL	: Finansal Okuryazarlık Merkezi (Institute for Financial Literacy)
IGFE	: Finansal Eğitim için Uluslararası Geçit (International Gateway for Financial Education)
IOSCO	: Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (International Organization of Securities Commissions)
İİBF	: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
INFE	: Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (International Network on Financial Education)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PACFL	: Finansal Okuryazarlık Danışma Konseyi
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TEB	: Türk Ekonomi Bankası
TSPB	: Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Durum Fonu (United Nations. International Children's Emergency Fund)
WB	: Dünya Bankası (World Bank)
WPPP	: Özel Emeklilik Çalışma Grubu (Working Party on Private Pensions)

1. GİRİŞ

Günümüzde finansal sistemlerin karmaşıklaşması, bireylerin ekonomik karar alma süreçlerinde daha bilinçli hareket etmelerini zorunlu kılmıştır. Küresel ölçekte yaşanan ekonomik dalgalanmalar, dijital finansal araçların yaygınlaşması, tüketim alışkanlıklarındaki değişim ve borçlanma eğilimlerinin artması, bireylerin finansal bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini gerekli hâle getirmiştir. Bu bağlamda finansal farkındalık, yalnızca bireylerin kişisel refahı açısından değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından da kritik bir öneme sahiptir. Bu durum, finansal yaşamın başlangıç aşamasında bulunan bireyler açısından özel bir önem taşımaktadır. Özellikle üniversite öğrencileri, yaşamlarının bu döneminde ilk kez bağımsız finansal kararlar alan, gelir-gider dengesini yönetmeye çalışan ve gelecekte iş yaşamına katılacak bireyler olarak finansal okuryazarlığın hedef kitlesini oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin finansal bilgi, tutum ve davranış düzeylerinin belirlenmesi hem bireysel bilinçlenme hem de ekonomik sisteme sağlıklı katılım açısından büyük önem taşımaktadır.

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal kavramları anlayarak bütçeleme, tasarruf, yatırım, borçlanma ve risk yönetimi gibi konularda doğru kararlar verebilmelerini sağlayan bir yeterlilik alanıdır. Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD)'ne göre finansal okuryazarlık, bireylerin finansal ürün ve riskler hakkında bilgi edinerek kendi refahlarını artıracak kararlar alabilme yetkinliğidir. Literatürde finansal okuryazarlığın bilgi, farkındalık ve uygulama boyutlarını kapsadığı; yalnızca teorik bilgi değil, bu bilginin gündelik yaşam kararlarına yansıtılma becerisi olduğu vurgulanmaktadır. Finansal okuryazarlığı yüksek bireyler, tasarruf ve yatırım konularında daha bilinçli kararlar almakta, riskleri değerlendirme ve finansal planlama süreçlerinde daha başarılı olmaktadır.

Finansal tutum, bireylerin finansal konulara yönelik inanç, duygu ve eğilimlerini ifade eder. Tutum, bireyin para, harcama, borçlanma veya tasarruf gibi konulara nasıl yaklaştığını belirleyen psikolojik bir bileşendir. Pozitif finansal tutuma sahip bireyler, geleceğe dönük planlama yapma, bütçelerini dengeleme ve mali sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha kararlı davranırlar. Bu nedenle finansal tutum, bilgiyle davranış arasındaki köprü işlevini görür. Literatürde finansal

tutumun finansal davranışları doğrudan etkilediği ve bireylerin finansal refah düzeylerinin önemli bir belirleyicisi olduğu vurgulanmaktadır (Atkinson ve Messy, 2012; Hilgert vd., 2003).

Finansal davranış ise bireylerin finansal bilgi ve tutumlarını eyleme dönüştürme biçimidir. Bütçe oluşturma, tasarruf yapma, borç yönetimi, yatırım kararları ve finansal planlama gibi somut eylemler finansal davranışın kapsamına girer. Finansal davranışlar, bireylerin hem mevcut ekonomik durumlarını yönetme biçimini hem de gelecekteki mali güvenlik düzeylerini belirler. Bu davranışlar çoğu zaman bireyin bilgi düzeyinden çok, tutum ve alışkanlıklarıyla şekillenir. Bu nedenle finansal davranışın geliştirilmesi, finansal eğitimin en önemli hedeflerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Bu kavramlarla ilişki olarak çalışmasının amacı, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranış düzeylerini belirlemek ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri sosyo-demografik faktörler açısından incelemektir.

Bu kapsamda, araştırmanın **ikinci bölümünde**, finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranış gibi kavramlar tanımlanmış; kavramın gelişimi, bileşenleri ve önemi açıklanarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. **Üçüncü bölümde**, ulusal ve uluslararası alan yazında üniversite öğrencileri örneklemeli çalışmalar derlenmiş, finansal okuryazarlık, tutum ve davranış konularındaki eğilimler ortaya konulmuştur. **Dördüncü bölümde**, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve analiz süreçleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. **Beşinci bölümde** ise araştırmadan elde edilen bulgular sunulmuş ve finansal okuryazarlık ile tutum ve davranış arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. **Altıncı bölüm** sonuç bölümü olarak bulguların tartışılması ve ileride yapılacak çalışma ve uygulamalara yönelik öneriler yer almaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Finansal Okuryazarlık

2.1.1. Kavramın Tanımı ve Gelişimi

Günümüzde finansal sistemlerin giderek karmaşık bir hâl alması, bireylerin ekonomik refahlarını koruyabilmeleri için finansal bilgiye dayalı karar alma becerilerini zorunlu kılmış; bu durum finansal okuryazarlık kavramını hem akademik hem de toplumsal düzeyde dikkat çeken bir araştırma alanına dönüştürmüştür.

Finansal okuryazarlığın 1700’lü yıllarda aile harcamalarını düzenleme ve tasarruf davranışlarının gelişmesiyle ortaya çıktığı kabul edilir. 1800’lerde kişisel verilerin incelenmesiyle aile refahında maddi gücün belirleyici rolü anlaşılmış, Sanayi Devrimi’nin ekonomik dönüşümleri finansal okuryazarlığın önemini artırmıştır (Hayta, 2011, s.5). 20. yüzyılın başındaki ekonomik krizler tasarruf ve yatırım becerilerinin gerekliliğini öne çıkarmış, yüzyılın sonunda sermaye piyasalarındaki hızlı değişim bireyleri finansal risklere karşı daha bilinçli olmaya yöneltmiştir (Lusardi, Mitchell, 2014, s.5; Yılmaz, Tuncay, 2012, s.345). 1980–1990’larda hükümetler ve Sivil Toplum Kuruluşu (STK)’lar finansal eğitim programları geliştirirken, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’deki “JumpStart” Koalisyonu ulusal müfredat hazırlayarak gençlerin finansal bilgi düzeyini artırmayı hedeflemiştir (Er, Çetintaş, 2018, s.65; Willis, 2008, s.260–275). 2000’lerde teknolojinin gelişmesi ve çevrimiçi kaynakların yaygınlaşması, finansal okuryazarlığın küresel ölçekte hızla gelişimini sürdürmesini sağlamıştır (OECD, 2013). Bugün ise finansal okuryazarlığa yönelik görüşler genişlemekte ve konu artan biçimde stratejik bir alan olarak değerlendirilmektedir (Bayram, 2015, s.120).

Literatürde kavrama ilişkin farklı tanımların ve terimlerin kullanıldığı görülmektedir. ABD ve Avustralya’da “finansal okuryazarlık” (financial literacy) ifadesi yaygınken, İngiltere ve Kanada’da “finansal yeterlilik” (financial capability) terimi kullanılmaktadır. Bazı çalışmalarda ise kavram “finansal farkındalık” (financial awareness) veya “finansal eğitim” (financial education) başlıkları altında ele alınmıştır (Gökmen, 2012, s.17; Orton, 2007; Satoğlu, 2014, s.7). Bu durum, finansal okuryazarlığın dinamik bir gelişim süreci içinde olduğunu ve farklı akademik çevrelerde farklı anlam yükleriyle kullanıldığını göstermektedir.

Bu tarihsel ve kavramsal çerçeve, finansal okuryazarlığın ekonomik davranışların açıklanmasında giderek merkezi bir konuma ulaştığını ortaya koymaktadır.

2.1.2. Kavrama İlişkin Farklı Yaklaşımlar

Literatürde bu kavram kimi çalışmalarda “finansal yetkinlik” (financial capability), “finansal farkındalık” (financial awareness), “finansal bilgi” (financial knowledge) veya “finansal eğitim” (financial education) terimleriyle de ifade edilmektedir (Gökmen, 2012, s.1; Huston, 2010, s.296). Bazı araştırmacılar finansal okuryazarlığı finansal yetkinliğin bir alt boyutu olarak değerlendirirken (Aktaş, 2015, s.1; Orton, 2007, s.7), bazıları ise bu iki kavramı birbirini tamamlayan yapılar olarak ele almıştır. Finansal yetkinlik kavramı, bireylerin tutum ve davranışlarını, psikolojik eğilimlerini ve sosyal yapılarını dikkate alarak para yönetimi kararları üzerinde disiplinler arası bir köprü işlevi görür; ekonomi, psikoloji ve sosyoloji gibi alanları bir araya getirir (Sherraden, 2013, s.3).

Bu çerçevede Aktaş (2015) finansal yetkinliği üç temel boyutta incelemiştir: finansal tutum ve davranışlar, finansal okuryazarlık ve finansal erişim. Benzer biçimde Orton (2007) kavramı finansal bilgi ve anlama, finansal beceri ve yeterlik ile finansal sorumluluk olmak üzere üç boyutta ele almıştır. Bu yaklaşımlar dikkate alındığında, finansal okuryazarlığın finansal yetkinliğe kıyasla daha dar bir kapsamı ifade ettiği; ancak bireyin karar alma sürecinde temel bir bileşen olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır (Kılıç, 2016, s.4).

Finansal okuryazarlığa ilişkin ilk tanımlar 1990’lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Noctor ve arkadaşları (1992) kavramı, bireylerin para yönetiminde bilinçli kararlar alabilme yeteneği olarak tanımlamışlardır. Benzer biçimde Ergün ve arkadaşları (2014), Goel ve Khanna (2013) ile Vitt ve arkadaşları (2000) da finansal okuryazarlığı bireylerin finansal refahlarını etkileyen konular hakkında bilgi edinme, bu bilgiyi analiz ederek uygun kararlar alma ve günlük yaşamda karşılaşılan finansal durumlara doğru tepki verebilme becerisi olarak açıklamışlardır. Bu tanımlar, bireylerin finansal konularda bilgiye dayalı rasyonel kararlar almalarının önemini vurgulamaktadır.

Türkiye’deki kurumsal yaklaşımlar da bu tanımlarla paralellik göstermektedir. Türk Ekonomi Bankası (TEB) ve Boğaziçi Üniversitesi (2014) finansal okuryazarlığı,

bireyin para yönetiminde bilgiye dayalı olarak rasyonel yatırım kararları alabilme yetkinliği şeklinde tanımlarken; Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) finansal bilginin ışığında etkili kararlar alabilme yeterliliği olarak değerlendirmektedir (Kılıç, 2016, s.5; www.fo-der.org). Bu tanımlar, finansal okuryazarlığın yalnızca bireysel bir beceri değil, aynı zamanda toplumsal refahın destekleyicisi olarak ele alındığını göstermektedir.

Literatürde finansal okuryazarlığın sınırları konusunda tam bir görüş birliği bulunmamakla birlikte araştırmacıların büyük kısmı kavramın bilgi, beceri ve davranış bütünlüğü taşıdığı yönünde uzlaşmaktadır. Remund (2010, s.278) bu durumu beş boyut ile açıklamıştır: finansal bilgi, finansal konuları ifade edebilme, kişisel finansı yönetebilme, doğru karar verme ve geleceğe yönelik planlama yapabilme. OECD (2013) ise finansal ürünler ve riskler hakkında bilgi sahibi olmanın bireylerin seçenekler arasında seçim yapabilme farkındalığını artırdığını vurgulamaktadır.

Alkaya ve Yağlı (2015, s.585–586) finansal okuryazarlığı bütçe, sigorta, tasarruf, yatırım ve kredi gibi alanlarda doğru karar verebilme yeterliliği olarak ele alırken; Kılıç, Ata ve Seyrek (2015, s.129–130) finansal okuryazarlığın birey, işletme ve ülke düzeyinde ekonomik sonuçlar doğuran bilgi-beceri yapısı olduğunu belirtmiştir.

Literatürde yer alan farklı tanımlar ve yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, finansal okuryazarlığın çok katmanlı bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu yapının düzeysel bileşenleri bir sonraki bölümde ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

2.1.3. Finansal Okuryazarlığın Düzeyleri

Finansal okuryazarlık kavramı literatürde farklı boyutlarıyla ele alınmakta ve çeşitli araştırmacılar tarafından sınıflandırılmaktadır. Lusardi (2008) bu kapsamda finansal okuryazarlığı “temel” ve “gelişmiş” olmak üzere iki düzeyde incelemiştir. *Temel düzey*; faiz oranlarını anlama, enflasyonun etkilerini değerlendirme ve riskin dağıtılmasını kavrayabilme gibi becerileri içerirken, *gelişmiş düzey* yatırım ve tasarruf kararlarını alma, risk-getiri ilişkisini yorumlama, menkul kıymetlerin değerlemesini bilme ve tahvil, hisse senedi ile yatırım fonlarının işleyişini anlayabilme yeterliliğini kapsamaktadır (Lusardi, 2008, s.4–7). Bu yaklaşım, bireylerin finansal sistem içinde yer alma biçimlerini bilgi derinliğine göre değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Mak ve Braspenning (2012) ise kavramı görsel bir biçimde ele alarak “Finansal Okuryazarlığın Resmi” başlığı altında dört ana unsura dayalı bir model geliştirmiştir. Bu modele göre bireyin finansal okuryazarlık seviyesi; bütçeleme, tasarruf, yatırım ve borçlanma konularındaki bilgi, yetenek ve özgüveninin bir birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Mak & Braspenning, 2012, s.317). Bu model, finansal karar alma sürecinde psikolojik ve davranışsal bileşenlerin önemini vurgulaması bakımından dikkat çekicidir. İlgili model aşağıda Şekil 2.1’de görsel olarak sunulmuştur.

Şekil 2.1 Finansal Okuryazarlığın Resmi

Kaynak: Mak ve Braspenning, 2012

Remund (2010) finansal okuryazarlığı, farklı araştırmacıların tanımlarını karşılaştırarak beş boyutta değerlendirmiştir: finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olma, bu kavramları ifade edebilme, kişisel finansı yönetebilme, uygun finansal kararlar alabilme ve geleceğe dönük planlama yapabilme. Bu sınıflandırma, finansal okuryazarlığın yalnızca bilgiye sahip olmayı değil, aynı zamanda bu bilgilerin davranışa dönüştürülmesini de içerdiğini göstermektedir (Remund, 2010, s.279–281). OECD (2014, s.15) ise finansal okuryazarlığın geliştirilmesinin, bireylerde tasarrufa yönelik olumlu davranış değişikliklerini teşvik ettiğini belirtmekte ve bilgi–tutum–davranış bütünlüğünün finansal yeterlilik için belirleyici olduğunu vurgulamaktadır.

Bu yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, finansal okuryazarlığın düzeyleri yalnızca bireylerin sahip oldukları bilgi miktarıyla değil, bu bilgiyi finansal

kararlarında nasıl kullandıklarıyla da ilgilidir. Dolayısıyla, finansal okuryazarlık düzeylerinin anlaşılması, bireylerin ekonomik davranışlarının değerlendirilmesi açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır.

2.1.4. Finansal Okuryazarlığın Kapsamı ve Unsurları

Finansal bilgi, finansal okuryazarlığın en önemli bileşenlerinden biridir. Bireylerin bütçe, tasarruf, yatırım, kredi, faiz, enflasyon ve risk-getiri gibi temel konularda bilgi sahibi olması, bilinçli finansal kararlar alabilmelerini sağlar (Alkaya & Yağlı, 2015, s.585). Bu bilgi, *makro düzeyde* ekonomik göstergeler (cari açık, bütçe, dış ticaret verileri) ve *mikro düzeyde* işletme ile hane halkının mali durumunu etkileyen unsurları kapsamaktadır (Özdemir, 2011). Finans, bütçelemeden sigortaya, tasarruftan risk yönetimine kadar geniş bir alanı kapsamakta olup, bireyin finansal kararlarını bilinçli biçimde alabilmesi için bilgiyi edinme, anlama ve değerlendirme becerisini gerektirir (Bodie, 2006; Mason & Wilson, 2000). Chen ve Volpe (2002), kişisel finans eğitiminin katılımcılar tarafından İngilizce ve Matematikten sonra en önemli üçüncü alan olarak görüldüğünü; ancak bireylerin çoğunlukla finansal hatalar yaptıktan sonra bu gereksinimin farkına vardıklarını belirtmiştir (Eitel & Martin, 2009, s.619).

Finansal okuryazarlık ihtiyacı kişiden kişiye ve toplumsal koşullara göre değişebilir. Buckland ve arkadaşları (2013) bu farklılığı mekân, zaman ve bireysel koşullar temelinde dört ölçütle açıklamaktadır. Gelişmiş ülkelerde kredi ve yatırım ürünlerinin yaygınlığı nedeniyle tüketicilerin finansal bilgi düzeyi önemli görülürken, yaş faktörü de belirleyicidir; özellikle orta yaş grubunun tasarruf eğilimi genç ve yaşlı gruplara göre daha yüksektir. Bireylerin finansal hedefleri de bilgi ihtiyacını farklılaştırır; servet biriktirmeyi amaçlayanlar daha yüksek bilgi düzeyine ihtiyaç duymaktadır. Sosyoekonomik farklılıklarda ise düşük gelirli bireylerin finansal bilgi ihtiyacı daha sınırlı kalırken, yüksek gelirli gruplar daha geniş bilgiye ihtiyaç duyabilmektedir (Buckland vd., 2013, s.332–333). Benzer şekilde Türkiye’de de yaş, gelir düzeyi ve finansal hedeflere göre finansal bilgi gereksinimi farklılaşmakta; bu nedenle öğrencilerin bilgi ihtiyacı ile iş insanlarının gereksinimleri arasında belirgin ayrımlar görülmektedir (Kılıç, 2016, s.21).

Finansal okuryazarlık, bireylerin gelirlerini yönetme biçimleriyle doğrudan ilişkilidir. Toplumdaki bireyler gelirlerini tüketim, tasarruf, yatırım ya da borçlanma

yoluyla kullanabilirler. Gelirin bir kısmı harcanabilir, bir kısmı tasarrufa veya yatırıma yönlendirilebilir, ya da borçlanma yoluyla gelecekteki gelir üzerinde tasarruf yapılabilir. Bu süreç, bireylerin para yönetimi becerileriyle ilgilidir. Para yönetimi, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda bilişsel bir süreçtir ve bireylerin finansal kararlarında bilgi kadar tutum ve davranışlarının da etkili olduğu kabul edilmektedir (Kılıç, 2016, s.1).

Günümüzde bireyler kredi kartı kullanımı, ödeme yöntemleri, tasarruf ve yatırım tercihleri, uygun kredi kaynaklarının seçimi gibi karmaşık finansal kararlarla karşı karşıyadır. Bu nedenle finansal okuryazarlık, yalnızca bireysel finansal refahı değil, aynı zamanda toplumsal tasarruf ve ekonomik sürdürülebilirliği destekleyen bir gereklilik hâline gelmiştir. Uluslararası araştırmalar, finansal okuryazarlık düzeyi yüksek toplumlarda tasarruf oranlarının da artış gösterdiğini ortaya koymaktadır (Alkaya & Yağlı, 2015; Lusardi, 2008; Mercan vd., 2012). OECD'ye (2013) göre finansal okuryazarlık, bireylerin ve toplumun finansal refahını geliştirmek amacıyla ekonomik yaşama etkin biçimde katılımını sağlayan bir yetkinliktir. Bu yetkinlik, finansal kavramlara ilişkin bilgi ve anlayışı, bunların uygulamaya dönüştürülmesini, doğru karar almayı destekleyen motivasyonu ve güveni kapsamaktadır.

Bu açıklamalar ışığında finansal okuryazarlık, bireylerin finansal bilgilerini davranışlarına yansıtma becerileriyle birlikte değerlendirildiğinde; ekonomik farkındalık düzeyini artıran ve sürdürülebilir finansal refahın temellerini güçlendiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Finansal okuryazarlığın kapsamı yalnızca temel bilgi ve davranış alanlarıyla sınırlı değildir. Literatürde kavram; kişisel finans yönetimi, yatırım, borçlanma, sigorta, dijital finansal işlemler ve girişimcilik finansmanı gibi geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Bu nedenle hangi alanların finansal okuryazarlık kapsamında değerlendirildiği önem taşımakta, aşağıdaki Tablo 2.1'de ise literatürde öne çıkan başlıca türleri özetleyerek kavramın çok boyutlu yapısını görünür kılmaktadır.

Tablo 2.1 Finansal Okuryazarlık Türleri

Finansal Okuryazarlık Türü	Açıklama
Temel finansal okuryazarlık	Bireylerin gelir, gider, bütçe yapma, borç yönetimi ve temel finansal kavramları anlama konularında bilgi sahibi olmalarını içerir.
Yatırım okuryazarlığı	Finansal piyasaların temel prensiplerini, yatırım araçları, risk yönetimi ve portföy yönetimi konularında bilgi sahibi olma yetenekleridir.

Kredi ve borç okuryazarlığı	Kredi puanları, kredi türleri, faiz oranları ve borçların etkili bir şekilde yönetilmesi konularında bilgi sahibi olma becerileridir.
Dijital finansal okuryazarlık	Çevrimiçi bankacılık, dijital cüzdanlar, kripto paralar ve diğer dijital finansal araçlar hakkında bilinçli olma yeteneğidir.
İşletme finansları okuryazarlığı	İşletmelerin finansal tablolarını anlama, finansal performanslarını değerlendirme ve işletme performansı konularında bilgi sahibi olma yeteneğidir.
Emeklilik planlama okuryazarlığı	Bireylerin emeklilik için tasarruf yapma, emeklilik planlama ve sosyal güvenlik sistemini anlama yeteneğidir.
Girişimcilik finans okuryazarlığı	Girişimcilerin iş planlaması, yatırım çekme ve işletme finansmanı konularında bilgi sahibi olmalarını içerir.

Kaynak: Bakır ve Abdi, 2024.

Tablo 2.1’de finansal okuryazarlığın literatürde ele alınan başlıca türleri özetlenmiştir. Bu türler; bireylerin bütçe, tasarruf, borçlanma, yatırım, dijital finans ve girişimcilik finansı gibi farklı alanlardaki yeterliliklerini ifade ederek kavramın geniş kapsamını ortaya koymaktadır.

2.2. Finansal Okuryazar Bireyin Özellikleri ve Avantajları

2.2.1. Bireysel Özellikler

Finansal karar alma sürecinde tasarruf, yatırım, ödeme yöntemleri ve kredi kartı kullanımı gibi konularda doğru tercihler yapabilmek, bireyin finansal okuryazarlık düzeyine bağlıdır. Lusardi (2008, s.14) ile Taylor ve Wagland (2013, s.69), sağlam mali kararlar için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmanın önemini vurgularken; farklı araştırmacılar finansal okuryazar bireyin sahip olması gereken nitelikleri çeşitli boyutlarda ele almıştır.

Hogarth ve Hilgert (2002), finansal okuryazar bireylerin varlık, para, yatırım, kredi, sigorta ve vergi gibi konularda bilgili olduklarını belirtirken; Bozçelik (2020,s.14–21) bu bireylerin finansal planlama, para yönetimi ve etkili iletişim becerilerine sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir. İngiltere’de yapılan çalışmalar da benzer yönde bulgular ortaya koymakta ve finansal sorumlulukların etkin şekilde yerine getirilmesinin finansal okuryazarlığın göstergelerinden biri olduğunu desteklemektedir. Schagen ve Lines (1996), finansal okuryazar bireylerin finansal kurum ve hizmetleri tanıdığını, temel para yönetimi kavramlarını uygulayabildiğini ve finansal sorumluluklarını yerine getirdiğini vurgulamıştır. Benzer şekilde literatür, finansal okuryazarlığın yalnızca bilgi değil, aynı zamanda davranış ve alışkanlık düzeyinde de görünür olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Opletalova (2015, s.1178), finansal okuryazarlığı bireyin mevcut kaynaklarını tanıması, aile bütçesini yönetmesi, gelir kayıplarına karşı hazırlıklı olması ve harcamalarını planlayabilmesi olarak tanımlamıştır. Ayrıca düzenli tasarruf, emeklilik planlama, finansal ürünleri karşılaştırma ve risk değerlendirme becerilerinin de bu yetkinliğin bir parçası olduğunu belirtmiştir.

Hilgert ve arkadaşları (2003, s.309–310), finansal okuryazar bireylerin nakit akışı, kredi, tasarruf, yatırım, vergi ve sigorta gibi konularda bilgi sahibi olduklarını ve bu bilgileri geleceğe yönelik planlarda kullanabildiklerini belirtmiştir.

Widdowson ve Hailwood (2007, s.37–38), finansal okuryazarlığın risk-fayda analizi, yatırım getirisi, faiz oranları, paranın zaman değeri ve çeşitlendirme gibi konuları kapsadığını ifade etmiştir. Ayrıca bazı kurumlar, bu becerilerin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini öne sürmektedir.

Refera ve arkadaşları (2016), finansal okuryazarlığın bireylerin finansal planlama, tasarruf, borç yönetimi ve sigorta becerilerini geliştirdiğini; düşük okuryazarlık düzeyinin ise hatalı finansal davranışlara yol açtığını belirtmiştir. Beal ve Delpachitra (2003, s.65–66) de düşük finansal okuryazarlığın bireysel borç artışı, kredi kartı ve tüketici kredilerinin bilinçsiz kullanımı, riskli yatırımlar ve kontrolsüz harcamalar gibi olumsuz sonuçlar doğurabildiğini ifade etmiştir.

Bu tür olumsuzlukların önüne geçilebilmesi için bireylerin belirli bilgi ve becerileri kazanması gerekmektedir. PACFL (2008, s.36–37) raporu, finansal okuryazar bireylerin kredi seçeneklerini doğru değerlendirme, riskleri analiz etme, kimlik hırsızlığına karşı bilinçli davranma, yatırım kararlarını rasyonel biçimde alma, çalışan hakları ve tasarruf hesaplarını etkin kullanma, emeklilik ve miras planlaması yapma gibi çok yönlü becerilere sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak finansal okuryazar birey, yalnızca ekonomik ve finansal bilgiye sahip olmakla sınırlı değildir. Sahip olduğu bu bilgiyi bütçeleme, tasarruf, borçlanma ve yatırım gibi günlük finansal kararlarına yansıtabilen; riskleri analiz ederek planlı ve bilinçli tercihlerde bulunabilen bir profili ifade etmektedir. Bu yönüyle finansal okuryazarlık, bireyin finansal davranışlarını şekillendiren ve uzun vadeli mali refahını destekleyen temel bir yetkinlik alanı olarak değerlendirilmektedir.

2.2.2. Finansal Okuryazarlığın Avantajları

Finansal kararlar alabilmek ve finansal güvenliği sürdürebilmek için bireylerin finansal kavramlar ve ürünler hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Bu farkındalık, bireylerin finansal ürünleri karşılaştırma ve dolandırıcılıklardan korunma becerilerini güçlendirir. Finansal okuryazarlık düzeyinin artması, piyasa etkinliği ve şeffaflığın yükselmesini sağlayarak hukuki uyuşmazlıkların azalmasına da katkı sunar (Onur ve Nazik, 2014, s.91). Ayrıca finansal okuryazarlık, bireylerin finansal hizmetleri bilinçli biçimde kullanmalarına, kendileri için en uygun seçenekleri belirlemelerine ve finansal riskleri daha etkin yönetmelerine olanak tanır. Bu yönüyle finansal okuryazarlık, hem bireysel karar alma süreçlerini destekler hem de finansal sistem hakkında daha derin bir bilgi edinilmesini sağlar (Temizel ve Bayram, 2011, s.74).

Finansal eğitim, ülke ekonomisinin sermaye yapısını güçlendirerek ekonomik istikrarın korunmasında kritik önem taşır. Aynı zamanda bireylerin finansal piyasalara katılımını teşvik eder, tasarruf eğilimlerinin artmasını sağlar ve birikimlerin yatırıma yönlendirilmesini destekler. Finansal eğitim, kayıt dışı finansman faaliyetlerini azaltarak ekonominin daha şeffaf işlemesine katkıda bulunur (Gökmen, 2012, s.48). Bu makro etkilerin yanı sıra, bireylere yönelik eğitim programları farkındalık kazandırma ve davranışsal dönüşüm sağlama bakımından da önemlidir.

Finansal okuryazarlık eğitimi; tasarruf, yatırım ve finansal dolandırıcılıkla mücadele konularını kapsar. Bu süreç bireylere finansal risklerin niteliğini kavrama imkânı sunar ve dolandırıcılıklara karşı korunma yolları konusunda rehberlik eder. Aynı zamanda yatırım araçlarının doğru seçimi, tasarruf politikalarının geliştirilmesi ve finansal farkındalık oluşmasına katkı sağlar (Temizel ve Özgüler, 2015, s.3). Bu bilinç düzeyi, bireylerin piyasa değişimlerine karşı daha dengeli ve rasyonel tepkiler üretmesine yardımcı olur; böylece ekonomik dalgalanma dönemlerinde istikrarın korunmasına destek verir (OECD, 2009).

Finansal okuryazarlık hem bireysel hem toplumsal hem de ekonomik düzeyde avantaj üretir. Capuano ve Ramsay (2011, s.35), finansal açıdan okuryazar bireylerin gelirlerini verimli kullanarak uzun vadeli fayda elde ettiklerini, tasarruf ve emeklilik birikimini artırdıklarını ve finansal piyasalarda daha güvenli hareket ettiklerini belirtmiştir. Bu bireyler finansal ürünleri daha bilinçli değerlendirerek tüketici

haklarını koruyabilir, bütçelerini etkili yönetebilir ve finansal verimliliklerini artırabilir. Dolayısıyla finansal okuryazarlık, bireysel avantajların ötesine geçerek toplumsal refah ve ekonomik kalkınma üzerinde sinerjik etki üretir.

Sonuç olarak finansal okuryazarlık, bireylerin finansal karar alma süreçlerinde bilinçli, karşılaştırmalı ve riskleri gözetten tercihler yapabilmelerini sağlayan temel bir yetkinlik alanıdır. Bu yetkinlik, bireysel tasarruf ve yatırım davranışlarını güçlendirmenin yanı sıra, finansal piyasalarda şeffaflığın artmasına ve kaynakların daha etkin kullanılmasına katkı sunmaktadır. Bu yönüyle finansal okuryazarlık, yalnızca bireysel refahı destekleyen bir unsur değil; aynı zamanda toplumsal refahı ve ekonomik sürdürülebilirliği güçlendiren stratejik bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri ve Boyutları

2.3.1. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri

Finansal okuryazarlığın bileşenleri, bireyin finansal sistemde etkin bir şekilde yer alabilmesi için sahip olması gereken bilgi ve becerilerin alt kategorilerini tanımlar. Literatürde farklı sınıflandırmalar bulunmakla birlikte, bu bileşenler genellikle para yönetimi, gelir, harcama ve borçlanma konularındaki bilgi düzeyine dayanmaktadır. Nitekim Tomaskova ve arkadaşları (2011), finansal okuryazarlığın temel bileşenlerini dört ana kategori altında toplamıştır: parasal konularda temel bilgi, gelire ilgili kavramsal bilgi, harcama ve borçlanma bilgisi ile para yönetimi bilgisi (Bozçelik, 2020; Tomaskova vd., 2011). Bu bileşenler, bireylerin günlük finansal kararlarının temelini oluşturur.

Tablo 2.2’de farklı araştırmacıların finansal okuryazarlığı oluşturan bileşenlere ilişkin yaklaşımları özetlenmiştir. Buna göre bileşenler, bireylerin finansal sistemde etkin karar alabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve davranış temellerini ifade etmektedir. Alt başlıklar (Parasal Konularda Temel Bilgi, Gelire İlgili Bilgi, Harcama ve Borçlanmaya İlişkin Bilgi, Para Yönetimi Bilgisi) bu tabloyu temel alarak aşağıda ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

Tablo 2.2 Literatürdeki Finansal Okuryazarlık Bileşenleri

Finansal Okuryazarlık Tanımlamaları	Araştırmacı ve Araştırma Yılı
-------------------------------------	-------------------------------

• Günlük finansal kararlar • Finansal yargı • Emlak yönetimi • Borç yönetimi • Kaynak desteği	Kershaw ve Webber (2008)
• Parayla ilgili temel bilgiler • Satın alma gücü • Finansal muhasebe kavramları • Borçlanma, tüketici kredileri veya ipoteklerin kullanımı • Kredi kartı kullanımı • Hisse senetleri ve tahviller • Yatırım fonlarının kullanılması • Finansal risk yönetimi • Sigorta türleri	Huston (2010)
• Finansal kavramlar bilgisi • Finansal kavramlar arasında iletişim kurma • Bireysel finansal yönetim • Finansal karar alma becerisi • Finansal planlama	Remund (2010)
• Faizle ilgili problemleri yapabilme becerisi • Enflasyon problemi • Risk	Lusardi ve Mitchell (2011)
• Finansal bilgi • Finansal davranış • Finansal tutum	Atkinson ve Messy (2012)

Kaynak: Demir, Kaderli ve Özdemir, 2016, s.9

Parasal Konularda Temel Bilgi: Parasal konularda temel bilgi, mal ve hizmet seçimi, faturaların ödenmesi, finansal ürünlerin değeri ve faiz hesaplamaları gibi konuları içerir. Bu kapsamda bireyin paranın zaman değeri kavramını bilmesi önemlidir. Paranın zaman değeri, belirli bir dönemdeki paranın gelecekteki satın alma gücüyle arasındaki farkı ifade eder (Bozçelik, 2020, s.34).

Gelirle İlgili Bilgi: Gelirle ilgili bilgi, bireyin üretim sürecine katkısı karşılığında elde ettiği değeri kapsar. Bu değer ücret, rant veya sermaye getirileri biçiminde olabilir. Ücret, bireyin sunduğu hizmetin karşılığı olarak ödenir. Elde edilen gelir, gelir vergisi, sosyal güvenlik primi ve damga vergisi gibi yasal kesintilere tabidir (Aktaran: Kandemir, 2018, s.10; Bozçelik, 2020, s.35).

Harcama ve Borçlanmaya İlişkin Bilgi: Harcama ve borçlanmaya ilişkin bilgi, bireyin ihtiyaç duyduğu mal veya hizmetleri elde etmek için gelecekte geri ödeme taahhüdüyle borçlanma süreçlerini kapsar. Bu nedenle bireylerin borçlanma kararlarını dikkatle planlamaları, finansal sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşır (Zarakoğlu, 1989, s.47).

Para Yönetimi Bilgisi: Para yönetimi bilgisi, birey ve aile refahının korunması açısından kritik öneme sahiptir. Etkin bir para yönetimi, geleceğe yönelik hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşmak için uygun yatırım ve tasarruf araçlarının seçilmesi sürecini kapsar (Bozçelik, 2020, s.35).

Finansal okuryazarlığın bileşenleri, bireyin finansal bilgi altyapısını tanımlarken; bu bileşenlerin tutum ve davranışlarla etkileşimi, kavramın boyutsal yapısını ortaya koyar. Dolayısıyla finansal okuryazarlık yalnızca “ne bilindiğiyle” değil, “nasıl davranıldığıyla” da ilgilidir. Bu durum bir sonraki bölümlerde ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

2.3.2. Finansal Okuryazarlığın Boyutları

Holzmann (2010), finansal okuryazarlığı bireyin finansal bilgisinden başlayarak becerilerine, oradan tutumlarına ve nihayetinde davranışlarına yansıyan bütüncül bir süreç olarak tanımlamaktadır. Ona göre finansal bilgi, bireyin finansal tutumlarını şekillendirmekte; bu tutumlar ise finansal davranışlar biçiminde somutlaşmaktadır (Özbek, 2019, s.23).

Genel olarak finansal okuryazarlık, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış olmak üzere üç temel boyutta ele alınmaktadır. Bireyin faiz, enflasyon, risk, getiri, yatırım, bütçe ve planlama gibi konulara ilişkin bilgi düzeyi finansal bilgi olarak adlandırılırken; finansal tutum, bireyin para kullanımı, harcama ve tasarruf konularında geliştirdiği düşünce, yaklaşım ve eğilimleri ifade etmektedir. Finansal davranış ise bireyin gelirini, tasarruflarını, yatırımlarını ve borçlarını yönetme biçimini kapsamakta; finansal bilginin uygulamaya dönüşmüş hâli olarak değerlendirilmektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015, s.588).

Bu kuramsal yapı, finansal bilginin tutum ve davranışlarla yakından ilişkili olduğunu gösteren birçok ampirik çalışmayla desteklenmektedir. Atkinson ve Messy (2012), 14 ülkede yaklaşık 1000 katılımcı ile gerçekleştirdikleri araştırmada, finansal

bilgi–tutum–davranışın finansal okuryazarlığın üç temel bileşeni olduğunu ve özellikle bilgi düzeyi ile davranış arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, kavramın ölçümüne yönelik farklı veri modellerinin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Finansal okuryazarlığın bilgi, tutum ve davranış boyutları Tablo 2.3’te özetlenmiştir.

Tablo 2.3 Finansal Okuryazarlığın Unsurları

Finansal Bilgi	Finansal Tutum	Finansal Davranış
• 4 işlem yapabilmek • Enflasyonun satın alma gücünü nasıl etkilediğini anlamak • Basit ve bileşik faiz hesabı yapabilmek • Risk ve getiri arasındaki ilişkiyi bilmek • Risk dağıtmayı ve faydalarını bilmek	• Uzun vadede tasarruf etmeyi kısa vadede harcamaya tercih etmek • Geleceği düşünerek idareli harcama yapmak • Paranın sadece harcamak için değil saklamak için olduğunu da düşünmek	• Satın almadan önce düşünmek • Borçları zamanında ödemek • Bütçe kontrolü yapmak • Uzun vadeli finansal hedefler belirlemek ve hedeflere ulaşmak için çaba sarf etmek • Gelirin yetersiz olduğu durumlarda borç almak

Kaynak: www.foy.tbb.org.tr/finansal-okuryazarlik-nedir

Potrich ve diğerleri (2015) ise geliştirdikleri üç boyutlu ölçüm modeliyle finansal okuryazarlığın bilgi, tutum ve davranıştan oluşan bütünsel bir yapı olduğunu doğrulamıştır. Bu yaklaşım, finansal okuryazarlığın yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda bireyin farkındalık düzeyi ve uygulama becerisi ile de ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

Bununla birlikte bazı araştırmacılar kavramı daha geniş bir çerçevede yorumlamaktadır. Sarıgül (2015), finansal okuryazarlığın sadece bilgi, tutum ve davranıştan ibaret olmadığını; harcama, algı ve ilgi gibi ek boyutlar içerdiğini belirtmiştir. Araştırmacıya göre finansal bilgi, diğer boyutların gelişim yönünü belirleyen temel yapı taşı niteliğindedir. Finansal okuryazarlığın alt boyutlarına ait bilgiler, aşağıda farklı akademisyenlerce detaylı ele alınmaktadır.

2.3.2.1. Finansal Bilgi

Finansal bilgi, genel bilginin bir alt türü olarak hem makroekonomik hem de mikro ekonomik düzeyde ele alınmaktadır. *Makro düzeyde*, bir ülke ekonomisinin genel yapısına ilişkin cari açık, bütçe dengesi, dış ticaret hacmi ve ekonomik planlamalar gibi göstergeler finansal bilgi kapsamına girerken; *mikro düzeyde*, işletmelerin, kurumların veya hane halklarının mali yapılarını etkileyen olaylar ve

bunlara ilişkin araştırmalar sonucu elde edilen veriler finansal bilginin içeriğini oluştırmaktadır (Alkaya & Yağlı, 2015; zdemir, 2011).

Finansal bilgi, finansal okuryazarlığın temel bileşenlerinden biridir; ancak onunla tamamen eşdeğer değildir. Finansal okuryazarlık yalnızca bilginin varlığına değil, bu bilginin karar alma süreçlerinde nasıl ve ne ölçüde kullanıldığına odaklanır. Bu nedenle ölçümde bireyin “ne kadar bildiği” değil, bildiklerini “ne derece etkili uygulayabildiği” belirleyici kabul edilmektedir (Huston, 2010, s.307).

Finansal bilginin edinilmesi tek başına yeterli olmayıp davranışa dönüşmesi finansal farkındalığın gelişimi açısından kritik öneme sahiptir. Bilgi düzeyi yetersiz bireyler, finansal ürün ve hizmetlerin sunduğu olanakları tanımadıkları için sistemin sağladığı fırsatlardan yararlanmakta zorlanmakta; bu durum hem bireysel refahı hem de finansal piyasaların derinliği ve sürdürülebilirliğini olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (Bozçelik, 2020, s.29).

Sonuç olarak finansal bilgi, bireylerin ekonomik kararlarını bilinçli biçimde almalarına, riskleri yönetmelerine ve uzun vadeli finansal refahlarını güvence altına almalarına imkân tanıyan temel bir boyuttur. Bu yönüyle finansal bilgi, finansal tutum ve davranışların oluşumunda belirleyici bir başlangıç noktası niteliğindedir.

2.3.2.2. Finansal Tutum

Tutum kavramı, bireyin bir nesneye, kişiye ya da olguya yönelik değerlendirmesini ve bu değerlendirmeye dayalı davranış eğilimini ifade eden temel bir sosyal psikoloji kavramıdır (Allport, 1935). Tutumun yalnızca düşünsel bir yargıdan ibaret olmadığı; bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç bileşenin etkileşimiyle oluştuğu kabul edilmektedir (Hogg & Vaughan, 2007). Ayrıca tutumlar doğuştan getirilmeyip öğrenme ve deneyim süreçleriyle şekillenmektedir.

Finansal tutum ise, finansal bilginin bireyin karar ve davranış süreçlerine yansımaları olarak açıklanmaktadır. Tutum, genel anlamda bireyin çevresindeki bir olguya veya nesneye yönelik tepkisini ve davranış eğilimini ifade eder. Başka bir ifadeyle tutum, bireyin belirli bir durum karşısında sergileyebileceği olası davranış biçimidir (Demir vd., 2016, s.11). Finansal tutum ise para kullanımı, tasarruf ve birikim konularına yönelik düşünce, inanç ve eğilimleri kapsayan psikolojik bir

süreçtir. Bu nedenle finansal tutum, finansal okuryazarlığın bilişsel ve davranışsal yönlerini birbirine bağlayan kritik bir bileşen olarak kabul edilmektedir.

İnceoğlu (2010), tutumu “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, değer veya kıymet” olarak tanımlamış ve bireyin çevresindeki olgulara ilişkin değerlendirme eğilimiyle ilişkilendirmiştir. Bu yaklaşım, finansal tutumun bireyin finansal kavramlara yüklediği anlamı şekillendirdiğini ve para yönetimine bakış açısını belirlediğini göstermektedir.

Finansal tutum; parayı dikkatli ve planlı kullanma, idareli tüketme, tasarruf yapma ve geleceğe yatırım yapma eğilimlerinden oluşur. Kısa vadeli hazları önceleyen bireylerin tasarruf eğilimlerinin düşük olduğu, uzun vadeli hedefleri önemseyenlerin ise daha güçlü finansal planlama tutumu sergilediği görülmektedir (Alkaya & Yağlı, 2015, s.588). Bu nedenle finansal tutum, bireyin finansal karar alma süreçlerindeki rasyonellik düzeyini doğrudan etkilemektedir.

Finansal tutum duygusal ve bilişsel eğilimi temsil ederken, finansal davranış bu eğilimin uygulamaya dönüşmüş hâlidir (Alkaya & Yağlı, 2015; Ünal & Düger, 2011). Bu çerçevede bireylerin finansal farkındalık düzeyleri ve temel kavramlara hâkimiyeti, finansal tutumlarının niteliğini belirleyen önemli değişkenlerdir. Faiz, enflasyon, risk-getiri dengesi, para değeri ve yatırım kavramlarına hâkim bireylerin daha dengeli tasarruf ve harcama kararları alabildiği belirtilmektedir (Alkaya & Yağlı, 2015, s.586).

Bireylerin finansal tutumlarının finansal refah düzeyi üzerinde de doğrudan bir etkisi vardır. Olumsuz tasarruf tutumuna sahip bireylerin daha az birikim yaptığı, acil durumlar veya uzun vadeli hedefler için yetersiz hazırlık yaptığı saptanmıştır (Atkinson & Messy, 2012, s.7–8). Buna karşın olumlu finansal tutum geliştiren bireyler ise hem finansal farkındalığa daha sahiptir hem de finansal başarı düzeyleri daha yüksektir (Onur & Nazik, 2014, s.91).

Finansal tutum ile davranış arasında güçlü ve sistematik bir ilişki bulunmaktadır. Uzun vadeli planlamaya olumlu yaklaşan bireylerin daha bilinçli tasarruf, borçlanma ve yatırım kararları aldığı görülmektedir. Bu yönüyle finansal tutum, bireyin planlama inançlarını ve tasarruf davranışlarını yansıtan temel bir göstergedir (Agarwalla vd., 2015, s.108).

Olumlu finansal tutuma sahip bireyler gelirlerini planlı biçimde yönetir, bütçe oluşturur, karşılaştırmalı fiyat analizi yapar, bilinçli harcamalarda bulunur ve aile geleceği için uzun vadeli finansal planlar geliştirebilir. Tasarruf eğilimi güçlü olan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin yükselmesi ise daha rasyonel karar alma davranışlarını beraberinde getirir (Şahin & Barış, 2017, s.82).

Bu aşamada finansal tutum, finansal bilginin bireyin karar süreçlerine yansımaları açıklayan ve finansal davranışın oluşumunu yönlendiren temel bir bileşen olarak değerlendirilmektedir. Nitekim tutum, bireyin tasarruf, harcama, borçlanma ve yatırım tercihlerinde rasyonellik düzeyini belirleyerek finansal davranışların niteliğine doğrudan etki etmektedir. Dolayısıyla finansal tutumun eyleme dönüşmüş görünümü, bir sonraki alt başlıkta ele alınan finansal davranış boyutuyla bütünleşmektedir.

2.3.2.3. Finansal Davranış

Finansal davranış, bireyin finansal konular karşısında sergilediği eylem ve alışkanlıkları ifade eder ve finansal okuryazarlık düzeyinin en somut göstergesidir. Bütçe oluşturma, tasarruf yapma, yatırım gerçekleştirme, kredi ve borç yönetimi, dikkatli alışveriş alışkanlıkları geliştirme gibi süreçler finansal davranışın temel unsurlarını oluşturur (Alkaya & Yağlı, 2015; Bozçelik, 2020). Bu boyut aynı zamanda finansal okuryazarlığın beşeri sermaye niteliğini yansıtır ve bireyin tüketim kararlarında uzun vadeli refahını koruyan seçimler yapmasına katkı sağlar (Huston, 2010, s.307).

Xiao (2006) finansal davranış; harcama planı oluşturma, gider takibi yapma, bütçe düzenleme ve mali kontrolleri sürdürülebilir hâle getirme süreci olarak tanımlamaktadır (Alkaya & Yağlı, 2015, s.589). Dew ve Xiao (2011) finansal davranış tasarruf ve yatırım, nakit yönetimi ve kredi yönetimi olmak üzere üç temel faktör altında sınıflandırmıştır. Sam ve diğerlerine (2012) göre ise bu davranışlar yalnızca finans bilgisiyle değil; motivasyon, risk toleransı ve tasarruf eğilimi gibi psikolojik özelliklerle de şekillenmektedir. Bu bakış açısı, finansal eğitim programlarının davranış üzerinde dönüştürücü etki yarattığını göstermektedir.

Finansal eğitimin amacı hatalı finansal alışkanlıkları azaltarak bireylere sürdürülebilir ve rasyonel finansal davranışlar kazandırmaktır. Gökmen (2012, s.21), bu eğitimin kişilere kısa vadeli düşünme eğilimlerini azaltıp uzun vadeli finansal plan

yapma becerisi kazandırdığını belirtmektedir. Gelire uygun kredi kullanımı, gereksiz borçlanmadan kaçınma ve düzenli tasarruf yapma gibi davranışlar finansal refahı güçlendiren unsurlar arasında gösterilmektedir.

Kredi kartı kullanımı finansal davranışların en belirgin örneklerindendir. Bilinçsiz kullanım bireyi ileride kazanacağı geliri bugünden tüketmeye yönlendirerek aşırı borçlanma riskine yol açabilir. Buna karşın finansal bilince sahip birey kredi kartını kontrollü kullanarak borç yönetiminde denge sağlar ve tasarruf kapasitesini korur. Finansal açıdan okuryazar bireyin yatırım çeşitlendirmesi yapabilmesi, tasarruf fırsatlarını değerlendirebilmesi ve sigorta araçlarından yararlanması beklenir (World Bank, 2009).

Capuano ve Ramsay (2011, s.35–36), finansal okuryazar bireylerin ortak özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Emeklilik için birikim yapar,
- Borçlarını etkin şekilde yönetir,
- Gerçekçi hedefler belirler,
- Finansal özgüveni yüksektir,
- Piyasalarda aktif ve bilinçli hareket eder,
- Borçlanmada temkinlidir,
- Kendine uygun finansal ürünleri seçer,
- Tüketici haklarını bilir,
- Bütçe planlar ve gereksiz harcamadan kaçınır.

Ancak finansal davranışlar her zaman rasyonel zeminde şekillenmez. Aşırı güven, sürü psikolojisi, iyimserlik yanılgısı, tanıdık olana yönelim ve belirsizlikten kaçınma gibi bilişsel yanlılıklar finansal kararları olumsuz yönde etkileyebilir. *Davranışsal finans* literatürü bu yanılgıların, bireylerin yatırım ve borçlanma tercihlerinde hatalı sonuçlara yol açabildiğini ortaya koymaktadır (Bozçelik, 2020, s.40–43). Bu nedenle finansal eğitim programlarında psikolojik faktörlere yer verilmesi kritik öneme sahiptir.

Finansal davranışların oluşumunda bireysel faktörlerin yanı sıra aile, okul, sosyal çevre, gelir düzeyi ve demografik değişkenler de belirleyicidir. Aileden öğrenilen parasal alışkanlıklar, okulda verilen finansal eğitim ve toplumsal etkileşim

süreçleri; çocukların ve yetişkinlerin finansal tutum ve davranışlarını şekillendirir (Silva vd., 2017, s.287).

Sonuç olarak finansal davranış, finansal bilgi ve tutumun çevresel faktörlerle birleşmesi sonucu ortaya çıkan dinamik bir süreçtir. Bu süreç, bireysel finansal refahı güçlendirirken; toplumun ekonomik istikrarı açısından da kritik bir bileşen niteliği taşır.

2.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Finansal okuryazarlık, günümüz ekonomik yapısında bireylerin kişisel finanslarını yönetmeleri ve toplumsal refah ve sürdürülebilir ekonomik büyüme bakımından kritik öneme sahiptir. Birçok ülkede uygulanan finansal eğitim programları, bireylerin finansal farkındalığını yükselterek hatalı finansal tutumları azaltmayı, finansal güvenliğini güçlendirmeyi ve emeklilik döneminde ortaya çıkabilecek maddi kayıpları önlemeyi amaçlamaktadır (Temizel & Bayram, 2011). Finansal okuryazarlığın son yıllarda ön plana çıkmasının nedeni finansal ürün çeşitliliğindeki artış, ekonomik sistemdeki karmaşık dönüşümler ve teknolojik gelişmelerdir.

Finansal okuryazarlığın son yıllarda önem kazanmasının başlıca nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Güler, 2015, s.12-13):

- Finansal piyasalardaki ürün ve hizmet çeşitliliğinin artmasıyla birlikte kullanılan araçların karmaşık ve anlaşılması güç bir hâle gelmesi,
- Ekonomik kararların bireyler açısından maddi sonuçlar doğurması nedeniyle, alınan finansal kararların sorumluluğunun artması,
- Teknolojik gelişmelerin finansal sistemlerde yenilikleri beraberinde getirmesi,
- Emeklilik sistemlerinde yaş ve maaş düzenlemelerinde yapılan değişiklikler,
- Eğitim, gelir düzeyi ve yaş gibi demografik özelliklerde meydana gelen değişimler,
- Düşük finansal okuryazarlık seviyesinin bireylerde hatalı finansal davranışlara yol açması,
- Finansal dolandırıcılık olaylarının artması,

- Finansal dışlanma sorununun yaygınlaşması.

Bu çerçeveye uyumlu olarak, OECD'nin finansal okuryazarlığın gelişimi ve önemine ilişkin vurguladığı unsurlara paralel biçimde Larry Orton da, finansal okuryazarlığın neden günümüzde bu denli önemli hale geldiğini açıklayan bazı değişimleri şu şekilde sıralamaktadır (Bozçelik, 2020, s.24):

- Bireylerin finansal hizmetlerden yeterince yararlanamaması veya bu hizmetlere sınırlı düzeyde erişebilmesi
- Finansal araçlar ve ürünlerin giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmesi
- Tüketicilerin hatalı finansal tutum ve davranışlar sergilemesi
- Bireylerin finansal karar alma süreçlerindeki sorumluluklarının artması
- Teknolojik yenilikler ve gelişmelerin finansal sistemler üzerindeki etkisinin güçlenmesi
- Sosyodemografik yapıda yaşanan değişimler
- Emeklilik sistemlerinde yapılan düzenlemeler
- Finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması
- Finansal dolandırıcılık vakalarının sürekli artış göstermesi

Bu küresel değerlendirmeler, gelişmiş ekonomilerde dahi finansal bilinç düzeyinin yeterince güçlü olmadığını göstermektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyinin düşüklüğü, gelişmiş ülkelerde dahi önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir. ABD Bakanlar Kurulu'nun 2010 tarihli raporunda, gençlerin finansal konularda yeterince bilinçlendirilmemesi hâlinde gelecekte ciddi ekonomik krizlerin yaşanabileceği uyarısı yapılmıştır (Kılıç vd., 2015, s.130-131; Bozçelik, 2020, s.22). Bu değerlendirme, finansal okuryazarlığın artık yalnızca bireysel bir beceri değil, ekonomik istikrarın temel şartlarından biri olarak kabul edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Finansal okuryazarlık, günümüzde küresel finansal reformların temel unsurlarından biri hâline gelmiştir. Teknolojik gelişmeler, yatırımlar ve finansal liberalizasyon ile yeni finansal ürünler yaygınlaşmış, ancak birçok birey bu karmaşık yapıyı anlamakta ve doğru karar vermekte zorlanmıştır. Küresel ekonomik krizlerin etkileri, finansal farkındalığın artırılmasının gerekliliğini açık biçimde ortaya koymuştur. Araştırmalar da finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesinin

bilinçlenme yoluyla mümkün olduğunu göstermektedir (Carpenna vd., 2011, s.2). Artan farkındalık, bireylerin tüketim ve yatırım davranışlarında gözle görülür değişimlere yol açmaktadır.

Küreselleşme ve teknolojik ilerlemelerin hızlanmasıyla bireylerin tasarruf, yatırım ve tüketim alışkanlıklarında değişimler meydana gelmiştir. Günümüzde finansal davranışlar, tüketim eğilimlerindeki dönüşümle değerlendirilmekte ve alınan finansal kararlar önem taşımaktadır. Bu kararların, küresel ekonominin bütünleşik yapısında birey, ülke ve ekonomi üzerinde doğrudan etkiler yarattığı görülmektedir (Tomasova vd., 2011, s.366). Mikro ve makro düzeyde finansal kaynak kullanımını destekleyen bireysel finansın gelişiminde bireylerin karar alma becerisi belirleyici role sahiptir. Son dönem araştırmalar, finansal davranış ve karar verme yeteneğinin finansal okuryazarlığın temel göstergeleri arasında olduğunu ortaya koymaktadır (Klapper vd., 2013, s.3906). Bu dönüşüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde finansal alışkanlıkların yeniden şekillenmesine yol açmıştır.

Günümüzde para ve finansal ürünler ekonomik yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Bu nedenle bireylerin finansal araçları kendileri, aileleri ve ülke ekonomisi açısından doğru şekilde anlamaları ve etkin biçimde kullanmaları büyük önem taşır (Tomasova vd., 2011). Finansal bilgi ve farkındalık düzeyinin artması ise tüm ekonomik aktörlerde daha dengeli karar alma süreçlerini desteklemektedir. Bu doğrultuda, finans ve ekonomi alanında bilgi sahibi bireyler tüketici, üretici, yatırımcı veya vatandaş olarak daha bilinçli karar verebilmekte; bütçe planlaması yaparak tasarruflarını yatırıma dönüştürmekte, düzenli ödemelerini yönetebilmekte ve kredi kullanımında daha sağlıklı tercihler geliştirebilmektedir (Borodich vd., 2010; Navickas vd., 2014).

Finansal ve ekonomik okuryazarlık temel yaşam becerilerinden olup, bilgi eksikliği finansal risk olasılığını artırmaktadır (Opletalova, 2015). Finansal başarı için yeterli bilgi gerekirken; zaman kısıtı, bilgi erişimi, artan sorumluluk ve sistem karmaşıklığı temel engeller arasındadır (Garman vd., 1996). Küreselleşme ve inovasyonla finansal araçların çeşitlenmesi, yatırım kararlarını karmaşıkleştirmiş; bu durum bireylerin ve finans çalışanlarının uyumunu zorlaştırmıştır (Baysa ve Karaca, 2016). Finansal bilgi düzeyinin geliştirilmesi, bireysel refah ve ekonomik denge için stratejik bir gereklilik olmuştur.

Araştırmalar, düşük finansal bilgi düzeyinin ulusal ölçekte ekonomik bir risk unsuru hâline geldiğini göstermektedir. Türkiye'de artan iflas ve haciz oranları bu yetersizliğin sonuçlarındandır (Elmas & Yılmaz, 2016). OECD ve G20 çalışmalarına göre nüfusun önemli bölümü temel finansal ürünleri ve risklerini anlamakta zorlanmakta, bu durum finansal davranışlarını olumsuz etkilemektedir. Finansal bilgi düzeyi düşük bireylerin daha fazla borçlandığı, borç yönetiminde zorlandığı ve yüksek maliyetli kredilere yöneldiğı saptanmıştır (Bird vd., 2014; Russia's G20 & OECD, 2013).

Ekonomik belirsizlikler ve iş piyasalarındaki istikrarsızlık, bireylerin finansal planlar yapmalarını zorunlu kılmaktadır. Hükümetler, tüketici koruma politikaları ve finansal okuryazarlık eğitim programları geliştirmektedir. Finansal eğitim, bireylerin mali kaynaklarını etkin yönetmelerine ve finansal dışlanma riskinin azaltılmasına katkı sağlamaktadır (Russia's G20 & OECD, 2013). Eğitimli tüketiciler finansal sistemi etkin kullanarak ekonomik büyümeyi desteklemekte; Avrupa Komisyonu finansal eğitimin AB'de bütünleşik finansal hizmetler piyasası oluşturulmasında kritik rolünü vurgulamaktadır. Hilgert ve arkadaşları (2003) ve Kosicki (2008), tüketici bilgi düzeyinin finansal bütünlük ve piyasa verimliliğinde temel unsur olduğunu belirtmektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyinin yükselmesi, bireylerde stres ve psikolojik baskının azalmasına, aile içi çatışmaların hafiflemesine ve hane halkı gelir düzeyinin artmasına katkı sağlamaktadır. Bu durum, bireylerin özgüvenlerini güçlendirerek sosyal ilişkilerinde daha aktif olmalarını desteklemektedir. Ayrıca, iş hayatında finansal açıdan bilinçli bireylerin devamsızlık oranlarının azaldığı, iş tatminlerinin ve verimliliklerinin ise arttığı görülmektedir (Taft vd., 2013, s.64).

Finansal okuryazarlık eğitimleri, bireylerin daha akılcı finansal kararlar almasını sağlayarak yaşam kalitesini yükseltmekte; fiziksel ve psikolojik refahı artırmakta ve aile ile evlilik ilişkilerinde memnuniyet düzeyini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle, hem bireyler hem de aileler açısından büyük bir öneme sahiptir (Jorgensen, 2007).

Ekonomik ve finansal sistemlerin sürdürülebilirliği açısından bireylerin finansal konularda bilinçli, dengeli ve doğru kararlar alabilme yetkinliğine sahip olmaları kritik bir öneme sahiptir (Gökmen, 2012; Hilgert vd., 2003).

Finansal okuryazarlık, genel ekonomik istikrar üzerinde geniş kapsamlı etkiler yaratan temel bir unsurdur. Finansal erişimin güçlendirilmesi yönünde atılan doğru bir adım olarak değerlendirilen bu kavram, bilgi asimetrisinin arttığı ve finansal piyasaların giderek karmaşıklaştığı günümüzde vazgeçilmez bir gereklilik haline gelmiştir. Ayrıca, geleceğe yönelik planlama becerilerini geliştirmesi bakımından finansal okuryazarlık, bireylerin uzun vadeli hedeflere odaklanmalarını destekleyen önemli bir araçtır (Hallman vd., 2003). Bu gelişmeler, finansal okuryazarlığın yaşam döngüsü boyunca sürdürülmesi gerektiği yönündeki yaklaşımları güçlendirmiştir.

Son yirmi yılda, dünya genelinde finansal açıdan bilinçli bireylerin yetiştirilmesine duyulan ihtiyaç giderek daha fazla önem kazanmıştır (Taylor & Wagland, 2013, s.69). Finansal okuryazarlık, bireyin yaşam döngüsü boyunca süregelen bir olgudur ve temelleri çocukluk döneminde atılmaktadır. Çocuklar, harçlıklarını nasıl harcayacaklarına veya bir kısmını nasıl biriktireceklerine karar vererek tasarruf ve tüketim kavramlarıyla erken yaşta tanışır. Bu nedenle, finansal konular yalnızca uzmanların değil, çocuklardan yetişkinlere kadar herkesin ilgisini kapsayan bir alandır (Gökmen, 2012). Dolayısıyla finansal okuryazarlık, belirli bir döneme ait bilgi birikimi değil; çocukluktan emekliliğe kadar devam eden, yaşam boyu süren bir öğrenme sürecini temsil etmektedir (Çam ve Barut, 2015, s.64).

Sonuç olarak finansal okuryazarlık, hem bireysel refahın hem de ekonomik sürdürülebilirliğin temel bileşeni haline gelmiştir. Finansal okuryazarlığın birey/aile, finansal sistem ve toplum için önemine aşağıda detaylı olarak bakılacaktır.

2.4.1. Birey ve Aile İçin Önemi

Finansal ürünlerin giderek karmaşık hale gelmesi ve bireylerin kişisel finans yönetiminde etkin rol üstlenme gerekliliği, hane halkının finansal okuryazarlık düzeylerini ve bu düzeyin ekonomik kararlar üzerindeki etkisini inceleyen erken dönem araştırmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle küresel finansal kriz, bireylerin ve ailelerin finansal alanlarda finansal donanımının artmasının önemini vurgulamıştır. Günümüz koşullarında bireylerin finansal ürünlere özgü riskleri doğru şekilde analiz edebilmesi, sürdürülebilir finansal refaha ulaşmanın temel koşullarından biri olarak görülmektedir (Shibia & Kieyah, 2016, s.11). Bu durum, finansal

okuryazarlığın bireylerin finansal sistemde bilinçli biçimde yer alabilmeleri açısından bir rol oynadığını göstermektedir.

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal piyasalarda kendilerini koruyabilmeleri açısından temel bir unsur olarak görülmektedir. Bu kavram, tüketicilerin finansal sistem içinde daha bilinçli ve aktif rol almalarını sağlayarak aşırı borçlanma riskini azaltmakta ve dengeli bir sosyoekonomik yapı kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca finansal okuryazarlık, bireylerin farklı finansal konular arasında ilişki kurmalarına, bu ilişkilerden anlamlı çıkarımlar yapmalarına ve aile bütçelerini sağlam temeller üzerine inşa etmelerine önemli katkı sağlar. Finansal bilinç kazanan birey ve aileler, ekonomik faaliyetlerinin kapsamını daha iyi kavrayarak kendi çıkarlarına uygun finansal planlar geliştirebilir; tasarruflarını artırmak, riskleri yönetmek ve karşılaşılabilecekleri olası finansal sorunları minimize etmek için daha bilinçli kararlar alabilirler. Bu farkındalık, ailelerin hem günlük bütçe yönetimi hem de uzun vadeli finansal güvenlik arayışları üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Bozçelik, 2020; Chlouba vd., 2011).

Bireylerin erken yaşlarda bilinçli ve akılcı bir finansal planlama yapabilmeleri, onların finansal bilgelik düzeyini yansıtır ve mali hedeflerine ulaşma olasılıklarını artırır. Bu hedefler genellikle aile birikimlerinin makul düzeydeki ipotek borçlarıyla birleştirilerek konut sahibi olunmasını, çocukların eğitimi için yeterli bir fon ayrılmasını ve en önemlisi, yaşlılık döneminde maddi güvence sağlamayı içerir. Erken dönemde emeklilik için tasarruf yapma gerekliliğinin farkına varmak da bu sürecin önemli bir bileşenidir (Hall, 2008, s.13). Finansal bilinç yalnızca yetişkinlikte değil, gençlik döneminde de ekonomik alışkanlıkların ve sorumluluk bilincinin temellerini belirlemektedir.

Finansal okuryazarlık yalnızca iş hayatındaki bireyler için değil, üniversite çağındaki gençler açısından da büyük önemlidir. Günümüzde harç, kredi kartı ve fatura ödemeleri gibi birçok finansal işlem internet bankacılığı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler kredi kartlarını kullanarak seyahat, gıda, sağlık ve eğitim gibi çeşitli harcamalarını yapabilmektedir. Henüz mesleki yaşamlarının başlangıcında olan üniversite öğrencileri için uzun vadeli finansal planlama büyük önemlidir. Gençlerin finansal alanlarda bilinçli davranmaları, ilerleyen dönemlerde

daha dengeli ve güvenli bir yaşam sürmelerine katkı sağlayacaktır (Temizel & Bayram, 2011, s.12).

2.4.2. Finansal Sistem İçin Önemi

Finansal okuryazarlığın düşük olduğu toplumlarda bireylerin yanlış finansal kararlar alma olasılığı artmakta ve bu durum hem hane halklarının geleceğe yönelik finansal istikrarını zayıflatmakta hem de makroekonomik yapıyı olumsuz etkilemektedir. Finansal bilinç eksikliği, birikimlerin verimsiz alanlara yönelmesine, borçlanmanın kontrolsüz biçimde artmasına ve finansal kırılganlıkların büyümesine yol açmaktadır (İçke, 2017; Mandell, 2006). Bu nedenle finansal farkındalığın artırılması, ekonomik istikrarın ve sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi açısından kritik önem taşımaktadır.

Bu bireysel ve sistemsal etkilerin doğal bir sonucu olarak, finansal okuryazarlık tasarruf eğilimleri ve ekonomik büyüme üzerinde de belirleyici rol oynamaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması, tasarruf oranlarının azalmasına ve ekonomik büyüme için gerekli sermayenin yetersiz kalmasına yol açmakta; finansal bilgi eksikliği bireyleri aşırı borçlanmaya yönlendirirken gelir dağılımındaki adaletsizlikleri de derinleştirmektedir. Buna karşılık, finansal okuryazarlığın geliştirildiği toplumlarda hem bireysel refah artmakta hem de ekonominin genel dengesi güçlenmektedir (İçke, 2017; Temizel, 2010).

Finansal eğitim, bireylerin bilgiye dayalı karar alma kapasitesini güçlendirerek hem mikro hem de makro düzeyde ekonomik yapının sağlamlaşmasına katkı sunmaktadır. Etkin tasarlanmış eğitim programları, bireylerin risk algısını geliştirmekte, finansal fırsatlara erişimini kolaylaştırmakta ve ekonomik katılım düzeyini yükseltmektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015, s.587). Bu bilinç düzeyine sahip bireyler tasarruf yapma, bütçe oluşturma, birikimlerini verimli alanlarda değerlendirme ve doğru yatırım kararları alma konusunda daha başarılı olmakta; bu durum hem yoksulluğun azaltılmasına hem de gelir dağılımının iyileşmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla finansal okuryazarlığın yüksek olduğu toplumlarda finansal piyasalar daha etkin çalışmakta ve rekabet artmaktadır (OECD, 2005; Temizel, 2010).

Finansal eğitim, bireylerin bilgi ve farkındalık düzeyini artırarak finansal şoklara karşı dayanıklılıklarını güçlendirir. Bu sayede bireyler finansal riskleri daha etkin yönetebilir ve toplumsal düzeyde oluşabilecek olumsuz etkiler azaltılabilir. Artan finansal bilinç, finansal sistemin sürdürülebilirliğini destekleyerek ekonomik dalgalanmalara karşı daha dirençli bir yapı oluşmasına katkı sağlar (Gökmen, 2012; OECD, 2005).

Finansal sistemin istikrarı, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükselmesiyle doğrudan ilişkilidir. Finansal bilgi ve becerileri güçlü bireyler, finansal kurumların toplum üzerindeki olumsuz etkilerini azaltarak güven ortamının güçlenmesine katkı sağlar. Bu nedenle finansal okuryazarlığın artırılması, ekonomik büyüme ve finansal istikrar hedeflerine ulaşmak açısından stratejik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir (Gökmen, 2012; İçke, 2017).

2.4.3. Toplum İçin Önemi

Finansal okuryazarlık, toplumun ekonomik istikrarının korunmasında temel bir rol oynamaktadır. Finansal ürün çeşitliliği ve piyasa karmaşıklığı, bireylerin finansal sisteme duyduğu güveni azaltabilmekte; bu durum, geleceğe ilişkin kaygıları artırarak rasyonel olmayan kararlar almalarına yol açabilmektedir (Mandell, 2006, s.1). Toplumsal düzeyde bu tür güvensizliklerin azaltılması, bireylerin finansal bilinç düzeylerinin güçlendirilmesi ile mümkündür.

Finansal okuryazarlık, toplumun refah düzeyini yükseltmekte, kaynak kullanımını daha etkili hâle getirmekte ve ekonomik krizlerin etkilerini hafifletmektedir. Finansal bilgiye sahip bireylerin gelirlerini yönetme ve yatırım yapma konusundaki bilinçli tercihleri, hem tasarruflarını daha sağlıklı biçimde yönlendirmelerini hem de ekonomik istikrara olumlu katkı sağlamalarını mümkün kılmaktadır. Demografik özellikler de finansal bilgi düzeyini etkilemekte; özellikle yaşlı bireylerin güncel finansal bilgiye daha fazla ihtiyaç duyduğu ve kadınların risk karşısında daha fazla stres yaşayabildiği görülmektedir (Lusardi, 2008, s.8). Buna karşılık, yetersiz finansal bilgi yanlış kararların artmasına ve bu kararların sosyal sorunlara dönüşmesine neden olabilirken; finansal bilinç düzeyi yüksek bireyler kriz dönemlerinde daha dayanıklı bir tutum sergilemektedir (Güvenç, 2016, s.848).

Hızla artan nüfus ve sınırlı doğal kaynaklar, ülkelerin tasarrufu teşvik eden politikalara yönelmesini zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda finansal okuryazarlığın artırılması, tasarruf eğilimlerinin güçlenmesi ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır (Elmas & Yılmaz, 2016, s.117).

Finansal açıdan bilinçli bireylerden oluşan toplumlar, piyasa ekonomisinin daha verimli işlemesine katkı sağlar. Doğru kurulan risk–getiri dengesi kaynakların etkin kullanımını desteklerken, finansal bilinç eksikliği ekonomik istikrarsızlık yaratabilmektedir (Hall, 2008, s.16). Finansal okuryazarlık düzeyi yükseldikçe bireylerin finansal ürün ve hizmetleri daha doğru değerlendirmesi, finansal kurumlar üzerinde doğal bir piyasa disiplini oluşturarak risk yönetiminin ve hizmet kalitesinin gelişmesine yardımcı olur (Widdowson & Hailwood, 2007, s.40).

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal piyasalara katılımını artırırken finansal politikaları analiz edebilen bilinçli bir vatandaş profili oluşturur. Bu kapsamda finansal okuryazarlığın toplumsal yararları arasında; finansal ürünlerin etkin kullanımı, düzenlemelerin daha iyi anlaşılması, emeklilik kararlarında bilinç düzeyinin yükselmesi, finansal araçlara erişimin kolaylaşması ve bütçe yönetiminin güçlenmesi yer almaktadır (Braunstein vd., 2002; Capuano & Ramsay, 2011; European Commission, 2007; Japelli, 2010; Nag, 2007; Özbek, 2019).

Finansal okuryazarlık, toplumun finansal farkındalığını artırarak bireylerin finansal piyasalara daha bilinçli katılımını sağlar ve böylece ekonomik vatandaşlık bilincinin gelişmesine katkı sunar (Capuano & Ramsay, 2011, s.30).

Birçok gelişmiş ülke, finansal okuryazarlığın bireysel ve toplumsal etkileri nedeniyle yaygın finansal eğitim programları uygulamaktadır. Bu programlar, bireylerin farkındalık düzeyini artırarak hatalı finansal davranışların azaltılmasını ve özellikle emeklilik dönemindeki maddi kayıpların önlenmesini amaçlamaktadır (Temizel & Bayram, 2011).

Finansal eğitimin faydaları üç temel başlıkta toplanmaktadır: bireysel refaha katkı, finansal piyasalara ve finansal istikrara katkı ile ekonomik büyüme ve toplumsal refaha katkı (Durukal, 2017; TCMB, 2011).

- *Bireysel Refaha Katkı:* Finansal eğitim, her yaş ve gelir grubundan bireylerin finansal farkındalığını artırarak finansal ürün ve hizmetlere yönelik bilgilenmesini sağlar. Bu sayede bireyler daha bilinçli tercihler yapabilir,

dolandırıcılık riskinden korunabilir ve kendileri için en uygun finansal ürünlere erişebilirler.

- *Finansal Piyasalara ve Finansal İstikrara Katkı:* Finansal eğitim, bilinçli tüketicilerin artmasına ve finansal sistemin daha etkin işlemesine yardımcı olur. Artan bilgi düzeyi; doğru ürün seçimini, piyasa rekabetinin ve şeffaflığın güçlenmesini sağlar. Bu durum, hem şikâyetlerin hem hukuki uyuşmazlıkların azalmasına hem de aşırı borçlanma riskinin düşmesine katkıda bulunur. Bilinçli tüketiciler haklarını savunmada daha etkin davranarak finansal denetimin gelişmesine de yardımcı olurlar.
- *Ekonomiye ve Toplumsal Refaha Katkı:* Finansal eğitim, bireylerin refahını artırarak finansal piyasalardaki etkinliği ve istikrarı güçlendirir; bu etki zaman içinde ekonomik büyümeyi ve toplumsal refahı destekler. Böylece finansal eğitim, ekonominin bütününde verimlilik ve istikrarı artıran temel unsurlardan biri hâline gelir.

Finansal okuryazarlık, finansal ihtiyaçlarını doğru tanımlamakta ve uygun finansal ürünlere erişmekte zorlanan bireyler için kritik öneme sahiptir (TCMB, 2011, s.35). Günümüzde hane halklarının kolay borçlanabilmesi, finansal bilgi ve deneyim eksikliğiyle birleştiğinde yanlış kararların artmasına ve finansal refahın olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır (Widdowson ve Hailwood, 2007, s.38).

Finansal okuryazarlık, bireyin finansal sistemi daha iyi anlamasını sağlayarak kaynaklarını daha etkin kullanmasına ve bilinçli kararlar almasına imkân tanır. Bu durum bireysel refahı yükselttiği gibi hane halkının genel yaşam standardını da iyileştirir (Özbek, 2019, s.21-22). Bu nedenle finansal okuryazarlığın sürdürülebilir biçimde geliştirilmesi, etkili ve sürekli bir finansal eğitim sürecini gerektirmektedir.

Finansal eğitim, bireylerin finansal konularda daha sağlıklı davranışlar geliştirmesine yardımcı olarak hem kişisel hem de toplumsal refaha katkı sağlar. Bu nedenle finansal eğitimin yaygınlaştırılması ve özellikle çocukluk döneminden itibaren sistematik biçimde verilmesi büyük önem taşımaktadır (Dağdelen, 2017).

Sonuç olarak finansal refah, bireylerin ekonomik güvenliklerini ve yaşam kalitelerini doğrudan etkileyen bir unsurdur ve finansal okuryazarlık ile finansal eğitimin etkililiğiyle yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda finansal okuryazarlığı

geliştirmeye yönelik politikalar, hem bireysel hem toplumsal refahın sürdürülebilirliği açısından stratejik bir öneme sahiptir.

2.4.4. Finansal Refah

2.4.4.1. Finansal Refah Kavramı

Finansal refah kavramı geçmişte daha çok bireylerin gelir ve servet düzeylerine bağlı ekonomik bir gösterge olarak değerlendirilmiştir (Fergusson vd., 1981). Ancak zamanla bu yaklaşım genişlemiş; finansal refah, bireylerin finansal durumlarına ilişkin hem maddi hem de psikolojik iyi oluşlarını kapsayan çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmaya başlanmıştır (Hayhoe vd., 2000; Williams, 1983). Günümüzde *finansal refah*; gelire yönelik memnuniyeti, temel ihtiyaçların karşılanmasını, yaşam standartlarını iyileştirme çabasını ve bireyin finansal güven hissini içeren kapsamlı bir kavram hâline gelmiştir (Taft vd., 2013, s.65).

Bu çok boyutlu yaklaşımı kurumsal düzeyde sistematik biçimde açıklayan ilk model, Amerika Birleşik Devletleri Tüketici Mali Koruma Bürosu'nun (CFPB) geliştirdiği finansal refah modelidir. CFPB'nin 2015 tarihli raporunda *finansal refah*; bireyin bugünkü ve gelecekteki finansal yükümlülüklerini karşılama kapasitesine sahip olması, finansal geleceğine ilişkin güven duyması ve yaşamdan keyif almasını sağlayacak finansal tercihleri özgürce yapabilmesi olarak tanımlanmaktadır (consumerfinance.gov/reports/financial-well-being). Bu tanım, finansal refahın yalnızca maddi yeterliliği değil, bireyin özgüveni, finansal esenliği ve karar alma özgürlüğünü de kapsadığını ortaya koymaktadır.

CFPB finansal refahı dört temel boyut üzerinden açıklamaktadır.

- **Güvenlik boyutu**, bireyin mevcut finansal durumunu kontrol edebilmesini ve gelecekte oluşabilecek finansal şoklara karşı dayanıklılık göstermesini ifade etmektedir.
- **Tercih özgürlüğü boyutu** ise bireyin bugün finansal kararlarını özgürce verebilmesini ve gelecekte belirlediği finansal hedeflere ulaşabilmesi için gerekli ilerlemeyi gösterebilmesini kapsamaktadır.

Bu dört boyut, finansal refahın hem şimdiki hem de gelecekteki zaman dilimlerinde maddi güvenlik ve finansal özgürlüğün birlikte değerlendirilmesine

olanak tanımaktadır. Modelin temel unsurları aşağıdaki Tablo 2.4’de gösterilmiştir (Kılıç, 2016, s.22).

Tablo 2.4 Finansal Refahın Unsurları

	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman
Güvenlik	Günlük ve aylık mali durumu kontrol edebilme	Finansal bir şoka karşı dayanıklılık ve yükümlülükleri karşılama kapasitesi
Tercih özgürlüğü	Finansal tercihlerde özgür hissetme	Finansal hedeflere ulaşma yolunda ilerleyebilme

Kaynak: Kılıç, 2016, s.22

2.4.4.2. Finansal Refahın Boyutları

Finansal refah, bireyin ekonomik güvenlik düzeyini ve yaşam kalitesini belirleyen çok boyutlu bir kavramdır. Kılıç’a (2016, s.23–24) göre finansal refahın temel boyutları şunlardır:

- *Mali Durum Kontrolü:* Bireyin gelir–gider dengesini yönetebilmesi, faturalarını zamanında ödeyebilmesi ve bütçesi üzerinde kontrol sahibi olması.
- *Finansal Şoklara Karşı Dayanıklılık:* Beklenmedik giderler veya geçici gelir kayıpları karşısında borçlanmadan ayakta kalabilme; tasarruf, sigorta ve acil durum fonlarına sahip olma.
- *Finansal Hedeflere Ulaşabilme:* Ev sahibi olmak, eğitim giderlerini karşılamak veya emeklilik birikimi oluşturmak gibi hedeflere düzenli tasarruf yoluyla ilerleyebilme.
- *Finansal Özgürlük ve Tercih Alanı:* Temel ihtiyaçların ötesinde tatil, sosyal aktiviteler ve aile desteği gibi yaşam kalitesini artıran seçimleri rahatlıkla yapabilme.

Finansal refah yalnızca bireysel davranışların sonucu olmayıp, bireyin finansal bilgi düzeyi, içinde bulunduğu sosyoekonomik çevre, yaşam evreleri ve kişisel özellikleri tarafından da şekillenmektedir. Finansal bilgi ve eğitimin artması, bireylerin daha bilinçli kararlar almasına ve refah seviyelerinin yükselmesine önemli katkı sunmaktadır (Kılıç, 2016, s.24).

Modern ekonomilerde finansal okuryazarlık, yalnızca para yönetimi değil, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik güvenliği destekleyen stratejik bir unsurdur. Artan finansal bilinç, bireylerin kaynaklarını daha verimli kullanmasını sağlayarak hem

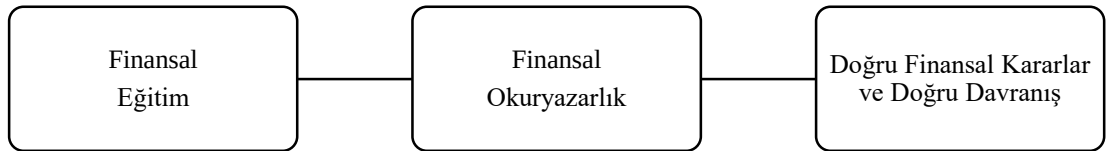
kişisel refahı hem de ekonomik performansı olumlu yönde etkilemektedir (Remund, 2010; Widdowson & Hailwood, 2007).

Toplum genelinde finansal bilincin yükselmesi, daha dayanıklı ve etkin işleyen bir mali sistem oluşturur. Finansal okuryazar bireylerin artması, hane halkı refahının güçlenmesine, ekonomik kaynakların etkin dağılmasına ve makro düzeyde ekonomik istikrara katkıda bulunmaktadır (Hall, 2008, s.13).

2.5. Finansal Eğitim ve Uygulamalar

2.5.1. Finansal Eğitimin Tanımı ve Önemi

Finansal eğitim, bireylerin temel finansal bilgi edinmesini ve bu bilgiyi karar süreçlerinde kullanabilmesini sağlayan sistematik bir süreçtir. Bu süreç, bireylerin tasarruf, yatırım, borç yönetimi ve finansal risklerden korunma gibi alanlarda daha bilinçli tercihler yapmasına yardımcı olur. Ayrıca *finansal eğitim*; dolandırıcılık risklerinin azaltılması, finansal hakların tanınması ve bireyin kendi ekonomik güvenliğini sağlaması gibi konularda da önemli bir rol üstlenmektedir. Literatür, finansal eğitimin kapsamının ülkelerin sosyo-ekonomik yapıları göre değişebilse de temel amacının bireylere sorumlu ve bilinçli finansal kararlar verebilecek bilgi, beceri ve tutum kazandırmak olduğunu ortaya koymaktadır (Bozçelik, 2020, s.44).

Şekil 2.2 Finansal Eğitim Diyagramı

Kaynak: Kanmaz, 2018, s.19

Finansal eğitim tanımlarında ortak vurgu, bireylerin temel finansal kavramları anlayarak bunları karar süreçlerinde kullanabilme yeterliliğidir. Bu kapsamda finansal eğitim; para yönetimi, yatırım ve borçlanma gibi temel alanlarda bilgi edinmeyi ve bu bilgiyi gerçek yaşamda uygulanabilir becerilere dönüştürmeyi içerir (Hogarth, 2006; OECD, 2009). Bu yaklaşım, finansal eğitimin yalnızca teorik bilgi değil, aynı zamanda davranışsal bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir.

Finansal eğitim, bireylerin tüketim, tasarruf ve yatırım kararlarında daha bilinçli davranmalarını sağlayarak hem kişisel refahı hem de ekonomik istikrarı güçlendirmektedir (TCMB, 2011, s.79). OECD (2005), finansal eğitimi bireylerin finansal risk ve fırsatları tanımasını, ihtiyaç duyduklarında doğru bilgi kaynaklarına erişebilmesini ve refahlarını artıracak tercihler yapabilmesini sağlayan bir beceri geliştirme süreci olarak tanımlar. OECD'nin (2008) genişletilmiş yaklaşımı ise finansal eğitimin bilgilendirme, farkındalık oluşturma ve davranış geliştirme boyutlarını birlikte ele alan bütüncül bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde PACFL da finansal eğitimin bireylerin bilgi düzeyini yükselterek kısa ve uzun vadeli finansal refahlarını desteklediğini vurgulamakta; bu kapsamda finansal eğitimin finansal okuryazarlığa ulaşmada temel bir araç olduğu kabul edilmektedir (Gökmen, 2012; Kezar & Yang, 2010).

Araştırmalar, finansal eğitimin özellikle emeklilik planlaması, tasarruf eğilimleri ve finansal karar güveni üzerinde belirgin iyileşmeler sağladığını göstermektedir (Yoong vd., 2012). Finansal bilgi düzeyindeki artış, bireylerin yatırım, tasarruf ve bütçe yönetimi süreçlerinde daha rasyonel kararlar almalarına olanak tanımakta; bu durum hem bireysel hem de aile düzeyinde finansal refahın yükselmesine katkı sunmaktadır (Özbek, 2019, s.32).

Finansal eğitimin neden gerekli olduğuna ilişkin unsurlar incelendiğinde, günümüz ekonomik yapısının bireyden daha yüksek düzeyde finansal sorumluluk ve bilgi talep ettiği görülmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na (TCMB, 2011, s.80-81) göre finansal eğitimi gerekli kılan temel faktörler şunlardır:

- Finansal piyasalarda işlem yapabilmek için risk analizi ve finansal bilgi gereksiniminin artması,
- Ürün çeşitliliği ve piyasa karmaşıklığının, şeffaflık eksikliği nedeniyle doğru karar almayı zorlaştırması,
- Serbestleşen piyasa koşullarında tüketim ve borçlanmanın artması,
- Demografik değişimler ve emeklilik sistemlerindeki dönüşümler,
- Finansal okuryazarlık düzeylerinin genel olarak düşük seyretmesi ve özellikle risk gruplarında daha belirgin olması,
- Finansal eğitimin finansal erişimi destekleyen tamamlayıcı bir unsur olması.

Bu çerçevede finansal eğitim, yalnızca bireysel bilgi kazandıran bir süreç değil; hem bireysel hem toplumsal refahı güçlendiren, ekonomik sistemin işleyişini destekleyen temel bir yapısal unsur olarak değerlendirilmektedir.

2.5.2. Finansal Eğitimin İlkeleri ve Temaları

Nelson ve Wambugu (2008), finansal eğitimin temel içerik alanlarını beş başlık altında sınıflandırmaktadır. Buna göre finansal eğitimin öncelikli temaları şu şekildedir:

- *Tasarruf*: Tasarrufun önemi, tasarruf yapma yöntemleri, tasarruf disiplininin geliştirilmesi ve tasarruf araçları.
- *Finansal Planlama*: Mali hedef belirleme, gelir–gider takibi, bütçe hazırlama ve bütçenin uygulanması.
- *Borç ve Kredi Yönetimi*: Borçlanmanın uygun koşulları, aşırı borçlanmadan kaçınma, kredi türleri, kredi koşullarını değerlendirme ve temel kredi terimleri.
- *Bankacılık Hizmetleri*: Para transferi, elektronik–mobil bankacılık işlemleri ve bankaların sunduğu temel finansal hizmetler.
- *Yatırım*: Yatırım fırsatlarını değerlendirme, doğru zamanlama, yatırım tercihleri, çeşitlendirme ve risk–getiri dengesi.

Tablo 2.5 Finansal Eğitimin Öncelikli Temaları

1. Tasarruf	4. Bankacılık Hizmetleri
• Tasarrufun önemi • Tasarruf yapma ve tasarruf disiplini oluşturma yolları • Tasarruf araçları	• Para transfer servisleri • Elektronik ve mobil bankacılık • Bankaların tüketiciye sunduğu finansal hizmet ve enstrümanlar
2. Finansal Planlama	5. Yatırım
• Mali hedefleri planlama • Harcama kaydı tutma • Bütçe yapma ve kullanma	• Yatırım fırsatlarını değerlendirme • Yatırım için uygun zaman ve koşulları değerlendirme • Yatırım tercihi • Çeşitlendirme • Risk/getiri
3. Borç ve Kredi Yönetimi	
• Rasyonel borçlanma nedenleri • Borçlanma zamanı • Borçlanma miktarı • Aşırı borçlanmadan kaçınma yolları • Kredi alternatiflerini değerlendirme ve tercih • Krediye ilişkin temel terimler ve kredi çeşitleri	

Kaynak: Nelson ve Wambugu, 2008

Tablo 2.5’deki bu temalar, finansal eğitimin hangi içeriklerle zenginleştirilmesi gerektiğini ortaya koyarken; finansal eğitim ilkeleri ise bu içeriklerin nasıl uygulanması gerektiğine ilişkin yol göstermektedir.

TCMB (2014, s.8-9), finansal eğitim faaliyetlerinin etkisini artırmak için uyulması gereken temel ilkeleri şu şekilde sıralamaktadır:

- *Kapsayıcılık*: Eğitim programları, bilgi düzeyi düşük bireylerden deneyimli kişilere kadar geniş bir kitleyi içermelidir.
- *Tarafsızlık*: İçerik, herhangi bir kurumun veya ürünün tanıtımına yer vermeden adil ve şeffaf biçimde sunulmalıdır.
- *Farkındalık Oluşturma*: Finansal riskler ve fırsatlar konusunda toplumsal bilinç artırılmalıdır.
- *Süreklilik*: Eğitimler kısa vadeli projelerle sınırlı kalmamalı; sürdürülebilir ve uzun vadeli olmalıdır.
- *Ölçüm ve Gözden Geçirme*: Katılımcıların bilgi düzeyi eğitim öncesi ve sonrası ölçülmeli; içerik bu verilere göre güncellenmelidir.
- *Etkinlik ve Sonuç Odaklılık*: Eğitimler, bireylere somut fayda sağlayacak şekilde tasarlanmalı ve ölçülebilir toplumsal etki üretmelidir.
- *İhtiyaca Uygunluk*: Yaş, gelir, meslek ve yaşam koşulları gibi demografik özellikler dikkate alınarak özel içerikler hazırlanmalıdır.
- *Anlaşılır Dil ve Pratik Anlatım*: Eğitim dili sade, açık ve günlük yaşamla ilişkilendirilebilir olmalıdır; karmaşık teknik terimlerden kaçınılmalıdır.
- *Eğiticilerin Eğitimi*: Eğitimcilerin bilgi, beceri ve materyal açısından yeterli donanıma sahip olması gereklidir.

Bu ilkeler birlikte ele alındığında, finansal eğitimin amacının yalnızca bilgi aktarmak değil; birey ve toplum düzeyinde kalıcı finansal davranış değişikliği oluşturmak olduğu görülmektedir. İlkeler ve temalar, finansal eğitim süreçlerinin hem içerik hem uygulama açısından etkili, güvenilir ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını sağlamaktadır.

2.5.3. Finansal Eğitimin Önemi ve Gerekliliği

Finansal eğitim, günümüz ekonomik koşullarında bireylerin sağlıklı finansal kararlar alabilmesi için zorunlu hâle gelmiştir. OECD’ye (2005) göre bunun temel

nedeni, finansal ürün ve hizmetlerin karmaşık bir yapıya bürünmesi ve bireylerin bu ürünleri doğru değerlendirmek için yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Teknolojik gelişmelerin finansal ürün çeşitliliğini artırması ve emeklilik sistemlerindeki dönüşümler de bireylerin uzun vadeli finansal planlama ihtiyacını güçlendirmektedir. Özellikle düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip bireylerde görülen bilgi eksikliği, finansal eğitimin toplumsal bir gereklilik olduğunu göstermektedir.

Günlük yaşamda karşılaşılan finansal zorluklar da finansal eğitimin önemini artırmaktadır. Bayram'a (2010, s.15) göre kredi kartı işlemleri veya temel borçlanma kararları dahi bilgi eksikliği nedeniyle hatalara yol açabilmektedir. Bu nedenle finansal eğitim, bireylerin fırsatları değerlendirmesine ve risklerden korunmasına yardımcı olan koruyucu bir mekanizma niteliğindedir.

Finansal eğitimin eksikliği yalnızca bireysel değil ulusal düzeyde de sorun oluşturmaktadır. Bay vd. (2014, s.37), birçok ülkenin ekonomik riskleri azaltmak amacıyla finansal eğitimi politika düzeyinde ele almaya başladığını vurgulamaktadır. Finansal bilgi yetersizliği, bireylerin ürünleri analiz etmesini güçleştirerek hatalı karar olasılığını artırmaktadır. Capuano ve Ramsay (2011, s.14), temel finansal bilgilere sahip olmayan bireylerin finansal ürün performansını değerlendirmelerinin neredeyse imkânsız olduğunu belirtmektedir.

Hatalı finansal kararların en belirgin sonuçlarından biri aşırı borçlanmadır. Özçam (2006, s.2), yanlış borçlanma davranışlarının kısa sürede ciddi kayıplara neden olabildiğini; finansal eğitimin ise doğru karar alma kapasitesini artırarak uzun vadeli refaha katkı sağladığını ifade etmektedir.

OECD raporları, finansal eğitimin tasarruf alışkanlıklarını güçlendirdiğini, uzun vadeli hedeflere yönelik daha bilinçli planlama sağladığını ve kriz dönemlerinde bireysel dayanıklılığı artırdığını göstermektedir. Türkiye açısından finansal eğitimin yaygınlaşması, yastık altı birikimlerin finansal sisteme kazandırılmasını destekleyerek ekonomik istikrara katkı sunacaktır (Bozçelik, 2020, s.50).

Finansal bilgi ediniminin zamanlaması da önemlidir. Özbek'e (2019, s.34) göre bireyin yaşam döngüsünde doğru zamanda verilen finansal eğitim, karar süreçlerine bilgi aktarımını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle özellikle genç yetişkinlere yönelik programların etkisi daha yüksektir.

Sonuç olarak finansal eğitim, bireylerin ekonomik yaşam kalitesini yükselten ve toplumsal ekonomik istikrarı güçlendiren stratejik bir araçtır. Hem uluslararası hem ulusal çerçevede finansal eğitimin yaygınlaştırılması, sürdürülebilir ekonomik refahın sağlanması açısından kritik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

2.5.4. Finansal Eğitimde Hedef Gruplar

Araştırmalar, yetişkinlere yönelik finansal okuryazarlık eğitimlerinin kısa vadede tasarruf gibi davranışları doğrudan değiştirme etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bunun temel nedeni, yetişkinlerin yerleşik finansal alışkanlıklarının değişiminin uzun zaman gerektirmesidir (Fernandes vd., 2014, s.5-6). Buna karşılık çocuklara ve gençlere okul ortamında ulaşmak daha kolaydır. Ebeveynlerin erken yaşta çocuklara tasarruf alışkanlığı kazandırmasının ilerleyen dönemlerde finansal davranışları olumlu etkilediği bulguları (Buccioli & Veronesi, 2013; Özbek, 2019), finansal eğitime erken başlamanın önemini ortaya koymaktadır.

Finansal davranışların çocukluk dönemindeki deneyimlerden etkilendiği bilinmektedir. Bu dönemde kazanılan alışkanlıklar, bireyin yetişkinlik dönemindeki ekonomik tercihlerini şekillendirebilmektedir (Özbek, 2019, s.46). Bu nedenle finansal eğitimde çocuklar ve gençler kritik bir hedef grubudur.

OECD'nin 2005 Tavsiye Kararı da finansal eğitimin okul çağına başlatılması gerektiğini vurgular. Bir yandan finansal piyasaların karmaşık yapısı bilgi eksikliği yaşayan bireyleri risk altına sokmakta; diğer yandan eğitim kurumları finansal bilgi açığını kapatmada stratejik bir rol üstlenmektedir (OECD, 2005). Okullar, bilgiye erişimde eşitlik sağlamaları, çocukluk döneminin uygun öğrenme ortamı sunması ve düşük maliyetli yapıları nedeniyle finansal eğitim politikalarının uygulanmasında kritik bir konuma sahiptir (Romagnoli & Trifilidis, 2013, s.7).

Erken yaşta verilen finansal eğitim, henüz finansal sorumluluklarla karşılaşmamış çocukların gelecekte daha bilinçli kararlar almasını desteklemektedir. PACFL, finansal eğitimin anaokulundan lise dönemine kadar zorunlu hâle getirilmesini önermektedir (Maloney, 2010, s.13). Benzer şekilde Opletalova (2015, s.1178), ilköğretimde verilen eğitimin çocukların riskleri erken fark etmesine ve olumsuz deneyim yaşamadan finansal bilinç geliştirmesine katkı sağladığını belirtmektedir.

Gençlerde finansal okuryazarlığın artırılmasında en etkili yaklaşımın kişisel finans derslerinin müfredata eklenmesi olduğu vurgulanmaktadır (Jang vd., 2014, s.26). Bu doğrultuda ABD’de birçok eyalet düşük finansal okuryazarlık düzeyine yanıt olarak lise müfredatına finansal eğitim dersi eklemiştir; zorunlu ders sayısı 2007’de yedi eyalet iken 2009’da 13’e yükselmiştir (Hanna vd., 2010; National Council on Economic Education, 2009).

Finansal okuryazarlık eksikliği yalnızca ABD’ye özgü olmayıp gelişmişlik düzeyinden bağımsız olarak birçok ülkede benzer sorunlar görülmektedir (Guiso & Viviano, 2014; Mitchell & Lusardi, 2011). Bu nedenle finansal farkındalık sadece makro düzeyde değil, bireyin ilk sosyalizasyon kaynağı olan aile ortamında da ele alınmalıdır.

Finansal bilinç büyük ölçüde aile içinde şekillenir. Birey parayı kullanmayı, tasarruf etmeyi ve bütçe yapmayı önce ailesinden öğrenir. Öğrencilerle yapılan çalışmalar da para yönetimi alışkanlıklarının önemli ölçüde aileden aktarıldığını göstermektedir. Ancak aile içi öğrenmenin sınırlılıkları nedeniyle finansal eğitimin okul ortamı ve programlarla desteklenmesi gerekmektedir (Alkaya & Yağlı, 2015, s.586).

2.5.5. Finansal Eğitimde Uluslararası Yaklaşımlar

Amerika’da finansal eğitim standartlarını belirlemek amacıyla Ekonomik Eğitim Konseyi (Council for Economic Education, CEE) tarafından kurulan komite, finansal kararları yansıtan altı temel standart belirlemiştir: gelir elde etme, satın alma, tasarruf, kredi, yatırım ve risk yönetimi (Bosshardt ve Walstad, 2014, s.66). Bu standartların müfredatlara dâhil edilmesi, öğretmenlerin süreci daha etkili aktarmasına ve öğrencilerin konuları daha kolay öğrenmesine katkı sağlamaktadır (Kılıç, 2016, s.16).

Uluslararası literatürde, ortaöğretimden üniversiteye kadar tüm eğitim düzeylerinde finansal okuryazarlığın geliştirilmesi temel bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Devlet destekli finansal eğitim programları bireylerin para yönetimi ve finansal karar alma becerilerini artırmakta; eğitim alan bireylerin finansal davranışlarının daha bilinçli olduğu bulgulanmaktadır (Çam & Barut, 2015, s.71).

Eğitimlerin erken yaşta verilmesi ise bileşik etki sayesinde daha güçlü sonuçlar yaratmaktadır (Agarwalla vd, 2015, s.101).

Dünya Bankası, OECD ve Avrupa Komisyonu finansal eğitimi küresel bir gereklilik olarak değerlendirmekte; yatırımcıların bilgilendirme materyallerini doğru okuyamaması nedeniyle düzenleyici kurumların eğitim programlarını desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır (IOSCO, 2009). Birçok ülke ve eğitim kurumu iş birliği yaparak kişisel finans müfredatları geliştirmekte; gençlerin gelir, harcama, tasarruf, borçlanma ve yatırım kararlarını daha sağlıklı yönetmesi hedeflenmektedir (Borodich vd., 2010, s.72).

Araştırmalar, finansal okuryazarlık düzeylerinin düşüklüğünde en önemli nedenlerden birinin finansal bilginin eğitim sürecinde yeterince yer almaması olduğunu göstermektedir (Crain, 2013; DeLaune vd., 2010). Bu nedenle ülkeler, finansal farkındalığı artırmaya yönelik ortak stratejiler geliştirmektedir. G-20'nin 2015 Zirvesi'nde finansal okuryazarlığın öncelikli gündem olması ve Türkiye'de 2014 yılında yayımlanan ulusal strateji belgesi (Finansal Erişim, Finansal Eğitim ve Finansal Tüketicinin Korunması) bu yönelimin somut göstergeleridir (Alkaya ve Yağlı, 2015, s.586).

OECD ve Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (INFE), finansal eğitim tasarımı dikkate alınması gereken temel ilkeleri şu şekilde belirlemiştir:

- Kamu yararına, tarafsız ve bağımsız eğitim içerikleri sunulması,
- Programların koordineli, sürekli ve ölçüme dayalı biçimde yürütülmesi,
- Finansal eğitimin erken yaşlarda başlatılması,
- Materyallerin sade, anlaşılır ve temel finansal alanlara odaklı olması,
- Hedef grupların özelliklerine göre özelleştirilmiş içerikler hazırlanması,
- Dolandırıcılık gibi riskli konularda ulusal bilgilendirme sistemlerinin geliştirilmesi.

Bu ilkeler, birçok ülkenin finansal eğitim politikalarının temel dayanağını oluşturmakta ve küresel uygulamalara yön vermektedir.

Finansal eğitim, bireylerin finansal hedeflerine ulaşmasını, alternatifleri değerlendirmesini ve ekonomik hayata daha etkin katılmasını sağlayan çok boyutlu bir süreçtir. Eğitim faaliyetleri; medya kampanyaları, danışmanlık hizmetleri, örgün–

yaygın eğitim kurumları, işyeri temelli programlar ve dijital uygulamalar aracılığıyla yürütülmektedir (Miller vd., 2009). Programların etkili olabilmesi için içeriklerin sade hazırlanması, kültürel ve demografik farklılıkların dikkate alınması ve eğitici niteliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir (Barmaki, 2015; Jazayeri, 2012).

Finansal eğitim, bazı eleştirilere rağmen genel olarak finansal okuryazarlık ve olumlu finansal davranışlar arasında anlamlı ilişkiler ortaya koymakta; bireylerin ekonomik dayanıklılığını artıran önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Huston, 2010, s.309).

2.5.6. Türkiye’de Finansal Eğitim Uygulamaları

Türkiye’de finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik çok boyutlu kurumsal çalışmalar yürütülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı, TEB ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Durum Fonu (UNICEF) iş birliğiyle 6–14 yaş grubuna yönelik geliştirilen “Sanat Yoluyla Sosyal ve Finansal Eğitim” projesi, erken yaşta finansal farkındalık kazandırılması bakımından önemli bir örnektir. Üniversitelerde finans derslerinin yaygınlaştırılması ve çeşitli özel eğitim programlarının uygulanması ise gençlerin finansal bilgi düzeyini artırmayı amaçlamaktadır. Bunun yanında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Borsa İstanbul (BİST) ve FODER gibi kurumların yürüttüğü bilinçlendirme faaliyetleri toplum genelinde finansal farkındalığın güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Alkaya & Yağlı, 2015, s.586).

Üniversitelerdeki ders içerikleri incelendiğinde finans alanındaki derslerin özellikle İşletme ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, bu bölümlerdeki öğrencilerin finansal kavramlara daha fazla maruz kalmaları nedeniyle diğer alanlardaki öğrencilere kıyasla daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olabileceklerini göstermektedir (Kılıç vd., 2015, s.134).

Son yıllarda finansal okuryazarlığı artırmayı amaçlayan eğitim ve sertifika programlarının kamu kurumları, bankalar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları tarafından yaygın biçimde yürütüldüğü görülmektedir. Bu programların ortak hedefi, bireylerin finansal bilgi düzeyini yükselterek daha rasyonel ve sorumlu finansal kararlar alabilen bir toplum oluşturmak ve uzun vadede finansal refahın

sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktır (Ünal vd., 2015, s.33). Bu nedenle eğitimlerin kapsamı, hedef grupları ve beklenen çıktılarının net biçimde belirlenmesi önem taşımaktadır.

Finansal eğitimin temel amacı, bireylerin finansal ihtiyaçlarını doğru değerlendirebilmesini, karşılaşılabilecekleri finansal riskleri yönetebilmesini ve hakları ile sorumluluklarının bilincinde bir tüketici profili oluşturulmasını sağlamaktır. Bu yönüyle finansal eğitim, finansal davranışların iyileştirilmesine ve finansal sistemin daha bilinçli kullanılmasına katkı vermektedir (BDDK, 2014).

Sonuç olarak, finansal eğitim bireylerin doğru ve sürdürülebilir finansal kararlar almasına olanak sağlayarak hem bireysel refaha hem de finansal sistemin genel istikrarına katkı sunan temel bir mekanizmadır. Bu nedenle finansal eğitimin erken yaşlardan itibaren sistematik biçimde yaygınlaştırılması, bireysel yaşam kalitesi ve toplumsal kalkınma için stratejik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

2.6. Finansal Eğitim Faaliyetleri

2.6.1. Uluslararası Finansal Eğitim Uygulamaları

2.6.1.1. Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü (OECD) Ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), 36 üye ülkenin ekonomik ve sosyal refahını geliştirmeyi amaçlayan ve finansal eğitim alanında küresel standart belirleyici niteliğe sahip uluslararası bir kuruluştur (www.mfa.gov.tr). Dijital veri paylaşımı, rehber dokümanlar ve araştırmalar yoluyla ülkeler arasında bilgi akışını güçlendiren OECD, finansal eğitim politikalarının kurumsallaşmasına önemli katkılar sağlamaktadır (Satoğlu, 2014, s.100).

OECD, 2003 yılında Finansal Piyasalar Komitesi (CMF), Sigortalar Komitesi (IC) ve Özel Emeklilik Çalışma Grubu (WPPP) ile kapsamlı bir finansal eğitim projesi başlatmış; üye ülkelerdeki uygulamaları inceleyerek politika önerileri geliştirmiştir (Bozçelik, 2020, s.74). Çalışmanın devamında finansal düzenleyicilere yönelik kılavuzlar hazırlanmış ve ülkelerde finansal okuryazarlık düzeylerini ölçen araştırmalar yürütülmüştür.

2008 yılında OECD, finansal eğitim faaliyetlerini kurumsallaştırmak amacıyla iki önemli platform oluşturmuştur:

1. *International Network on Financial Education (INFE)* – 95 ülkeden 220’den fazla kurumu bir araya getiren küresel koordinasyon ağı,
2. *International Gateway for Financial Education (IGFE)* – bilgi paylaşımı platformu. INFE’nin geliştirdiği standart anket, ülkelerin yetişkin finansal okuryazarlık düzeylerini karşılaştırılabilir biçimde ölçmelerine imkân sağlamıştır.

Birçok ülke de ulusal düzeyde finansal okuryazarlığı destekleyen bağımsız kurumlar kurmuştur. Rusya’daki Finansal Eğitim Fonu (FFMS), İngiltere’de Finansal Yetkinlik Departmanı (FSA), Avustralya Finansal Okuryazarlık Kurulu (ANZFLB) ve Belçika Finansal Hizmetler Otoritesi (FSMA) öne çıkan örneklerdir. Singapur’daki öğretmen eğitimine odaklanan Finansal Okuryazarlık Merkezi (IFL) ise özgün bir model sunmaktadır (Kılıç, 2016, s.18). Ayrıca birçok ülke, merkez bankaları ve Dünya Bankası (WB) iş birliği ile geniş kapsamlı finansal eğitim projeleri yürütmektedir.

OECD, genç bireylerin finansal bilgi düzeylerini değerlendirmek amacıyla Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) finansal okuryazarlık testini uygulamaya koymuş olup, bu test ülkeler arası karşılaştırılabilir veri üretmektedir (Gökmen, 2012, s.82).

Tüm bu çalışmalar, OECD’nin finansal eğitimi küresel ölçekte politika önceliğine dönüştürdüğünü ve uluslararası finansal eğitim standartlarının oluşturulmasında merkezi bir konuma sahip olduğunu göstermektedir.

2.6.1.2. Dünya Bankası Ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Dünya Bankası, finansal okuryazarlığın geliştirilmesi konusunda öncü uluslararası kuruluşlardan biridir. Banka, 2005 yılından itibaren ülkelerin finansal okuryazarlık ve tüketici koruma alanlarındaki yasal ve kurumsal yapılarını incelemiş; Azerbaycan, Bulgaristan, Hırvatistan, Çekya, Litvanya, Letonya, Romanya, Rusya ve Slovakya’da yaptığı değerlendirmelerde finansal sistemlerde kurumsal eksiklikler, tüketicilerin bilgi yetersizliği ve düşük finansal farkındalık gibi sorunların yaygın olduğunu tespit etmiştir (Bozçelik, 2020, s.75).

Finansal tüketicilerin korunmasını güçlendirmek amacıyla Dünya Bankası, 2010 yılında “Tüketicinin Korunması ve Finansal Okuryazarlık için Küresel Program (GPCFL)”ı başlatmıştır. Program, tüketici haklarının desteklenmesi, finansal bilginin

yaygınlaştırılması ve finansal sisteme duyulan güvenin artırılmasını hedeflemektedir. Bu kapsamda 2011’de yayımlanan “Finansal Tüketicinin Korunmasına İlişkin İyi Uygulamalar (Good Practices for Financial Consumer Protection)” rehberi, ülkelerin kendi ihtiyaçlarına uyarlayabileceği esnek bir çerçeve sunmuştur. Program özellikle kredi, tasarruf ve ödeme sistemlerinde koruma mekanizmalarının güçlendirilmesine ve finansal eğitimin yaygınlaştırılmasına odaklanmaktadır (Bozçelik, 2020, s.76).

Küresel programın temel amaçları şöyledir (Bozçelik, 2020, s.75–76):

- Finansal bilgiyi sadeleştirerek tüketicilerin ürünleri karşılaştırmasını kolaylaştırmak
- Kayıt dışı ve yasa dışı uygulamaları azaltarak güvenli finansal hizmetleri yaygınlaştırmak
- Kurumsal hatalardan kaynaklanan tüketici mağduriyetlerini hızlı biçimde çözmek
- Finansal sisteme duyulan güveni artırarak bireylerin finansal hizmetleri bilinçli kullanmasını sağlamak

Dünya Bankası, finansal eğitimi yalnızca gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ekonomilerde de finansal kapsayıcılığı güçlendiren stratejik bir politika aracı olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, finansal eğitimin küresel ekonomik istikrar ve tüketici refahı açısından vazgeçilmez bir unsur hâline geldiğini göstermektedir.

2.6.1.3. Avrupa Komisyonu Ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Avrupa Komisyonu (EC), 18 Aralık 2007’de yayımladığı “Finansal Eğitim Bildirisi (Communication on Financial Education)” ile finansal eğitim alanındaki kurumsal çalışmalarını resmileştirmiş ve bu konuya verdiği önemi vurgulamıştır. Bildiri sonrasında AB’ye üye 27 ülkede yaklaşık 180 konferans, eğitim programı ve farkındalık faaliyeti gerçekleştirilmiş; bu çalışmalar “İç Pazar ve Hizmetler Genel Müdürlüğü (DG Internal Market and Services)” ve “Sağlık ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü (DG Health and Consumer Protection)” birimleri tarafından koordine edilmiştir. Amaç, bireylerin paralarını etkin yönetmelerini, finansal ürünleri doğru değerlendirebilmelerini ve bilinçli finansal tercihlerde bulunmalarını sağlamaktır (Bozçelik, 2020; Gökmen, 2012).

Komisyon finansal okuryazarlığı geliştirmek amacıyla konferanslar, eğitimler, dijital içerikler, broşürler ve eğitim materyalleri gibi çok boyutlu araçlar kullanmıştır. Özellikle 2007 Brüksel Finansal Okuryazarlık Konferansı ve 2008 Finansal Erişim Konferansı, AB düzeyindeki stratejilerin şekillenmesinde önemli kilometre taşlarıdır. Dijital içerik üretiminin artırılması da finansal bilginin toplumun geniş kesimlerine ulaşmasını hedeflemiştir.

Bu kapsamda 2003'te kurulan www.dolceta.eu platformu, başlangıçta tüketici eğitimine odaklanmışken 2010'da finansal okuryazarlık modülleriyle genişletilmiştir. Platformda harcama, tasarruf-yatırım, borçlanma ve sigorta-koruma temaları yer almakta; içerikler AB'nin 20 diline çevrilerek erişilebilirlik sağlanmaktadır. Ayrıca öğrencilere yönelik “Avrupa Günlüğü” adlı yayınlara para yönetimi, tüketici hakları ve borç idaresi konularında farkındalık oluşturulmuştur.

Nisan 2008'de kurulan Finansal Eğitim Uzmanları Grubu (EGFE), üye ülkeler arasında bilgi paylaşımını artırmak ve başarılı uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Grup, yılda iki kez toplanarak politika geliştirme süreçlerine katkı sunmakta; 2009'da oluşturduğu Finansal Eğitim Avrupa Veri Tabanı (EDFE) ile araştırmalara ve uygulamalara merkezi bir erişim noktası sağlamaktadır (Bozçelik, 2020; Gökmen, 2012).

Tüm bu çalışmalar, Avrupa Komisyonu'nun finansal eğitimi sistematik, erişilebilir ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştürme konusundaki kararlılığını ortaya koymaktadır. Komisyonun yaklaşımı, finansal farkındalığın Avrupa Birliği genelinde kurumsal bir strateji çerçevesinde ele alındığını göstermektedir.

2.6.2. Türkiye’de Finansal Eğitim Uygulamaları

2.6.2.1. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası A.ř.’nin Finansal Eğitim Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), finansal eğitim ve finansal farkındalığın artırılmasına yönelik ülke çapında önemli çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda TCMB, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ile birlikte “Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık: Zorluklar, Fırsatlar ve Stratejiler” başlıklı kapsamlı bir konferans düzenlemiştir. Konferansta finansal istikrar, finansal eğitim uygulamaları, uluslararası deneyimler, küresel finansal krizin etkileri ve Türkiye’de finansal

okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik stratejiler değerlendirilmiştir (www.tcmb.gov.tr).

TCMB, finansal eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla Mart 2011’de “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim” adlı bilgilendirici bir kitapçık yayımlayarak geniş kitlelere ulaştırmıştır (Güler, 2015, s.51). Bu yayın, finansal sistemin temel kavramlarını sade bir dille açıklayarak bireylerin finansal konularda bilinçlenmesini hedeflemiştir.

TCMB’nin finansal eğitim yaklaşımı, fiyat istikrarı hedefiyle uyumlu biçimde finansal istikrarın güçlendirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda bireylerin finansal konularda bilinçlendirilmesi, hem finansal sistemin sağlıklı işleyişi hem de ekonomik istikrarın korunması açısından stratejik bir önem taşımaktadır.

2.6.2.2. Sermaye Piyasası Kurulu’nun Finansal Eğitim Faaliyetleri

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye’de yatırımcı bilincinin artırılması ve finansal eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla kapsamlı çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda hazırlanan “Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği İşbirliği Protokolü”, finansal farkındalığın güçlendirilmesine yönelik tanıtım ve eğitim faaliyetlerinin ortak bir yapı altında toplanmasını ve yatırımcıların doğru bilgiye erişiminin kolaylaştırılmasını hedeflemektedir (Güler, 2015, s.52-53). Protokol, finansal kurumlarla iş birliğini artırarak eğitim süreçlerinde koordinasyon sağlamayı amaçlamaktadır.

Protokol çerçevesinde görsel–yazılı materyaller hazırlanmış, eğitim programları ve çalıştaylar düzenlenmiş, sektörel gelişmelere ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Bu faaliyetlerin merkezinde www.yatirimyapiyorum.gov.tr yer almakta olup site, yatırımcıların güvenilir bilgiye ulaşmasını ve sorularını yöneltebilmesini sağlayan bir iletişim platformu olarak 19 Ocak 2011’de hizmete açılmıştır. Ayrıca 17 Şubat 2011’de oluşturulan Facebook sayfası üzerinden dijital erişim genişletilmiştir (Güler, 2015, s.52-53).

SPK, yayımladığı bilgilendirici kitapçıklarla yatırımcıların temel finansal konularda bilgi düzeyini artırmayı amaçlamıştır. Bu yayınlarda yatırım araçları, yatırım fonları, vadeli işlemler, bireysel emeklilik sistemi, halka arz süreçleri, kaldıraçlı işlemler (FOREX) ve girişim sermayesi gibi alanlarda açıklayıcı bilgiler yer

almaktadır (Güler, 2015, s.53). Böylece sermaye piyasalarında doğru bilgiye dayalı karar alma davranışının desteklenmesi hedeflenmiştir.

Finansal eğitimin erken yaşlarda başlaması gerektiği anlayışı doğrultusunda SPK, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Şubat 2014'te bir iş birliği protokolü imzalamıştır. Bu protokol, 6–18 yaş grubundaki çocuklar, gençler ve öğretmenlere yönelik finansal eğitim araçlarının geliştirilmesini, oyun ve yarışmalar gibi etkileşimli yöntemlerin kullanılmasını öngörmektedir (Bozçelik, 2020, s.87-88). Bu çalışma, finansal eğitimin toplumun geniş kesimlerine ulaşmasına katkı sağlamaktadır.

SPK'nın 2015 yılında yürüttüğü finansal okuryazarlık araştırması ise Türkiye'de bireylerin finansal bilgi ve davranış düzeylerinin genel olarak düşük olduğunu, finansal kavram bilgisi, tasarruf ve yatırım alışkanlıklarının demografik özelliklere göre anlamlı biçimde farklılaştığını ortaya koymuştur.

2.6.2.3. Borsa İstanbul (BIST) A.Ş.'nin Finansal Eğitim Faaliyetleri

Borsa İstanbul (BIST), Türkiye sermaye piyasalarında finansal bilincin artırılması ve nitelikli insan kaynağının geliştirilmesine yönelik çeşitli eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yürütmektedir. Kurum, sektör çalışanlarının mesleki yeterliliklerini güçlendirmek amacıyla Pay Piyasası Üye Temsilci Eğitimi ve Borçlanma Araçları Piyasası Üye Temsilci Eğitimi gibi teknik programlar düzenlemekte; ayrıca payları borsada işlem gören şirketlerin çalışanlarına yönelik özel eğitimlerle finansal bilgi ve uygulama becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir (Özgüler, 2013, s.74).

BIST'in finansal eğitim yaklaşımı yalnızca sektör profesyonelleriyle sınırlı değildir. Kurum, genç nüfusa yönelik farkındalık çalışmalarına da önem vermekte ve üniversite öğrencilerine yönelik iki haftalık eğitim programları düzenlemektedir. Bu programlarda öğrencilere Türk sermaye piyasalarının yapısı, borsanın işleyişi ve yatırım süreçlerine ilişkin teorik ve uygulamalı bilgiler sunularak iş hayatına geçiş öncesinde finansal vizyon kazanmaları desteklenmektedir (Bozçelik, 2020, s.88).

Borsa İstanbul'un bu faaliyetleri, yatırımcı tabanının genişletilmesine, sermaye piyasalarının derinleşmesine ve finansal sistemde bilgiye dayalı karar alma süreçlerinin yaygınlaştırılmasına katkı sağlamaktadır. Kurum, finansal eğitimi

sürdürülebilir bir gelişim alanı olarak ele almakta ve toplumun farklı kesimlerine yönelik eğitim çalışmalarını çeşitlendirerek devam ettirmektedir.

2.6.2.4. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'nin Finansal Eğitim Faaliyetleri

Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca kurulan ve Şubat 2001'de tüzel kişilik kazanan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB), kamu kurumu niteliğinde öz düzenleyici bir meslek kuruluşu olarak sermaye piyasalarının gelişimini desteklemek, yatırımcı bilincini artırmak ve finansal eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu doğrultuda Birlik, 5 Kasım 2013'te "Finansal Eğitimde En İyi Uygulamalar" panelini düzenleyerek farklı ülkelerin finansal eğitim stratejilerini ve iyi uygulama örneklerini değerlendirmiştir (Bozçelik, 2020, s.88).

Ağustos 2014 itibarıyla 74 aracı kurum, 43 banka, 49 yatırım ortaklığı ve 53 portföy yönetim şirketi olmak üzere toplam 219 üyeye sahip olan TSPB, finansal farkındalık çalışmalarını kurum içinde oluşturduğu gönüllü ekiplerle yürütmektedir. Bu ekiplerden "aXiyon", finansal bilinci artırmaya yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirmiş ve Aralık 2012'de "Param ve Ben" adlı web platformunu hayata geçirmiştir. "Varlıklı insan, varlıklı aile, varlıklı ülke" vizyonu ile oluşturulan platform, bireylerde tasarruf alışkanlığını güçlendirmeyi, yatırım bilincini artırmayı ve finansal kaynakların etkin kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Bozçelik, 2020; www.tspb.org.tr).

TSPB'nin bu faaliyetleri, bireylerin finansal ürün ve hizmetleri daha doğru analiz edebilmesine ve bilinçli yatırım kararları almasına katkı sağlayarak sermaye piyasalarında yatırımcı tabanının güçlenmesine önemli destek sunmaktadır.

2.6.2.5. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Finansal Eğitim Faaliyetleri

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye'de genç nüfusun finansal farkındalığını artırmak amacıyla kamu kurumları, bankalar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çeşitli finansal eğitim projeleri yürütmektedir. Bu iş birlikleri, finansal okuryazarlığın ekonomik bir gereklilik olmanın ötesinde toplumsal kalkınmanın temel bileşenlerinden biri olduğunu göstermektedir (Taşçı, 2011, s.95).

Araştırmalar, bireylerin finansal kapasitelerinin güçlendirilmesinde en etkili yaklaşımın erken yaşta finansal okuryazarlığın geliştirilmesi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle tasarruf ve yatırım bilincinin ilköğretim düzeyinden itibaren

kazandırılması kritik önem taşımakta; müfredata entegre edilen finansal eğitim içerikleri, öğrencilerin ilerleyen yıllarda daha bilinçli finansal kararlar almasına katkı sağlamaktadır (Taşçı, 2011, s.96-97).

Bu kapsamda MEB'in düzenleyici kurumlar ve özel sektörle yürüttüğü iş birlikleri öne çıkmaktadır. Öğrencilere yönelik finansal eğitim materyallerinin geliştirilmesi, öğretmenlerin bu alanda uzmanlaştırılması ve ders içeriklerinin finansal farkındalık doğrultusunda güncellenmesi, finansal eğitimin etkinliğini artıran temel uygulamalardır (Taşçı, 2011, s.98). Bu faaliyetler, finansal bilincin erken yaşlardan itibaren sistematik bir eğitim politikası olarak benimsenmesine önemli katkı sağlamaktadır.

2.6.2.6. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Finansal Eğitim Faaliyetleri

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, toplumun refahını yükseltmek ve ailelerin ekonomik dayanıklılığını güçlendirmek amacıyla finansal farkındalık temelli çeşitli eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Bu kapsamda Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılında Aile Eğitim Programı (AEP) hazırlanmış; bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine katkı sağlamak amacıyla farklı eğitim modülleri geliştirilmiştir. Programın sürdürülebilirliği için düzenli olarak "Eğitici Eğitimi" çalışmalarının yürütülmesi ve yerelde kapasitenin güçlendirilmesi önemli bir adım olmuştur (AÇSHB, 2013).

2019 yılında AEP kapsamındaki iktisat modülünün genişletilmesiyle "Finansal Okuryazarlık" modülü oluşturulmuş ve ailelerin finansal ihtiyaçlarını doğru analiz edebilmeleri, gelir-gider dengelerini planlayabilmeleri, finansal ürünler hakkında bilinçli tercihler yapabilmeleri hedeflenmiştir. Modül, aşırı borçlanma ve finansal dışlanma risklerini azaltmayı, kriz dönemlerinde ailelerin mali istikrarını korumayı ve finansal dayanıklılıklarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır (Bozçelik, 2020, s.89).

"Eğitim Ailede Başlar" anlayışıyla Bakanlık, ailelere yönelik "Finansal Okuryazarlık" adlı bilgilendirici bir kitapçık da yayımlamıştır. Bu kitapçık; gelir-gider yönetimi, tasarruf alışkanlıklarının geliştirilmesi ve finansal refahın artırılması için uygulanabilir pratik bilgiler sunmaktadır (Bozçelik, 2020, s.90).

Bu bölümde ele alınan finansal eğitim uygulamaları, bireylerde finansal farkındalığın eğitim yoluyla oluşturulduğunu; aile ve çevre etkisiyle bu bilincin pekiştirildiğini ortaya koymaktadır. Finansal eğitimin sosyal öğrenme süreçleriyle desteklenmesi, bireylerin günlük yaşamlarında daha bilinçli ve tutarlı finansal davranışlar sergilemelerini sağlamaktadır. Bu çerçevede finansal eğitim, sürdürülebilir refahın geliştirilmesine katkı sunan stratejik bir araç olarak değerlendirilmektedir.

3. LİTERATÜR

3.1. Yurtiçi Çalışmalar

Finansal okuryazarlık, bireylerin mali kaynaklarını bilinçli ve etkin biçimde yönetme becerisidir. Erken yaşta kazanılması gereken bu yetkinlik, hem bireysel hem de toplumsal refah açısından önem taşımaktadır. Üniversite öğrencileri, ilk finansal kararlarını aldıkları bu dönemde kritik bir hedef grubu oluşturmaktadır. Bu nedenle dünyada ve Türkiye’de bu düzeye yapılan çalışmalar artmaktadır. Öğrenciler üzerindeki bu araştırmaları değerlendirmeden önce, Türkiye’de yetişkin nüfusunun finansal okuryazarlık düzeyini ortaya koyan 2012 tarihli kapsamlı finansal yeterlilik araştırmasına kısaca değinmek, üniversite öğrencilerinin konumunu daha sağlıklı karşılaştırmak açısından önemlidir.

Dünya Bankası ve Sermaye Piyasası Kurulu iş birliğiyle 2012 yılında gerçekleştirilen bu araştırma, Türkiye’de 12 bölge ve 40 ilde 3009 yetişkinle yüz yüze yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Bulgular, yetişkinlerin temel finansal işlemlerde dahi önemli bilgi eksiklikleri bulunduğunu göstermiştir: katılımcıların %16’sı basit bölme işlemini gerçekleştirememiş, basit faiz hesaplamasını doğru yapanların oranı %36’da kalmış, bileşik faiz hesaplamasını doğru yapanların oranı ise yalnızca %26 olarak ölçülmüştür. Yetişkin nüfustaki bu tablo, finansal bilgi düzeyinin genel olarak düşük olduğunu ve finansal davranışların gelir düzeyiyle paralel biçimde değiştiğini ortaya koymuştur.

Bu genel yetişkin profili, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini değerlendirirken önemli bir karşılaştırma zemini sunmaktadır. Bu bölümde 2015–2025 yılları arasında üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmalar amaç, yöntem ve temel bulguları çerçevesinde özetlenmiştir.

Alkaya ve Yağlı (2015), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada finansal okuryazarlık, tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgular, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin düşük olmasına karşın finansal tutumların davranışları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir.

Çam ve Barut (2015), 319 önlisans öğrencisiyle gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin genel olarak düşük olduğunu

saptamıştır. Temel finansal bilgi eksikliği belirgin olmakla birlikte, para yönetiminde kendini yetersiz görenlerin oranı düşüktür. Analizler, kredi kartı gecikmeli ödeme davranışı ile basit faiz bilgisindeki artışın para yönetim başarısını olumlu etkilediğini; enflasyon bilgisi ve kredi kartı prestij algısının ise olumsuz etkiler yarattığını göstermiştir. Öğrencilerin çoğunun harcamalarını burs veya aile desteğiyle karşılaması, finansal davranışların bilgi düzeyinden bağımsız seyredebildiğini ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca finansal eğitim alan bireylerin para yönetiminde daha başarılı olduğunu ve finansal eğitimin yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Kılıç ve Ata (2015), 12 fakülteden 480 öğrenciyle gerçekleştirdikleri araştırmada finansal bilgi düzeyinin finansal karar alma üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu; kredi kartı ve internet bankacılığı kullanımının finansal bilgi üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin bireysel bankacılık alanında daha yetkin, yatırım konularında ise sınırlı bilgiye sahip oldukları ve güncel finansal gelişmelere karşı duyarlılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şantaş ve Demirgil (2015), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 704 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada, ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etme sıklığının dördüncü sınıf öğrencilerinde, daha fazla ekonomi dersi alanlarda ve erkeklerde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Öğrenciler gelişmeleri en çok internetten, ardından televizyondan takip etmektedir. Katılımcıların yaklaşık %20'si bu gelişmeleri hiç takip etmezken büyük çoğunluğu haftada birkaç kez takip ettiğini bildirmiştir. Bulgular ayrıca ekonomi okuryazarlığının alt boyutlarında yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılıklar bulunduğunu ve genel ekonomi okuryazarlığı seviyesinin orta ile yüksek arasında olduğunu göstermiştir.

Biçer (2016), 335 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada finansal okuryazarlık, harcama, tutum, algı ve ilgi boyutlarını incelemiştir. Bulgular, bu boyutlarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmadığını, ancak finansal eğitim alan öğrencilerin algı düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Finansal okuryazarlığın alt boyutları öğrenim görülen bölüme göre değişiklik göstermekte; sınıf düzeyine göre ise algı ve ilgi boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Özellikle ikinci sınıf öğrencilerinin algı puanları diğer sınıflara göre daha yüksek, birinci sınıf öğrencilerinin ilgi puanları ise üst sınıflara kıyasla daha düşüktür.

Coşkun (2016), 336 önlisans öğrencisiyle gerçekleştirdiği araştırmada finansal okuryazarlık algısının tutum ve davranışlara etkisini incelemiştir. Bulgular, öğrencilerin kredi kartı ve vadesiz hesap gibi temel finansal araçlara dair bilgi sahibi olduklarını; ancak mortgage, hazine bonosu, tahvil ve yatırım araçları konusunda yetersiz kaldıklarını göstermiştir. Çalışma ayrıca öğrencilerin finansal ürün seçimlerinde nispeten bilinçli davrandıklarını, buna karşın temel yaşam maliyetlerini yönetme becerilerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Danışman ve arkadaşları (2016), İktisadi ve İdari Bilimler öğrencileriyle yürüttükleri araştırmada katılımcıların temel finansal okuryazarlık düzeylerinin yeterli, ileri düzey bilgilerinin ise düşük olduğunu belirlemiştir. Bulgular, sınıf düzeyi ve öğrenim görülen bölümün temel faiz bilgisiyle ilişkili olduğunu; not ortalamasının ise anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermiştir. Cinsiyet temel tahvil, hisse senedi bilgisi ve para yönetimi üzerinde belirleyici değildir. Bununla birlikte, bölüm değişkeni tahvil bilgisi ve para yönetimiyle; yaş ise hisse senedi bilgisiyle anlamlı ilişki göstermektedir.

Dilek ve arkadaşları (2016), 248 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada İİBF öğrencileri ile diğer fakültelerde öğrenim gören öğrenciler arasında ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin farklılaştığını belirlemiştir. Çalışmada, ekonomi derslerinin tüm fakültelerde yer almasının finansal okuryazarlığa katkı sağlayacağı ifade edilmiştir. Genel olarak öğrencilerin soruları orta ve yüksek düzeyde yanıtladığı görülmüştür.

Şamiloğlu, Kahraman ve Bağcı (2016), 100 işletme ve 100 farklı bölüm öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmada genel finansal okuryazarlık düzeyi ile kredi kartı ve banka kullanım alışkanlıklarını incelemiştir. Ayrıca cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Bulgular, işletme öğrencilerinin diğer bölümlere göre daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu ve erkek öğrencilerin kadınlara kıyasla daha bilinçli finansal davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur.

Tuna ve Ulu (2016), 326 işletme öğrencisiyle yaptıkları çalışmada finansal bilgi düzeyinin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Bulgular, finansal bilgi düzeyinin cinsiyet, yaş ve öğrenim sınıfına göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir.

Başarır ve Sarıhan (2017), Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini %58 olarak belirlemiş ve finansal sisteme katılımın yanı sıra cinsiyet, yaş, sınıf ve bölüm gibi demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı farklılıklar yarattığını tespit etmiştir.

Çinko ve arkadaşları (2017), farklı fakültelerde öğrenim gören 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 1049 kişilik örnekleme finansal bilgi, tutum ve davranışların demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Bulgular, öğrencilerin kredi kartı, sigorta ve mobil ödeme araçlarını sık tercih ettiğini; bilinirlik açısından ise sigorta ve ticari bankaların öne çıktığını göstermektedir. Öğrencilerin çoğu birikimlerini evde veya vadesiz hesapta tutmakta, finansal kararlarını ise kendi deneyimleri ya da finans sektöründe çalışan tanıdıklarının önerileri doğrultusunda almaktadır. Ayrıca katılımcıların %52'si son bir yılda harcamalarını karşılamakta zorlandığını bildirmiştir. Çalışma, finansal bilgi, tutum ve davranışların cinsiyet, fakülte, sınıf, konaklama türü ve gelir düzeyine göre farklılık gösterdiğini ve genel finansal okuryazarlık düzeyinin yetersiz olduğunu ortaya koyarak bütçeleme ve yatırım konularına yönelik uygulamalı derslerin müfredata eklenmesini önermektedir.

Er ve arkadaşları (2017), 335 üniversite öğrencisinin finansal okuryazarlık düzeylerini inceleyerek öğrenim kredisi ve kredi kartı kullanımlarına göre farklılık olup olmadığını araştırmıştır. İİBF ve Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin yanı sıra vakıf üniversitesi öğrencileri de örnekleme dahil edilmiştir. Bulgular, öğrencilerin genel olarak düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu, ancak kredi kartı kullanımı, mali yardım alma ve finansal eğitim düzeyi gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Bu sonuç, finansal eğitimin öğrencilerin finansal davranışlarını belirgin biçimde etkilemediğine işaret etmektedir.

Aydın (2018), Kurumsal Finans ve Finansal Yönetim derslerini alan 300 öğrenciye ders öncesi ve sonrası anket uygulayarak finansal okuryazarlık düzeylerindeki değişimi incelemiştir. Öğrencilerin ders öncesinde basit hesaplamalarda başarılı, fakat karmaşık finansal konularda yetersiz oldukları; ders sonrasında ise belirgin bir gelişme gösterdikleri saptanmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin borçlanma konusunda daha temkinli davrandığı, uzun vadeli ekonomik planlama yapma oranlarının ise erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiş; her iki grupta da ders sonrası uzun vadeli finansal planlama eğiliminde artış görülmüştür.

Contuk (2018), 327 işletme öğrencisine uyguladığı ankette finansal eğitimin öğrencilerin bilgi düzeyine katkısını incelemiştir. Bulgular, öğrencilerin temel finans bilgisine sahip olduklarını, ancak ileri düzey finans konularında yetersiz kaldıklarını göstermiştir. Ayrıca genel finans bilgisi düzeyinin bazı demografik ve eğitimsel faktörlere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Kocabıyık ve Teker (2018), 708 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada finansal okuryazarlık düzeylerinin çoğunlukla cinsiyete göre farklılaştığını, erkeklerin kadınlara kıyasla daha başarılı olduğunu ve kadın öğrencilerin “Fikrim Yok” seçeneğini daha yüksek oranda işaretlediğini belirlemiştir. Ayrıca annelerin eğitim düzeyinin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmazken, İİBF programlarında öğrenim gören öğrencilerin diğer bölümlere göre daha yüksek başarı gösterdiği tespit edilmiştir.

Bozkurt ve arkadaşları (2019), Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’nde öğrenim gören 704 öğrenciyle yaptıkları çalışmada finansal okuryazarlığın tasarruf davranışı üzerindeki etkisini incelemiştir. Katılımcıların %68,5’inin tasarruf yaptığı, ancak %59,6’sının finansal okuryazarlık kavramını bilmediği belirlenmiştir. Araştırma, Türkiye’de finansal okuryazarlık kavramının yeterince tanınmadığını, ancak temel finans konularında belirli bir bilgi düzeyinin bulunduğunu göstermektedir.

Kakilli Acaravcı ve Bediroğlu (2019), Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi öğrencileri arasında finansal bilgi, tutum ve davranış düzeylerini ölçmek amacıyla bir anket çalışması yürütmüştür. Bulgular, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin orta seviyede olduğunu göstermiştir. Ekonomi ve finans alanında eğitim alan öğrencilerin daha bilinçli finansal kararlar verdiği ve eğitim düzeyi ile finansal farkındalık arasında pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Arslan (2020), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İİBF öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 2018-2019 bahar döneminde 360 öğrenciye uygulanan anketin analizleri, öğrencilerin %56,7’sinin iyi düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Kadın öğrencilerin erkeklere göre daha başarılı olduğu, ikinci öğretim öğrencilerinin Finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca

temel ekonomi bilgilerinin zayıf, bankacılık ve sigortacılık bilgilerinin ise daha güçlü olduğu tespit edilmiştir.

Demir (2020), Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemiştir. Anket yoluyla elde edilen veriler, mühendislik fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin diğer fakültelere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca kadın öğrencilerin bilgi düzeyleri daha düşük olsa da finansal tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur.

Demirkol ve Erduru (2020), Harran Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla 380 öğrenciyle bir anket çalışması yürütmüştür. Bulgular, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin genel olarak orta seviyede olduğunu ve erkek öğrencilerin kadınlara kıyasla daha yüksek düzeye sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin mali konularda karar alma becerilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Karadeniz ve arkadaşları (2020), Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Kampüsü öğrencileriyle yaptıkları çalışmada finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Bulgular, erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve sınıf düzeyi ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir.

Sancak (2020), Gümüşhane Üniversitesi'nde 310 öğrenciyle gerçekleştirdiği çalışmada finansal okuryazarlık düzeylerini analiz etmiştir. Bulgular, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin genel olarak orta seviyede olduğunu ve cinsiyet ile yaş değişkenlerinin bu düzeyde anlamlı farklılıklar yarattığını göstermiştir.

Yalçın ve arkadaşları (2020), üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarını finansal okuryazarlık algıları doğrultusunda değerlendirmiştir. Bulgular, finansal okuryazarlık algısı yüksek öğrencilerin daha bilinçli ve sorumlu finansal davranışlar sergilediğini ve demografik değişkenlerin bu davranışlar üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Yalman ve Kayahan (2020), Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde 372 öğrenciyle yaptıkları çalışmada finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Bulgular, öğrencilerin bankacılık işlemlerine daha hâkim olduğunu, ancak yatırım araçlarına ilişkin bilgilerinin yetersiz kaldığını göstermektedir. Ayrıca cinsiyet, sınıf ve bölüm değişkenlerinin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı etkiler yarattığı belirlenmiştir.

Baltacı ve Kütük (2021), Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Bulgular, erkeklerin, daha ileri yaş grubundakilerin, İİBF öğrencilerinin ve son sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Eğitim seviyesi ve gelir artışı da okuryazarlık düzeyini olumlu etkilemektedir. Genel olarak öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşük bulunmuş ve üniversitelerde destekleyici programların gerekliliği vurgulanmıştır.

Egeli (2021), İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde 391 öğrenciyle yürüttüğü çalışmada finansal okuryazarlık düzeylerini ve bu düzeyleri etkileyen demografik faktörleri incelemiştir. Bulgular, cinsiyet, sınıf düzeyi, staj deneyimi, finans dersi alma, finansal etkinliklere katılım ve bütçeleme davranışı ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermiştir. Erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiş; çalışma, finansal bilgi düzeyinin artırılmasında deneyimsel ve uygulamalı öğrenmenin önemine vurgu yapmıştır.

Kuşcu ve Yılmaz (2022), 475 üniversite öğrencisiyle yürüttükleri çalışmada finansal okuryazarlığın girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Analiz sonuçları, finansal okuryazarlık düzeyi ile girişimcilik eğilimleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu; bu ilişkinin özellikle finansal tutum ve davranış boyutunda belirginleştiğini göstermiştir. Çalışma, finansal okuryazarlığın bireysel girişimcilik potansiyelini destekleyen bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Tetik ve Işıldak (2022), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde yaklaşık 390 öğrenciyle yürüttükleri çalışmada finansal bilginin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisini incelemiştir. Temel finansal bilgiler verilerek bu eğitimin bilgi düzeyi üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Öğrencilerin internet bankacılığı kullanma oranı %69, kredi kartı kullanma oranı %43 ve yatırım planı yapma oranı %61 olarak belirlenmiştir. Finansal okuryazarlık ortalaması %36 olup en yüksek başarı oranı %47,9 ile dördüncü sınıf öğrencilerinde görülmüştür. Araştırma, finansal eğitimin öğrencilerin bilgi düzeyini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Toguş Polat (2022), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde 385 öğrenciyle yürüttüğü çalışmada finansal okuryazarlık düzeylerini sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler açısından değerlendirmiştir. Bulgular, öğrencilerin finansal

okuryazarlık düzeylerinin orta seviyede olduğunu; yaş, gelir ve eğitim düzeyi arttıkça bu düzeyin yükseldiğini göstermiştir. Kadın öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri erkeklere kıyasla daha düşük bulunmuştur. Çalışma, finansal okuryazarlığın bireylerin refah düzeyine katkı sağlayan temel bir beceri olduğunu vurgulamaktadır.

Albayrak (2023), doktora çalışmasında Türkiye’deki üniversite öğrencileri için geçerli ve güvenilir bir finansal okuryazarlık ölçeği geliştirmiş ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmüştür. Türkiye genelinde 51 ildeki 78 üniversiteden 617 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Çevrimiçi anket ve EFA, CFA, t-testi ve ANOVA analizleri kullanılmış; katılımcıların ortalama finansal okuryazarlık puanı %69 olarak bulunmuştur. Kadınlar, finans dersi almayanlar, çalışmayanlar ve yurttan kalan öğrencilerin düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Çalışma, erken yaşlardan itibaren uygulamalı finansal eğitimlerin yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Dursun (2023), Adnan Menderes Üniversitesi İİBF öğrencilerinin finansal bilgi, tutum ve davranış düzeylerini incelemiştir. 2018–2019 öğretim yılında eğitim alan 473 öğrenciden toplanan veriler, ilgili ölçek ve SPSS 24.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, finansal bilgi düzeyi ile tutum ve davranışlar arasında anlamlı ilişkiler olduğunu; sınıf düzeyi ve bölüm gibi demografik değişkenlerin belirleyici rol oynadığını göstermiştir. Çalışma, finansal okuryazarlık eğitiminin müfredata entegre edilmesini önermektedir.

Bakır ve Abdi (2024), finans dersleri alma durumuna göre öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini karşılaştırmak amacıyla Finans ve Bankacılık ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümlerinde okuyan 134 öğrenciye anket uygulamıştır. Bulgular, Finans ve Bankacılık bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin diğer bölümlere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Bozok ve arkadaşları (2024), finansal yönetim ve muhasebe derslerinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisini incelemiştir. İİBF’de öğrenim gören 838 öğrenciyle yürütülen çalışma, öğrencilerin genel olarak düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu; ancak finans ve muhasebe derslerinin bu düzeyi artırmada önemli bir katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Demir (2024), sürdürülebilir yatırım tercihleri ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi inceleyerek finansal bilgi düzeyinin yatırım davranışları üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Nicel yöntemle yürütülen çalışmada 384 katılımcıdan

anketle veri toplanmış ve ilgili ölçekler kullanılmıştır. Bulgular, genel finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğunu; ancak finansal bilgi arttıkça sürdürülebilir yatırımlara yönelimin belirgin biçimde yükseldiğini göstermiştir. Çalışma, finansal okuryazarlığın yatırım kararlarının niteliğini belirleyen önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Dündar ve Şekeroğlu (2024), Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutumlarını çeşitli demografik değişkenler açısından incelemiştir. 2021–2022 eğitim yılında 280 öğrenciyle yürütülen çalışmada finansal bilgi, tutum ve davranışları ölçen anket uygulanmıştır. Bulgular, öğrencilerin %41,8'inin düşük, %43,6'sının orta ve %14,6'sının yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Harcama, tutum ve algı alt boyutlarında cinsiyet, sınıf düzeyi ve çalışma durumuna göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çalışma, üniversite öğrencilerine yönelik hedeflenmiş finansal okuryazarlık eğitim stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Ergün (2024), meslek yüksekokulunda öğrenim gören 365 öğrencinin finansal kararlarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Bulgular, finansal okuryazarlığın finansal kararlar üzerinde doğrudan etkisi olmadığını; ancak finansal tutum aracılığıyla dolaylı bir etkide bulunduğunu göstermiştir. Para etğinin ise finansal okuryazarlık ve finansal tutum yoluyla finansal kararlar üzerinde düzenleyici bir rol oynadığı belirlenmiştir. Çalışma, finansal okuryazarlık ve ilgili konularda farkındalık artırıcı politikalar geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Uygur ve Kaya (2024), 398 öğrenciyle yürüttükleri çalışmada finansal okuryazarlık düzeylerinin çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemiştir. Bulgular, cinsiyet, bölüm, internet bankacılığı ve kredi kartı kullanımı, sınıf düzeyi ve muhasebe dersi alma durumunun finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı etkiler yarattığını göstermiştir. En yüksek puanı Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programı, ardından Bankacılık ve Sigortacılık programı alırken; en düşük puan Çocuk Gelişimi programında görülmüştür. Yüksek puan alan bölümlerin muhasebe, vergi, finans, bankacılık ve sigortacılık dersleri aldığı; düşük puan alanların ise bu dersleri almadığı tespit edilmiştir.

Belen (2025), Düzce Üniversitesi öğrencilerinin dijital okuryazarlık ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu iki okuryazarlığın demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. İşletme Fakültesi'nde öğrenim gören 501 öğrenciden anketle veri toplanmış ve analizler tanımlayıcı istatistikler, korelasyon ve farklılık testleriyle yapılmıştır. Bulgular, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin orta seviyede olduğunu ve dijital okuryazarlık ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermiştir. Ancak cinsiyet değişkenine göre her iki okuryazarlık türünde de anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Çalışma, genç yetişkinlerde okuryazarlığın sosyodemografik faktörlerle birlikte ele alınmasının önemine işaret etmektedir.

Daşkın (2025), Türkiye'de farklı üniversitelerde öğrenim gören sosyal hizmet ve İİBF öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini çeşitli demografik değişkenler açısından karşılaştırmıştır. Çevrimiçi anketle 405 öğrenciden veri toplanmış ve finansal okuryazarlığın cinsiyet, yaş, gelir, ebeveyn eğitim düzeyi, kredi kartı kullanımı, finans-ekonomi haberlerini takip etme ve finans dersi alma durumuna göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Bulgular, İktisat ve İşletme öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyal hizmet öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Genel olarak öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin ortanın üzerinde çıkması ve sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık göstermesi, genç yetişkinlerin finansal bilgi ve davranışlarının çok boyutlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Dündar (2025), bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin davranışsal yatırım kararları üzerindeki etkisini incelemiştir. Anketle elde edilen verilerin analizi, finansal bilgi, tutum ve davranış düzeylerinin rasyonel karar alma süreçlerini güçlendirdiğini; düşük finansal okuryazarlığın ise aşırı güven, kayıptan kaçınma ve sürü psikolojisi gibi davranışsal önyargıları artırdığını göstermiştir. Çalışma, finansal okuryazarlığın yatırım davranışları üzerinde belirleyici bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır.

Koyuncu (2025), Mersin'deki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık ve kripto para okuryazarlığı düzeylerini çeşitli demografik ve deneyimsel değişkenler açısından incelemiştir. Nicel araştırma yöntemiyle 407 öğrenciden toplanan veriler, temel finans bilgisi, bireysel bankacılık, finansal tabloları

anlama, yatırım bilgisi ve matematiksel-finansal hesaplama becerileri üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgular, öğrencilerin temel finans kavramlarına kısmen hâkim olduğunu; ancak yatırım araçları, faiz mekanizmaları ve dijital finans uygulamalarında önemli bilgi eksiklikleri bulunduğunu göstermiştir. Cinsiyet gibi bazı demografik değişkenlerde anlamlı farklılıklar görülmüş, genel finansal bilgi ile kripto para okuryazarlığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışma, genç bireylerin dijital finans ortamındaki riskleri yönetebilmesi için finansal okuryazarlığın önemini vurgulamaktadır.

Yurtiçi literatür genel olarak değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin çoğunlukla düşük ya da orta seviyede olduğu görülmektedir. Cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm, finans dersi alma durumu ve ekonomik deneyim gibi demografik ve akademik değişkenlerin finansal bilgi, tutum ve davranışlar üzerinde anlamlı farklılıklar yarattığı sıkça raporlanmıştır. Erkeklerin bilgi düzeyleri genellikle daha yüksek bulunurken, kadın öğrencilerin daha temkinli finansal tutumlar sergilediği dikkat çekmektedir. Öğrencilerin bankacılık işlemlerine daha hâkim olduğu; buna karşın yatırım araçları ve ileri finans konularında belirgin bilgi eksikliklerinin bulunduğu ortaya konmuştur. Finansal eğitimin olumlu etkileri birçok çalışmada vurgulanmakla birlikte, bu etkinin uzun vadeli davranış değişimlerine dönüşmesine dair bulgular sınırlıdır. Genel olarak literatür, üniversitelerde uygulamalı ve sürdürülebilir finansal eğitim programlarının geliştirilmesinin önemine işaret etmektedir.

Literatürün büyük bölümünün kesitsel ve anket temelli olması, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen dinamikleri derinlemesine inceleme konusunda belirli sınırlılıklar yaratmaktadır. Ayrıca uzun dönemli davranış değişimini izleyen çalışmaların azlığı, genç yetişkinlerin finansal bilgi ve tutumlarındaki dönüşümün nasıl şekillendiğini anlamayı güçleştirmektedir. Bu durum, üniversite öğrencilerinin finansal karar alma becerilerinin gelişimini izlemeye yönelik daha bütüncül ve süreç odaklı araştırmalara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

3.2. Yurtdışı Çalışmalar

Bu bölümde, 2015–2025 yılları arasında yurt dışında üniversite öğrencileri örnekleminde gerçekleştirilen finansal okuryazarlık araştırmaları incelenmiştir. Literatür taraması, akademik veri tabanlarında “financial literacy” ve “university students” anahtar kelimeleri kullanılarak yürütülmüş; çalışmalar öğrencilerin finansal bilgi düzeyleri ile tutum, davranış, bütçeleme becerileri, tasarruf eğilimleri ve yatırım farkındalığı gibi unsurları kapsayacak şekilde değerlendirilmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaş, gelir, eğitim alanı, iş deneyimi, ebeveyn eğitimi ve sosyal etkiler gibi demografik ve sosyoekonomik faktörlerin finansal okuryazarlıkla ilişkisi analiz edilmiştir. Çalışmaların büyük bölümünde anket temelli veri toplama yöntemleri ve çeşitli istatistiksel analiz teknikleri kullanıldığı görülmüştür.

Bu öğrenci odaklı araştırmalara geçmeden önce, finansal okuryazarlığın küresel ölçekteki genel durumunu gösteren yetişkin nüfusa yönelik öncül araştırmalara kısaca değinmek, öğrencilerin konumunu karşılaştırmalı olarak değerlendirmek açısından önemlidir.

Finansal okuryazarlık alanında yürütülen uluslararası ölçekteki öncül çalışmalar, yetişkin nüfusun finansal bilgi ve beceri düzeyine ilişkin önemli bir çerçeve sunmaktadır. OECD’nin 2005 yılında 20 ülkede gerçekleştirdiği araştırma ile OECD-INFE’nin 2012’de uyguladığı uluslararası finansal okuryazarlık çalışması, yetişkinlerin temel finansal kavramlarda yetersiz kaldığını ve finansal davranışların ülkelere göre belirgin farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, ING Bank’ın 2015 yılında 11 Avrupa ülkesinde yürüttüğü finansal yetkinlik araştırması, bireylerin tasarruf, borçlanma ve finansal karar alma süreçlerinde önemli bilgi eksiklikleri bulunduğunu göstermiştir. Bu geniş ölçekli yetişkin araştırmaları, finansal okuryazarlığın küresel ölçekte temel bir sorun alanı olduğunu ortaya koymakta ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılan sonraki çalışmaları değerlendirmek için karşılaştırmalı bir zemin sağlamaktadır.

Lantara (2015), Endonezya’daki Gadjah Mada Üniversitesi’nde lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ve demografik faktörlerle ilişkisini incelemiştir. 348 geçerli anket üzerinden elde edilen bulgular, öğrencilerin soruların ortalama %45,39’unu doğru yanıtladığını ve bu oranın diğer

lkelerdeki çalışmalara göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Erkek ğrencilerin, ekonomi ve işletme alanında öğrenim görenlerin, yüksek gelirli ve iş deneyimi olanların daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğu belirlenmiştir. Probit ve tobit regresyon analizleri, eğitim seviyesi ile akademik disiplinin finansal okuryazarlığla pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Karaa ve Kugu (2016), niversite ğrencilerinin temel ve ileri düzey finansal okuryazarlığ düzeylerini ve bu düzeylerin sosyal medya kullanımıyla ilişkisini incelemiştir. Bulgular, sosyal medyada ekonomi içeriklerini takip etmenin, finans kaynaklarından yararlanmanın ve finans dersleri almanın ileri düzey finansal okuryazarlığı artırdığını göstermiştir. Finansal okuryazarlığın yaş, sınıf ve çalışma alanına göre farklılaştığı; öğrencilerin özellikle ekonomik haberleri yorumlama konusunda aşırı güven sergilediği belirlenmiştir.

Potrich ve Vieira (2016), niversite ğrencilerinin finansal okuryazarlığını değerlendirmek ve karşılaştırmak amacıyla finansal bilgi, tutum ve davranış bileşenlerine dayalı bir model geliştirmiştir. Brezilya'nın güneyindeki kamu ve özel üniversitelerde öğrenim gören 534 öğrenciyle yürütülen çalışmada yapısal eşitlik modellemesi uygulanmıştır. Bulgular, finansal bilgi ve tutumun finansal davranışı olumlu yönde etkilediğini; uzun vadeli hedef belirleme ve tasarruf davranışlarının da bu iki bileşene bağlı olduğunu göstermiştir. Çalışma, farklı ğrenci profillerinde daha geniş örneklerle yapılacak uygulamalara ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Ergün (2018), sekiz Avrupa ülkesindeki niversite ğrencilerinin finansal okuryazarlığ düzeylerini ve demografik belirleyicilerini incelemiştir. Çevrimiçi anketle elde edilen 409 yanıtın lojistik regresyon analizi, öğrencilerin ortalama %72,2 doğru yanıt oranına sahip olduğunu ve bunun orta düzeyde finansal okuryazarlığa işaret ettiğini göstermiştir. Erkeklerin, işletme ve doktora ğrencilerinin, yüksek gelirli ailelerden gelenlerin, kirada yaşayanların ve finansal eğitim almış bireylerin daha yüksek bilgi düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Çalışma, niversitelerde finansal eğitimin güçlendirilmesinin öğrencilerin finansal yönetim becerilerini artırabileceğini vurgulamaktadır.

Mudzingiri ve Muteba Mwamba (2018), Güney Afrika'daki bir üniversitede öğrencilerin finansal davranışlarını etkileyen faktörleri incelemiştir. 191 öğrenciyle yapılan çalışmada finansal davranış, risk ve zaman tercihi, güven düzeyi ve finansal

okuryazarlık algısını ölçen anket kullanılmıştır. Bulgular, finansal okuryazarlık düzeyine göre risk alma eğilimi, güven ve sabır gibi özelliklerde anlamlı farklılıklar olduğunu; düşük okuryazarlığa sahip öğrencilerin daha fazla risk aldığını, aşırı özgüvenli ve daha sabırsız olduğunu göstermiştir. OLS regresyon analizleri ise risk tercihi, güven ve finansal okuryazarlık algısının finansal davranışları anlamlı biçimde etkilediğini ortaya koymuştur.

Philippas ve Avdoulas (2021), finansal okuryazarlık ile finansal kırılganlık ve refah arasındaki ilişkiyi Yunanistan'daki 456 üniversite öğrencisi üzerinde incelemiştir. Bulgular, erkek öğrencilerin, harcama kaydı tutanların ve babası yüksek öğrenim görmüş olanların daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca finansal okuryazarlığı yüksek öğrencilerin beklenmedik mali şoklarla daha iyi başa çıktığı belirlenmiştir. Çalışma, finansal okuryazarlığın öğrenciler arasında finansal refahı artırıcı bir unsur olduğunu vurgulamaktadır.

Takahashi (2021), Japonya'daki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini ABD merkezli bir test aracılığıyla değerlendirmiştir. Dört seçenekli sorulardan oluşan test sonuçları, öğrencilerin temel finansal kavramlarda yetersiz bilgiye sahip olduğunu ve finansal konulara düşük ilginin bu durumu etkilediğini göstermiştir. Çalışma, üniversite müfredatlarında uygulamalı finansal okuryazarlık eğitimlerine ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Mohd Padil ve arkadaşları (2022), üniversite öğrencilerinin bütçeleme becerileri ile finansal hedefler ve yatırım dolandırıcılıklarına karşı farkındalık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgular, bütçeleme becerilerinin öğrencilerin yatırım dolandırıcılıklarına yönelik farkındalığını artırdığını; buna karşılık finansal hedeflerin dolandırıcılıkları tanıma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Çalışma, finansal eğitim programlarında bütçeleme alışkanlıklarına ağırlık verilmesi ve yükseköğretim kurumlarının düzenleyici kurumlarla işbirliği yapmasının önemini vurgulamaktadır.

Elderbag (2023), Libya'daki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla 431 öğrenciyle anket uygulamıştır. Frekans analizleri, t-testi ve ANOVA sonuçları, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin %40 olduğunu ve bunun oldukça düşük kaldığını göstermiştir. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyinin cinsiyet ve kredi kartı kullanma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği

belirlenmiştir. Çalışma, Libya'daki üniversite öğrencilerinin finansal bilgi düzeylerinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Goulart ve arkadaşları (2023), Brezilya'daki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ve bu düzeyler üzerinde kişilik özelliklerinin etkisini incelemiştir. Çevrimiçi anketle elde edilen 1312 yanıtın analizleri, erkeklerin, yüksek gelir grubundakilerin ve daha az dışa dönük bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca yaş ve akademik başarının da finansal bilgi düzeyiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Çalışma, finansal eğitim stratejilerinde hangi öğrenci gruplarının önceliklendirilmesi gerektiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Mabkhot ve Talat (2023), Suudi Arabistan'daki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları üzerinde sosyal faktörler, özdenetim ve finansal eğitimin etkilerini incelemiştir. Amaçlı örnekleme ile seçilen 260 öğrenciyle yapılan çalışmanın bulguları, ebeveyn ve akran etkisi, finansal eğitim ve özdenetimin finansal okuryazarlığı olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Ayrıca finansal okuryazarlığın, bu değişkenlerin tasarruf davranışlarına etkisinde aracı rol oynadığı belirlenmiştir. Çalışma, üniversite düzeyinde finansal eğitim politikalarının önemini vurgulamakta ve kültürel farklılıkları dikkate alan yeni araştırmalar önermektedir.

Yahiaoui (2023), Cezayirli üniversite öğrencilerinin çok boyutlu finansal okuryazarlık düzeylerini demografik ve sosyoekonomik değişkenler açısından incelemiştir. OECD'nin bilgi, tutum ve davranış boyutlarına dayalı veri setiyle 368 öğrenci üzerinde yapılan analizler, erkeklerin ve fen alanlarında eğitim gören öğrencilerin daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğunu ortaya koymuştur. Banka hesabı sahipliği de finansal bilgi düzeyini artıran bir unsur olarak belirlenmiştir. Buna karşılık eğitim düzeyi, aile geliri ve ebeveyn eğitimi gibi değişkenlerin anlamlı etkisi bulunmamıştır. Çalışma, çok boyutlu ölçüm modellerine katkı sunmaktadır.

Akram ve arkadaşları (2024), üniversite öğrencileri arasında finansal okuryazarlık ve yatırım davranışlarını etkileyen demografik ve sosyoekonomik faktörleri incelemiştir. Lisans öğrencileriyle anket yöntemiyle yürütülen çalışma, erkeklerin, işletme bölümü öğrencilerinin ve yüksek gelirli bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca daha genç öğrencilerin bilgi düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışma, finansal eğitim

programlarının özellikle düşük gelirli ve kadın öğrencilere yönelik olarak güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Barrett ve arkadaşları (2024), ABD’de bir bölgesel üniversitede öğrenim gören 228 öğrencinin finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Yatırım, tasarruf, bütçeleme ve kredi konularını içeren 22 maddelik anket sonuçları, finans dersi alan öğrencilerin özellikle yatırım ve bütçeleme alanlarında daha yüksek bilgi düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu öğrencilerin tasarruf ve harcama konularında daha olumlu tutumlar geliştirdiği görülmüştür. Çalışma, finansal okuryazarlık derslerinin ve uygulamalı eğitimlerin öğrencilerin pratik finansal becerilerini geliştirmede etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Mireku (2024), Gana’daki 3932 üniversite öğrencisinin finansal okuryazarlık düzeyini ve buna etki eden demografik faktörleri incelemiştir. Para yönetimi, tasarruf, borçlanma, yatırım ve sigorta alanlarını kapsayan ölçümler, öğrencilerin tasarruf ve borçlanmada orta düzeyde bilgiye sahip olduğunu; diğer alanlarda ise düşük düzeyde kaldığını göstermiştir. Cinsiyet, çalışma deneyimi, öğrenim alanı ve annenin eğitim düzeyi finansal bilgi üzerinde anlamlı etkiye sahiptir. Çalışma, ulusal düzeyde finansal okuryazarlığı güçlendirecek eğitim politikalarının önemini vurgulamaktadır.

Molapanah ve arkadaşları (2024), İran’daki Farhangian Üniversitesi öğrencileri için finansal okuryazarlığı geliştirmeye yönelik bir model tasarlamak amacıyla karma yöntemli bir araştırma yürütmüştür. Uzman görüşlerine dayanan nitel aşamanın ardından 278 öğrenciyle yapılan nicel analizler, finansal bilgi, tutum ve davranışın tamamının finansal okuryazarlığı anlamlı biçimde etkilediğini; özellikle bilgi düzeyinin en belirleyici unsur olduğunu göstermiştir. Çalışma, üniversite düzeyinde finansal okuryazarlığı artıracak müfredat geliştirme ihtiyacını vurgulamaktadır.

Osman ve arkadaşları (2024), üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlığını geliştirmeye yönelik eğitim yollarını analiz etmiştir. Farklı üniversitelerden öğrencilerle anket ve odak grup görüşmeleri yoluyla yürütülen çalışma, finansal bilgi eksikliklerinin öğrencilerin finansal davranışlarını doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Bulgular, müfredat temelli ve yapılandırılmış finansal eğitim programlarının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Setiawan ve Laulita (2024), Batam Uluslararası Üniversitesi öğrencilerinin finansal davranışlarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Anket verilerine dayanan çalışma, finansal okuryazarlık, deneyim, tutum ve sosyalizasyonun finansal davranışları anlamlı şekilde etkilediğini; denetim odağının ise etkili olmadığını göstermiştir. Bulgular, öğrencilerin finansal davranışlarının geliştirilmesinde sosyal ve bilişsel etmenlerin birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Ab Wahab ve arkadaşlarının (2025) kavramsal makalesi, finansal tutumun üniversite öğrencilerinin finansal davranışları üzerindeki belirleyici rolünü açıklayan kuramsal bir çerçeve sunmaktadır. Gençlerde artan borçluluk, zayıf bütçe yönetimi ve finansal stres gibi sorunlara dikkat çeken çalışma, finansal davranışın büyük ölçüde bireyin para konusundaki tutumlarıyla şekillendiğini vurgulamaktadır. Malaysia UPSI’de 376 lisans öğrencisiyle yürütülmesi planlanan araştırmada, stratifiye örnekleme ve anket yöntemi kullanılmakta; verilerin tanımlayıcı analiz, korelasyon ve regresyon teknikleriyle değerlendirileceği belirtilmektedir. Çalışma, finansal tutumun öğrencilerin finansal davranışlarını olumlu yönde etkileyen temel bir faktör olduğunu ve üniversitelerde sağlıklı finansal alışkanlıkları destekleyecek programların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Adhikari ve arkadaşları (2025), Pokhara University’de yönetim ve beşerî bilimler alanlarında okuyan 327 lisans öğrencisinin finansal okuryazarlık düzeylerini karşılaştırmıştır. OECD temelli ölçekle değerlendirilen finansal bilgi, beceri ve tutum boyutları bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, yönetim öğrencilerinin finansal bilgi, beceri ve genel okuryazarlık seviyelerinin beşerî bilimler öğrencilerinden anlamlı biçimde yüksek olduğunu; ancak finansal tutumda fark bulunmadığını göstermektedir. Ayrıca dördüncü sınıf öğrencileri tüm boyutlarda daha yüksek puan almış, cinsiyete göre ise anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çalışma, alan bazlı finansal eğitimlerin gerekliliğine işaret etmektedir.

Hamzah ve arkadaşları (2025), Malezya’daki üniversite öğrencileri arasında finansal okuryazarlığı etkileyen dijital okuryazarlık, finansal davranış ve finansal sosyalleşme gibi unsurları incelemiştir. Rastgele seçilen 437 öğrenciden toplanan çevrim içi anket verilerinin analizinde finansal okuryazarlığın yaş, sınıf, bölüm ve çalışma durumu gibi değişkenlere göre farklılaştığı; cinsiyete göre ise değişmediği

bulunmuştur. Ayrıca dijital okuryazarlık, finansal davranış ve finansal sosyalleşmenin finansal okuryazarlığı anlamlı biçimde artırdığı belirlenmiştir.

Isa ve arkadaşları (2025) Malezya'nın kuzeyindeki devlet üniversitelerinde 413 öğrenciyle gerçekleştirdiği çalışma, finansal tutum, davranış niyeti ve finansal davranışın öğrencilerin finansal memnuniyeti üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, öğrencilerin tasarruf, bütçe kontrolü ve acil durum birikimi konularında yetersiz kaldığını; çoğunun aylık gelirinin %25'inden azını biriktirebildiğini ve genel finansal memnuniyetlerinin düşük olduğunu göstermiştir. Ayrıca finansal niyet ve davranışların finansal memnuniyetle pozitif ilişkili olduğu belirlenmiş; yapay zekâ tabanlı kişisel finans araçlarının öğrencilerin finansal memnuniyetini artırma potansiyeli olduğu vurgulanmıştır.

Magnússon ve Hjaltestad (2025), İzlanda'daki 72 üniversite öğrencisi üzerinde finansal okuryazarlık ile kripto para sahipliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Lusardi ve Mitchell'in "Big Three" sorularının kullanıldığı çalışmada öğrencilerin kripto sahipliği, bilgi düzeyi ve güven algıları değerlendirilmiştir. t-testi, ANOVA ve ki-kare analizleri, kripto sahiplerinin betimsel olarak daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olsa da bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte erkek öğrencilerin hem finansal okuryazarlık hem de kripto sahipliği oranlarının daha yüksek olması dikkat çekmiştir. Çalışma, dijital olarak aktif gençlerde finansal bilgi ile kripto davranışları arasında potansiyel bir ilişkiye işaret etmektedir.

Nasih ve Adam'ın (2025) PRISMA yöntemine dayalı sistematik derlemesi, 18–30 yaş arası gençlerde finansal okuryazarlık algısını inceleyen 2015–2025 dönemine ait 47 ampirik çalışmayı analiz etmiştir. Bulgular, gençlerde bilgi düzeyi ile gerçek beceriler arasındaki "farkındalık–aşırı özgüven paradoksuna" işaret etmekte; finansal sosyalizasyonun çoğunlukla aileden geldiğini ve dijitalleşmenin hem fırsatlar hem de riskler yarattığını göstermektedir. Ayrıca cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve coğrafyanın finansal algıları önemli ölçüde şekillendirdiği görülmüştür. Genel olarak gençler finansal okuryazarlığı gelecekteki güvenlik ve bağımsızlık için kritik bulmakta, ancak bu farkındalığı tutarlı davranışlara dönüştürmekte zorlanmaktadır.

Phayel'in (2025) Kathmandu'da yaşayan gençlerle yürüttüğü çalışma, finansal okuryazarlık ile finansal davranış arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide finansal tutumun aracılık rolünü incelemiştir. Nicel tasarımla 385 katılımcıdan anket yoluyla veri

toplanmış; CFA ve SEM analizleri uygulanmıştır. Bulgular, gençlerin yatırım, tasarruf ve kredi yönetimine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu, erkeklerin ise kadınlara kıyasla daha yüksek finansal okuryazarlık ve davranış düzeylerine sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca finansal tutumun, okuryazarlık ile davranış arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi olduğu belirlenmiştir. Çalışma, gençlerde finansal okuryazarlığın güçlendirilmesinin finansal refahı artırabileceğini vurgulamaktadır.

Yurtdışında üniversite öğrencileriyle yürütülen finansal okuryazarlık araştırmaları, farklı ülkelerde benzer temaların ele alındığını ancak değişkenlerin etkilerinde kültürel, ekonomik ve eğitim sistemlerine bağlı farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim alanı, iş deneyimi, finansal eğitim geçmişi ve sosyal etkileşim gibi faktörlerin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı etkiler yarattığı; bütçeleme, tasarruf, yatırım farkındalığı ve finansal karar alma becerilerinin ise öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyiyle yakından ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Literatürde ağırlıklı olarak anket verilerine dayalı nicel modeller (regresyon analizleri, yapısal eşitlik modellemesi, t-testi, ANOVA) kullanılmış olup, bu çalışmalar üniversite öğrencilerinin finansal bilgi düzeylerini geliştirmeye yönelik müfredat temelli eğitimlerin ve politika destekli uygulamaların önemini vurgulamaktadır.

Genel eğilim olarak, hem Türkiye’de hem de uluslararası literatürde finansal okuryazarlığın yalnızca bilgi düzeyini değil, finansal tutum ve davranışları da kapsayan çok boyutlu bir yetkinlik olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, demografik özelliklerin yanı sıra öğrencilerin finansal deneyimleri, sosyal çevreleri ve eğitim geçmişleri belirleyici rol oynamaktadır. Bulgular, uygulamalı finansal eğitim programlarının yaygınlaştırılmasının gençlerin finansal refahını artırmada kritik bir etkiye sahip olduğunu ve finansal okuryazarlığın sürdürülebilir ekonomik yaşam açısından temel bir beceri niteliği taşıdığını göstermektedir.

3.3. Araştırma Hipotezlerinin Geliştirilmesi

Yurtiçi ve yurtdışı literatür incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin genellikle düşük ya da orta seviyede olduğu; finansal bilgi, tutum ve davranışlar arasında ise bağlama göre değişebilen anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmektedir. Çalışmaların bir bölümü, finansal okuryazarlığın cinsiyet, sınıf düzeyi,

gelir durumu ve finansal bilgiye erişim gibi demografik değişkenlere göre farklılaştığını ortaya koyarken, bazı araştırmalarda bu değişkenler açısından farklı sonuçlara da rastlanmaktadır. Benzer şekilde, finansal tutumların finansal davranışlarla ilişkili olduğu belirtilmekle birlikte, bu ilişkinin düzeyi örneklem özelliklerine göre değişebilmektedir. Kredi kartı kullanımı, borç ödeme biçimleri, borç endişesi, tasarruf ve yatırım tercihleri gibi uygulamaya dönük finansal davranışlar da literatürde finansal okuryazarlık ve tutum çerçevesinde farklı açılardan ele alınmıştır. Bu çerçevede, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, tutum ve davranışlarının demografik özellikler ve finansal deneyimler bağlamında birlikte incelenmesi amaçlanmıştır; bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

3.3.1. Demografik Değişkenler ile Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişkiye Yönelik Hipotezler (H1)

Yurtiçi literatürde üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu ve finansal haber takibi gibi demografik değişkenlere göre anlamlı biçimde farklılaştığı sıklıkla raporlanmıştır. Birçok çalışma erkek öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin kadın öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu; sınıf düzeyi yükseldikçe finansal bilgi ve farkındalığın arttığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde aile geliri ve bireysel gelir düzeyindeki artışın, finansal okuryazarlık düzeyini olumlu etkilediği; finansal haber ve ekonomik gelişmeleri düzenli takip eden öğrencilerin ise daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları belirtilmektedir (Albayrak, 2023; Alkaya & Yağlı, 2015; Baltacı & Kütük, 2021; Kılıç & Ata, 2015; Tuna & Ulu, 2016).

Yurtdışı çalışmalarda da benzer biçimde, cinsiyet, gelir, akademik disiplin ve finansal bilgiye maruz kalma düzeyinin finansal okuryazarlığın önemli belirleyicileri arasında yer aldığı görülmektedir. Erkek öğrencilerin, finans veya işletme alanında öğrenim görenlerin ve finansal eğitim alan bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu pek çok çalışmada vurgulanmıştır (Akram vd., 2024; Ergün, 2018; Lantara, 2015).

Bu bulgular doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin çeşitli demografik özelliklere göre farklılık göstermesi beklenmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H1: Katılımcıların demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermektedir.

- **H1a:** Cinsiyete göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.
- **H1b:** Sınıf düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.
- **H1c:** Gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.
- **H1c1:** Katılımcıların aile gelirine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.
- **H1c2:** Katılımcıların kendi gelirlerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.
- **H1d:** Finansal haber takibi sıklığına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

3.3.2. Finansal Tutum ve Finansal Davranış Arasındaki İlişkiye Yönelik Hipotezler (H2)

Literatürde, finansal tutumların finansal davranışlar üzerinde belirleyici bir rol oynadığı; olumlu finansal tutumlara sahip bireylerin daha planlı ve sorumlu finansal davranışlar sergilediği sıklıkla vurgulanmaktadır.

Yurtiçi çalışmalarda finansal tutum ile finansal davranış arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler tespit edilmiş; özellikle finansal tutumun davranış üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmiştir (Alkaya & Yağlı, 2015; Dursun, 2023). Yurtdışı literatürde de benzer biçimde, finansal tutumun finansal davranışın en güçlü yordayıcılarından biri olduğu ve bu ilişkinin Planlı Davranış Teorisi çerçevesinde açıklanabileceği ifade edilmektedir (Ab Wahab vd., 2025; Potrich & Vieira, 2016). Bu bulgular doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H2: Katılımcıların finansal tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.3.3. Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisine Yönelik Hipotezler (H3)

Literatürde finansal davranışların yalnızca bireysel tutumlarla değil; aynı zamanda demografik özelliklerle de yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir. Gelir düzeyi, cinsiyet ve finansal bilgiye erişim düzeyi gibi değişkenler, bireylerin borçlanma, tasarruf ve harcama davranışlarını şekillendiren önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Yurtiçi ve yurtdışı çalışmalar, özellikle gelir düzeyi ve finansal haber takibi sıklığının finansal davranış üzerinde anlamlı etkiler yarattığını ortaya koymaktadır (Çinko vd., 2017; Daşkın, 2025; Karaa & Kugu, 2016; Mudzingiri & Muteba Mwamba, 2018; Silva vd., 2017; Yahiaoui, 2023). Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H3: Katılımcıların demografik özellikleri birlikte ele alındığında finansal davranış düzeylerini anlamlı şekilde açıklar.

- **H3a:** Cinsiyet, finansal davranışı anlamlı biçimde etkilemektedir.
- **H3b:** Gelir düzeyi, finansal davranışı anlamlı biçimde etkilemektedir.
- **H3c:** Finansal haber takibi sıklığı, finansal davranışı anlamlı biçimde etkilemektedir.

3.3.4. Kredi Kartı Kullanımı, Borç Yönetimi, Tasarruf ve Yatırım Davranışlarına İlişkin Hipotezler (H4-H9)

Literatürde kredi kartı kullanımı, borç ödeme davranışları, borç endişesi, tasarruf ve yatırım tercihleri; üniversite öğrencilerinin finansal davranışlarını yansıtan uygulamaya dönük göstergeler olarak ele alınmaktadır. Bu davranışların, bireylerin finansal tutumları ve finansal bilgi düzeyleriyle ilişkili olduğu; aynı zamanda gelir düzeyi, cinsiyet ve finansal bilgiye erişim gibi demografik özelliklerden de etkilendiği belirtilmektedir.

Yurtiçi ve yurtdışı çalışmalar, özellikle gelir düzeyi ve finansal haber takibi sıklığının borçlanma, tasarruf ve harcama davranışları üzerinde anlamlı etkiler yaratabildiğini ortaya koymaktadır (Aydın,2018; Barrett vd., 2024; Bozkurt vd., 2019; Çam & Barut, 2015; Çinko vd., 2017; Mireku, 2024; Mudzingiri & Muteba Mwamba,

2018; Potrich & Vieira,2016; Yalçın vd., 2020). Bu çerçevede, kredi kartı kullanımı, borç yönetimi, tasarruf ve yatırım tercihleri literatürde finansal davranışın alt boyutları olarak birlikte ele alınmakta; benzer değişkenler üzerinden incelenmektedir. Bu nedenle tekrarları önlemek ve literatürdeki bütüncül yaklaşımı yansıtmak amacıyla H4-H9 hipotezleri tematik olarak birlikte gerekçelendirilmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H4: Katılımcıların kredi kartı kullanımı ve borç ödeme biçimleri demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

- H4a: Kredi kartı sayısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.
- H4b: Kredi kartı borcu ödeme biçimi cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.
- H4c: İlk kredi kartını edinme zamanı finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.

H5: Katılımcıların borç yönetimi ve borç endişesi değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.

- H5a: Borçlarını geç ödeme sıklığı gelir düzeyine göre farklılık gösterir.
- H5b: Ödenmemiş kredi kartı borcu tutarı, tasarruf yapma durumuna göre farklılık gösterir.
- H5c: Borç endişesi düzeyi ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H6: Katılımcıların tasarruf ve yatırım tercihleri finansal tutum ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık göstermektedir.

- H6a: Tasarruf biçimleri finansal tutum düzeyine göre farklılık gösterir.
- H6b: Yatırım aracı tercihleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.

H7: Katılımcıların borç endişesi, gelir düzeyi, kredi kartı borcu ve tasarruf oranı tarafından anlamlı biçimde açıklanmaktadır.

H8: Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan katılımcıların finansal davranış düzeyi ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

H9: Katılımcıların finansal haber takip sıklığı arttıkça finansal tutum düzeyleri de artmaktadır.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu araştırmanın temel amacı, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini, finansal tutumlarını ve finansal davranışlarını belirlemek ve bu değişkenlerin çeşitli sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırma, nicel araştırma yöntemi kapsamında yürütülmüştür. Nicel araştırmalar, sayısal verilerle nesnel ölçümler yaparak değişkenler arasındaki ilişkileri test etmeye olanak tanır (Gülbüz & Şahin, 2014). Bu bağlamda, veriler anket tekniği kullanılarak toplanmış; anket formu, önceden geliştirilmiş ve geçerliliği kabul edilmiş ölçekler temel alınarak yapılandırılmıştır. Araştırma, ilişkisel tarama modeli kapsamında desenlenmiş olup, mevcut durumun betimlenmesi ve değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya konması hedeflenmiştir.

4.2. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemi çerçevesinde ve ilişkisel tarama (correlational survey) modeli esas alınarak yürütülmüştür. Nicel araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkileri sayısal verilerle ölçerek nesnel ve tekrarlanabilir sonuçlar elde etmeye olanak sağlar. Bu yöntem, hipotezlerin test edilmesi, korelasyonların belirlenmesi ve nedensellik ilişkilerinin incelenmesi için uygundur. Ayrıca, nicel veriler istatistiksel analizlerle desteklenerek bulguların genellenebilirliği ve güvenilirliği artırılır. İlişkisel tarama modeli ise, birden fazla değişken arasında mevcut ilişkilerin düzeyini ve yönünü belirlemeyi amaçlayan, araştırmacının değişkenler üzerinde herhangi bir müdahalede bulunmadan veri toplamasını sağlayan bir modeldir (Bekman, 2022). Bu yönüyle model, hem durumun betimlenmesine hem de değişkenler arası ilişkilerin istatistiksel olarak test edilmesine imkân verir.

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranış düzeyleri arasındaki ilişkiler ile bu değişkenlerin çeşitli sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda, finansal okuryazarlık düzeyinin öğrencilerin finansal tutum ve davranışları üzerindeki etkisini ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu

doğrultuda, araştırmanın kuramsal modeli finansal bilgi, tutum ve davranış değişkenlerinin birbirini etkileyen bileşenler olduğu varsayımına dayanmaktadır. Literatürde finansal bilginin bireylerin finansal tutumlarını şekillendirdiği, olumlu tutumların ise finansal davranışlara yön verdiği ifade edilmektedir (Atkinson & Messy, 2012; Hilgert vd., 2003; Lusardi & Mitchell, 2014).

Bu kapsamda oluşturulan hipotezlerde, öncelikle öğrencilerin demografik özelliklerine (cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu, finansal haber takibi sıklığı vb.) göre finansal okuryazarlık, tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı test edilmiştir. Ardından, finansal tutum ile finansal davranış arasındaki ilişkiler korelasyon ve regresyon analizleriyle incelenmiş; finansal tutumun finansal davranış üzerindeki yordayıcı etkisi değerlendirilmiştir. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyinin finansal davranış üzerindeki dolaylı etkileri de model kapsamında ele alınmıştır.

4.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde (İİBF) yüzyüze öğrenim görmekte olan tüm lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Fakülte bünyesinde yer alan İktisat, İşletme, Maliye, Ekonometri, Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ile Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümlerinde, 2024-2025 öğretim yılı itibarıyla toplam 2.890 lisans öğrencisi kayıtlı olup; fakülteden izin ile talep edilen öğrenci sayıları EK-1'de sunulmuştur.

Bu doğrultuda örneklem büyüklüğü, %95 güven düzeyi ve %5 hata payı esas alınarak, sınırlı evrenler için önerilen Cochran formülü ile hesaplanmıştır. Formül aşağıdaki gibidir:

$$n = [N \times Z^2 \times p \times (1 - p)] / [(N - 1) \times e^2 + Z^2 \times p \times (1 - p)]$$

Burada:

N = 2890 (evren büyüklüğü),

Z = 1.96 (95% güven düzeyi),

p = 0.5 (varyans maksimum için varsayılan oran),

e = 0.05 (hata payı) olarak alınmıştır.

Yapılan hesaplama sonucunda minimum örneklem büyüklüğü yaklaşık 338 kişi olarak bulunmuştur. Araştırmada toplam 358 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu sayı, hesaplanan minimum değerin üzerinde olduğundan, örneklem sosyoloji bilimlerindeki geçerlilik kriterlerini karşıladığı ve elde edilen verilerin evreni temsil etme gücüne sahip olduğu kabul edilmektedir (Cochran, 1977; Gürbüz & Şahin, 2014).

4.4. Veri Toplama Aracı ve Ölçekler

Araştırmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi, finansal tutumları, finansal davranışları ve demografik/sosyoekonomik özelliklerini ölçmeye yönelik dört bölümden oluşan bir anket formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Anket formu, Nahid Barmaki'nin (2015) Hacettepe Üniversitesi'nde hazırladığı doktora tezinde yer alan ölçeklerden uyarlanmıştır. Anket formu çevrim içi ortamda Google Forms aracılığıyla hazırlanmış ve veri toplama sürecinde uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu Ek-3'te yer almaktadır.

Anket Formunun Birinci bölüm, katılımcıların demografik ve tanımlayıcı bilgilerini elde etmeye yönelik 10 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu sorular; yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi, medeni durum, yaşanan yer, aile gelir düzeyi, ailede çalışan birey sayısı gibi değişkenleri içermektedir.

Anket Formunun İkinci bölüm, katılımcıların finansal bilgi düzeyini ölçmeye yönelik 29 adet çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan sorular; temel para bilgisi (4 madde), gelir kavramları (5 madde), para yönetimi (4 madde), tasarruf ve yatırım bilgisi (9 madde) ile harcama ve borçlanmaya ilişkin bilgi (7 madde) alt başlıklarında sınıflandırılmaktadır. Sorular, Mandel (2008), Lusardi ve Mitchell (2006), Fernandes ve ark. (2013) ve Rooij ve ark. (2011) gibi uluslararası çalışmalarda kullanılan ölçümlere dayanmaktadır. Cevaplar "doğru", "yanlış" ve "fikrim yok" şeklinde olup, doğru yanıtlar 1 puan, diğer yanıtlar 0 puan şeklinde kodlanmıştır.

Finansal okuryazarlık düzeyleri, Mandel (2008)'e göre %70 üzeri yüksek, %50–70 orta, %35–50 düşük, %35 altı çok düşük olarak sınıflandırılmıştır.

Anket Formunun Üçüncü bölüm, katılımcıların finansal tutumlarını ölçmeye yönelik 9 maddelik 5 dereceli Likert tipi bir ölçekten oluşmaktadır. Ölçek, Avustralya Hükûmeti Finansal Okuryazarlık Vakfı (Australian Government Financial Literacy

Foundation, AGFLF, 2007) tarafından geliştirilen çalışmalardan yararlanılarak oluşturulmuş, Barmaki (2015) tarafından Türkçeye çevrilmiş ve geçerlik-güvenirlilik analizleri yapılmıştır ($\alpha = 0,749$). Katılımcılar, "Her zaman", "Genellikle", "Bazen", "Kısmen", "Hiçbir zaman" şeklinde sıralanan 5'li derecelendirme ile ifadeleri yanıtlamıştır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, daha olumlu bir finansal tutumu göstermektedir. Tutum ölçeğinde 2. ve 4.maddeler ters kodlanmıştır.

Anket Formunun Dördüncü bölüm, bireylerin finansal davranışlarını ölçmeye yönelik iki alt kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, kredi kartı sahipliği, borç ödeme biçimleri, tasarruf eğilimleri ve borç kaygısı gibi konuları kapsayan 7 adet çoktan seçmeli soru yer almaktadır. İkinci kısımda ise AGFLF (2007), Atkinson ve Messy (2012), Cude ve ark. (2006), Hilgert ve ark. (2003), Keown (2011) gibi çalışmalar temel alınarak oluşturulmuş 16 maddelik 5'li Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Bu ifadeler de Barmaki (2015) tarafından Türkçeye çevrilmiş ve ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,792 olarak belirlenmiştir. Katılımcılar bu bölüme de "Her zaman" ile "Hiçbir zaman" arasında derecelendirerek yanıt vermiştir. Ölçek maddeleri arasında yer alan 13., 14. ve 15. sorular ters ifadelerden oluşmakta olup, analiz sürecinde bu maddeler ters kodlanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, olumlu finansal davranış düzeyini yansıtmaktadır.

4.5. Verilerin Toplanması Süreci

Araştırmada veri toplama süreci, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan alınan 12.01.2025 tarihli ve 00009827892 sayılı onay doğrultusunda gerçekleştirilmiş olup; Etik Kurul Onay Formu Ek-2'de yer almaktadır. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış anket formu, çevrim içi olarak Google Forms üzerinden hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Anket formu, araştırma kapsamında belirlenen hedef kitleye dijital ortamda ulaştırılmış; katılımcılar anketin giriş kısmında gönüllülük esasına ve kişisel verilerin gizliliği ile anonimlik ilkelerine ilişkin bilgilendirilmiş, yalnızca onay veren katılımcılar anketi yanıtlamıştır. Her katılımcının ankete yalnızca bir kez yanıt vermesi sağlanmıştır.

Veri toplama süreci 1 Mart 2025 – 1 Mayıs 2025 tarihleri arasında yürütülmüş ve bu süreçte toplam 358 gönüllü katılımcıdan geçerli veri elde edilmiştir. Anketin

tamamlanma süresi ortalama 15–20 dakika sürmüştür. Tüm süreç boyunca etik ilkeler titizlikle gözetilmiş, bireylerin kimlik bilgileri toplanmamış ve katılımcı mahremiyetine tam olarak riayet edilmiştir.

4.6. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada aşağıdaki sayılılar temel alınmıştır:

1. Kullanılan veri toplama araçlarının kapsam geçerliliği, alandan uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda yeterli olduğu kabul edilmiştir.
2. Anket formuna görüşlerini bildiren katılımcı öğrencilerin soruları dürüst ve içten bir biçimde yanıtladıkları kabul edilmiştir.
3. Katılımcılar, finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutum ölçeklerinde yer alan maddeleri doğru anlamış ve samimi şekilde yanıtladıkları kabul edilmiştir.

4.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma aşağıdaki açılardan sınırlıdır:

1. Araştırmanın örneklemi, 2025 eğitim-öğretim yılı Bahar döneminde Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmada veri toplama aracı olarak yalnızca “Finansal Okuryazarlık Düzeyi Soru Formu”, “Finansal Tutum Ölçeği” ve “Finansal Davranış Ölçeği” kullanılmıştır.
3. Araştırma bulgularının genellenebilirliği, çalışmanın tek bir fakülte kapsamında yürütülmüş olması nedeniyle sınırlıdır.

4.8. Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerini tanımlamak amacıyla frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik düzeyleri Cronbach's Alpha katsayıları ile test edilmiş, finansal tutum ölçeği için 0.700, finansal davranış ölçeği için 0.776 bulunmuştur. Bu değerler, ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir (İslamoğlu ve Alınacak, 2016).

4.8.1. Finansal Okuryazarlık Testine İlişkin Analiz

Anketin ilk bölümünde yer alan 29 soruluk finansal bilgi testi, katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Her doğru cevap “1”, yanlış veya “bilmiyorum” seçeneği “0” puan olarak kodlanmıştır. Elde edilen toplam puanlar Mandell (2008)’in sınıflandırmasına göre değerlendirilmiştir:

Tablo 4.1 Mandell’in Finansal Okuryazarlık Sınıflandırması

Düzy	Doğru Oran (%)	Tanım
Yüksek	%70 ve üzeri	Finansal okuryazarlığı yüksek
Orta	%50–70 arası	Finansal okuryazarlığı orta
Düşük	%35–50 arası	Finansal okuryazarlığı düşük
Çok düşük	%35 altı	Finansal okuryazarlığı çok düşük

Kaynak: Mandell, 2008.

Araştırma sonucunda katılımcıların ortalama doğru cevap oranı %50,2 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin genel olarak orta düzey civarında seyrettiğine işaret etmektedir. Tablo 4.1’deki Mandell (2008)’in sınıflandırmasına göre katılımcıların yaklaşık %30,2’si çok düşük, %17,0’ı düşük, %28,5’i orta ve %24,3’ü yüksek düzeyde finansal okuryazarlık kategorisinde yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %52,8’i orta ve üzeri, %47,2’si ise düşük ve çok düşük düzeydedir.

En yüksek doğru cevap oranı tasarruf ve yatırım konularında (%65,8), en düşük doğru cevap oranı ise bileşik faiz ve enflasyonun satın alma gücü üzerindeki etkisi sorularında (%32,1) elde edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin uygulamaya dayalı finansal konularda görece başarılı olduklarını, ancak teorik kavramlarda eksiklik yaşadıklarını göstermektedir.

4.8.2. Finansal Tutum ve Davranış Ölçeklerinin Analizi

Finansal tutum ölçeği 9 maddeden, finansal davranış ölçeği ise 16 maddeden oluşmaktadır. Her iki ölçek de 5’li Likert tipi (1=Hiçbir zaman, 5=Her zaman) şeklinde puanlanmıştır. Finansal tutum ölçeğinde yer alan 2. ve 4.maddeler (“Para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur”, “Para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir”) ile; finansal davranış ölçeğinde yer alan 13, 14 ve 15. maddeler (“Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım”, “Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşırım”, “Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım”) negatif yönlü (ters) ifadeler olup, analiz öncesinde ters kodlanmıştır.

Ters kodlama işlemi SPSS’te “Transform → Recode into Different Variables” komutu ile yapılmış ve 1↔5, 2↔4 biçiminde puanlar yeniden düzenlenmiştir. Böylece yüksek puanlar olumlu finansal davranış eğilimini göstermektedir.

4.8.3. Normallik ve Parametrik Test Gerekçesi

Kolmogorov–Smirnov ve Shapiro–Wilk testleri sonuçları, finansal tutum ve finansal davranış değişkenlerinde normallik varsayımının istatistiksel olarak sağlanmadığını göstermiştir ($p < 0,05$). Ancak örneklem büyüklüğünün yüksek olduğu durumlarda ($n=358$), bu testlerin küçük sapmalarda dahi anlamlı sonuçlar üretebildiği ve normallik değerlendirmesinde tek başına yeterli olmadığı belirtilmektedir (Field, 2018). Bu kapsamda çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında yer alması, dağılımların yaklaşık normal kabul edilebileceğine işaret etmektedir (George & Mallery, 2010; (Hair vd., 2013). Ayrıca parametrik testlerin normallik varsayımından küçük sapmalara karşı dayanıklı olduğu ifade edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2019). Bu doğrultuda analizlerde parametrik testlerin (bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü ANOVA, Pearson korelasyon ve regresyon) kullanılmasının uygun olduğu kabul edilmiştir.

Aşağıda Tablo 4.2’de finansal tutum ve finansal davranış ölçeklerine ait güvenirlik ve normallik değerleri sunulmuştur.

Tablo 4.2 Finansal Tutum ve F. Davranış Güvenirlik ve Normallik Değerleri

Boyut	İfade Sayısı	Cronbach Alfa	$\bar{X}$	SS	Kurtosis (Basıklık)	Skewness (Çarpıklık)
Finansal Tutum	9	0,700	2,77	0,69	0,731	0,323
Finansal Davranış	16	0,776	3,41	0,60	-0,506	0,171

4.9. Araştırma Hipotezleri

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal tutum ve davranışları arasında çeşitli demografik değişkenler açısından anlamlı farklar olup olmadığını ve bu değişkenler arasındaki ilişki düzeyini belirlemek amacıyla aşağıdaki ana ve alt hipotezler test edilmiştir. Hipotezlerin geliştirilmesindeki gerekçeler Literatür Bölümü 3.3.’te belirtilmiştir.

H1: Katılımcıların demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermektedir.

H1a: Cinsiyete göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H1b: Sınıf düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H1c: Gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H1c1: Katılımcıların aile gelirine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H1c2: Katılımcıların kendi gelirlerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H1d: Finansal haber takibi sıklığına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H2: Katılımcıların finansal tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Katılımcıların demografik özellikleri birlikte ele alındığında finansal davranış düzeylerini anlamlı şekilde açıklar.

H3a: Cinsiyet, finansal davranışı anlamlı düzeyde etkilemektedir..

H3b: Gelir düzeyi, finansal davranışı anlamlı biçimde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3c: Finansal haber takibi sıklığı, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir

H4: Katılımcıların kredi kartı kullanımı ve borç ödeme biçimleri demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

H4a: Kredi kartı sayısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.

H4b: Kredi kartı borcu ödeme biçimi cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.

H4c: İlk kredi kartını edinme zamanı finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.

H5: Katılımcıların borç yönetimi ve borç endişesi değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.

H5a: Borçlarını geç ödeme sıklığı gelir düzeyine göre farklılık gösterir.

H5b: Ödenmemiş kredi kartı borcu tutarı, tasarruf yapma durumuna göre farklılık gösterir.

H5c: Borç endişesi düzeyi ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H6: Katılımcıların tasarruf ve yatırım tercihleri finansal tutum ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık göstermektedir.

H6a: Tasarruf biçimleri finansal tutum düzeyine göre farklılık gösterir.

H6b: Yatırım aracı tercihleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.

H7: Katılımcıların borç endişesi, gelir düzeyi, kredi kartı borcu ve tasarruf oranı tarafından anlamlı biçimde açıklanmaktadır.

H8: Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan katılımcıların finansal davranış düzeyi ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

H9: Katılımcıların finansal haber takip sıklığı arttıkça finansal tutum düzeyleri de artmaktadır.

Bu hipotezlerin test edilmesinde, değişkenlerin türüne göre bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi %5 ($p < 0.05$) olarak kabul edilmiştir.

5. BULGULAR

5.1. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 358 öğrencinin demografik özelliklerine ilişkin veriler aşağıda sunulmuştur. Katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm, aile gelir düzeyi, kişisel gelir, yatırım hesabı durumu, internet bankacılığı kullanımı, finansal haber takibi sıklığı ve gelirden tasarruf/yatırım yapma oranları gibi özelliklerine ait frekans ve yüzde dağılımları elde edilmiştir.

Tablo 5.1 Tanımlayıcı Bulgular: Cinsiyet

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	154	43.0
Kadın	204	57.0

Tablo 5.1'e göre, katılımcıların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Erkek öğrenciler toplamın %43'ünü oluştururken, kadın öğrenciler %57 oranındadır. Bu durum, araştırmanın daha çok kadın öğrencilerin bakış açısını yansıtmaya potansiyelini artırmaktadır.

Tablo 5.2 Tanımlayıcı Bulgular: Sınıf

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
1. Sınıf	122	34.1
2. Sınıf	94	26.3
3. Sınıf	73	20.4
4. Sınıf	69	19.3

Tablo 5.2'ye göre, örnekleme en yüksek pay 1. sınıf öğrencilerine aittir (%34,1; n=122). 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin oranları sırasıyla %26,3, %20,4 ve %19,3'tür. Bu dağılım, sınıf düzeyine göre yapılacak analizler için yeterli sayıda gözlem olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.3 Tanımlayıcı Bulgular: Bölüm

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	46	12.8
Ekonometri	14	3.9
İktisat	43	12.0
İşletme	63	17.6
Maliye	86	24.0
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	53	14.8
Uluslararası İlişkiler	53	14.8

Tablo 5.3'de katılımcıların bölümlere göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek katılımın Maliye (%24,0; n=86) ve İşletme (%17,6; n=63) bölümlerinden olduğu görülmektedir. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (%14,8; n=53) ile Uluslararası

İlişkiler (%14,8; n=53) bölümlerinin her biri örnekleme aynı oranla temsil edilirken, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (%12,8; n=46) ve İktisat (%12,0; n=43) bölümleri de örnekleme yer almaktadır. Ekonometri bölümünün örneklem içindeki payı %3,9 (n=14) olarak belirlenmiştir.

Tablo 5.4 Tanımlayıcı Bulgular: Aile Geliri

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
0–20K	72	20.1
20–40K	111	31.0
40–60K	89	24.9
60K+	86	24.0

Not: K, bin TL'yi ifade etmektedir (örn. 20K = 20.000 TL).

Tablo 5.4'de aile gelir gruplarına göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların farklı gelir aralıklarında görece dengeli bir şekilde dağıldığı görülmektedir. En yüksek oran %31,0 ile 20–40K gelir aralığında (n=111) yer alırken, diğer gelir gruplarının oranları %20,1 ile %24,9 arasında değişmektedir.

Tablo 5.5 Tanımlayıcı Bulgular: Kişisel Gelir

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
0–10K	204	57.0
10–20K	100	27.9
20–30K	28	7.8
30K+	26	7.3

Tablo 5.5'de katılımcıların kişisel gelir düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, 0–10K gelir grubunun örnekleme belirgin biçimde ağırlıkta olduğu görülmektedir (%57,0; n=204). 10–20K gelir grubu %27,9 (n=100) oranındadır. 20–30K (%7,8; n=28) ve 30K ve üzeri (%7,3; n=26) gelir grupları daha düşük oranlarla temsil edilmektedir.

Tablo 5.6 Tanımlayıcı Bulgular: Yatırım Hesabı

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Var	123	34.4
Yok	235	65.6

Tablo 5.6'da katılımcıların önemli bir kısmı yatırım hesabına sahip değildir. Yatırım hesabı olmayan öğrencilerin oranı %65,6'dır. Bu durum, öğrencilerin büyük bir kısmının yatırım araçlarına erişiminin veya farkındalığının sınırlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.7 Tanımlayıcı Bulgular: İnternet Bankacılığı

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Var	290	81.0

Yok	68	19.0
-----	----	------

Tablo 5.7’de katılımcıların internet bankacılığı kullanma durumuna göre dağılımı incelendiğinde, internet bankacılığı kullananların oranı %81,0 (n=290), kullanmayanların oranı ise %19,0 (n=68) olarak belirlenmiştir.

Tablo 5.8 Tanımlayıcı Bulgular: Finansal Haber Takibi

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Her gün	51	14.2
Haftada birkaç	107	29.9
Bazen	141	39.4
Hiç	59	16.5

Tablo 5.8’de katılımcıların finansal haberleri takip etme sıklığına göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek oran “bazen” seçeneğinde yer almaktadır (%39,4; n=141). Bunu “haftada birkaç kez” (%29,9; n=107) ve “hiç” (%16,5; n=59) seçenekleri izlemektedir. “Her gün” finansal haber takibi yaptığını belirten katılımcıların oranı %14,2 (n=51) olarak belirlenmiştir.

Tablo 5.9 Tanımlayıcı Bulgular: Tasarruf Oranı

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Hiç	126	35.2
%5 ve az	135	37.7
%5–25	76	21.2
Daha fazla	21	5.9

Tablo 5.9’da katılımcıların tasarruf oranlarına göre dağılımı incelendiğinde, “hiç” (%35,2; n=126) ve “%5 ve az” (%37,7; n=135) kategorilerinin toplamda %72,9 (n=261) ile en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir; “%5–25” %21,2 (n=76) ve “daha fazla” %5,9 (n=21) oranındadır.

Tablo 5.10 Tanımlayıcı Bulgular: Yatırım Oranı

Seçenek	Frekans	Yüzde (%)
Hiç	167	46.6
%5 ve az	107	29.9
%5–25	49	13.7
%25–50	28	7.8
Daha fazla	7	2.0

Tablo 5.10’da katılımcıların yatırım oranlarına göre dağılımı incelendiğinde, “hiç” seçeneği %46,6 (n=167) ile en yüksek orana sahiptir. Bunu “%5 ve az” (%29,9; n=107) ve “%5–25” (%13,7; n=49) kategorileri izlemektedir. “%25–50” %7,8 (n=28) ve “daha fazla” %2,0 (n=7) oranındadır.

5.2. Finansal Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan finansal bilgi testi, toplam 29 çoktan seçmeli sorudan oluşmakta olup bu sorular, beş tematik alt kategori altında sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda:

- Temel para bilgisi alanında 4 soru,
- Gelir kavramlarına ilişkin bilgi alanında 5 soru,
- Para yönetimine ilişkin bilgi alanında 4 soru,
- Tasarruf ve yatırıma yönelik bilgi alanında 9 soru ve
- Harcama ile borçlanmaya ilişkin bilgi alanında 7 soru yer almaktadır.

Bu sorulara verilen yanıtlar, ilgili konu başlıkları doğrultusunda gruplandırılarak tablo hâlinde özetlenmiştir. Her bir tematik alan, katılımcıların bu konulardaki bilgi düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tablo 5.11 Finansal Okuryazarlık Sorularına Verilen Doğru Yanıtların Konu Alanlarına Göre Dağılımı ve Ortalama Başarı Yüzdeleri

Ölçülen Alan	Soru No	Doğru Cevap Sayısı	Doğru Cevap Oranı (%)
Temel Para Bilgisi	S1	239	66,8%
	S2	32	8,9%
	S3	224	62,6%
	S4	123	34,4%
Gelir Bilgisi	S5	173	48,3%
	S6	291	81,3%
	S7	176	49,2%
	S8	192	53,6%
	S9	196	54,7%
Para İdaresi	S10	261	72,9%
	S11	206	57,5%
	S12	235	65,6%
	S13	187	52,2%
Tasarruf ve Yatırım	S14	204	57,0%
	S15	111	31,0%
	S16	167	46,6%
	S17	66	18,4%
	S18	204	57,0%
	S19	109	30,4%

	S20	302	84,3%
	S21	224	62,6%
	S22	161	45,0%
Harcama ve Borçlanma	S23	186	51,9%
	S24	251	70,1%
	S25	225	62,8%
	S26	176	49,2%
	S27	179	50,0%
	S28	193	53,9%
	S29	121	33,8%

Not: N=358

Tablo 5.11’de öğrencilerin konu alanlarına göre bilgi düzeylerinde belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. İlk olarak, temel para bilgisi alt alanındaki sorular değerlendirildiğinde, katılımcıların bu başlıkta orta düzeyde başarı gösterdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu sorulardan ikisinde (%66,8 ve %62,6) görece yüksek doğru yanıt oranları tespit edilirken, diğer ikisinde oranlar %35’in altına düşmüştür. Özellikle %8,9’luk oranla en düşük başarıya sahip soru temel para kavramlarının bazı yönlerinin öğrenciler tarafından yeterince anlaşılamadığını göstermektedir.

Gelir bilgisi teması altında yer alan beş sorudan dördünde %48 ile %55 arasında değişen oranlarla orta düzeyde doğru yanıtlar alınırken, yalnızca bir soruda (%81,3) yüksek başarı gözlenmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin gelirle ilgili genel kavramlara aşina olduğunu ancak detaylara dair bilgi düzeylerinde farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

Para idaresi başlığı altındaki dört sorunun tamamında öğrenciler %52 ile %72,9 arasında değişen oranlarla doğru yanıt vermiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların tüketici hakları, mal/hizmet iadesi gibi günlük yaşama daha doğrudan yansıyan finansal işlemlerde daha bilinçli olduklarını göstermektedir.

Öte yandan, tasarruf ve yatırım bilgisi teması altında öğrencilerin başarı düzeyleri oldukça değişkendir. Toplam dokuz sorudan üçünde %60’ın üzerinde doğru yanıt oranı yakalanmışken, üç soruda bu oran %35’in altına inmiştir. Özellikle %18,4 gibi düşük bir başarı düzeyinin görüldüğü sorular, yatırım araçları, getiri oranları ya da risk yönetimi gibi konuların kavramsal olarak yeterince anlaşılmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, %84,3 gibi yüksek başarıya ulaşılan bir soruda, günlük

yaşamda sık karşılaşılan yatırım davranışlarına ilişkin bilgi düzeyinin güçlü olduğu gözlemlenmektedir.

Harcama ve borçlanma bilgisi kapsamında yer alan yedi soruda genel olarak orta düzeyde bir başarı sergilenmiştir. Doğru yanıt oranları %33,8 ile %70,1 arasında değişmektedir. Öğrenciler borçlanma davranışlarına ilişkin bazı pratik bilgilere sahip olmakla birlikte, özellikle borç yapılandırma, faiz oranı ve asgari ödeme gibi daha teknik kavramlara ilişkin sorularda başarı düzeyi düşük kalmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin alt bileşenler itibariyle homojen bir dağılım göstermediği, bazı başlıklarda güçlü bilgiye sahip oldukları, bazı başlıklarda ise belirgin eksiklikler barındırdıkları görülmektedir. Günlük yaşamla daha fazla ilişkilendirilebilen konular (para idaresi, net gelir vb.) daha yüksek doğru yanıt oranlarıyla temsil edilirken, yatırım, borçlanma ve karmaşık finansal kavramlar gibi soyut alanlarda bilgi düzeyinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, finansal okuryazarlığın yalnızca bilgi düzeyiyle sınırlı kalmadığını; davranışsal ve tutumsal bileşenlerle birlikte ele alınmasının önemini göstermektedir.

Alt konu başlıkları itibariyle elde edilen bu bulgular, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin farklı alanlarda değişkenlik gösterdiğine işaret etmektedir. Ancak finansal okuryazarlığın genel düzeyinin daha bütüncül biçimde değerlendirilebilmesi amacıyla, katılımcıların finansal bilgi testinden elde ettikleri toplam doğru yanıt sayıları dikkate alınarak genel finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmiştir. Bu kapsamda, 29 maddelik finansal okuryazarlık testinden elde edilen başarı oranları Mandell (2008) sınıflamasına göre gruplandırılmış ve katılımcıların genel finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin dağılımlar Tablo 5.12’de sunulmuştur.

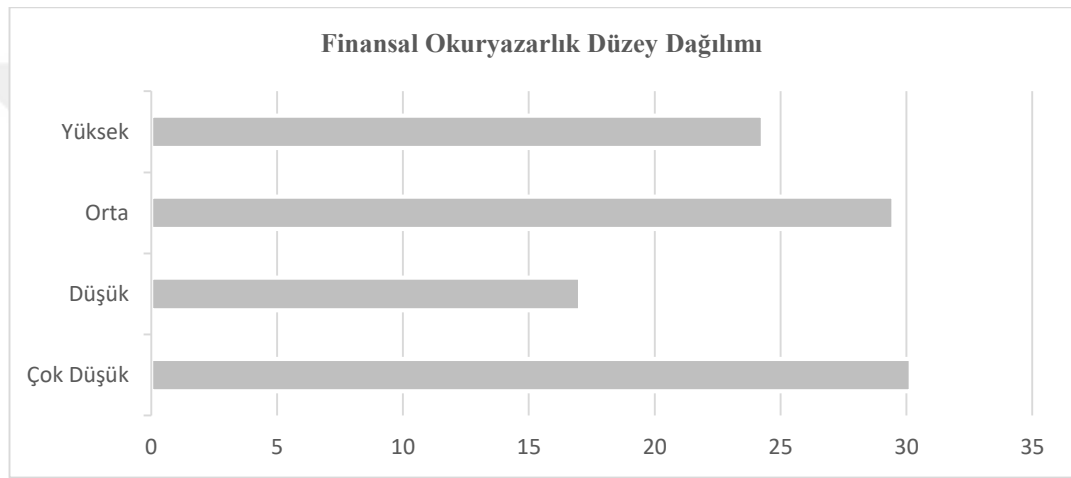
Tablo 5.12 Finansal Okuryazarlık Düzeyi Tablosu

Düzy	Doğru Oranı	Kişi Sayısı	Oran (%)
Çok Düşük	%35 altı	108	30.17
Düşük	%35–50 arası	61	17.04
Orta	%50–70 arası	102	28.49
Yüksek	%70 üzeri	87	24.3

Kaynak: Mandell, 2008

Tablo 5.12’de yer alan bulgulara göre finansal okuryazarlık düzeyi dağılımı dört kategori altında toplanmıştır. Buna göre katılımcıların %30,17’si (n=108) “çok düşük” düzeyde (%35 altı), %17,04’ü (n=61) “düşük” düzeyde (%35–50 arası),

%28,49'u (n=102) “orta” düzeyde (%50–70 arası) ve %24,30'u (n=87) “yüksek” düzeyde (%70 üzeri) finansal okuryazarlığa sahiptir. Genel olarak değerlendirildiğinde, en yüksek oran “çok düşük” grupta görülürken, katılımcıların yaklaşık dörtte biri “yüksek” düzeyde finansal okuryazarlık göstermektedir. Ayrıca “çok düşük” ve “düşük” düzeyler birlikte ele alındığında toplam oran %47,21'e (n=169) ulaşırken; “orta” ve “yüksek” düzeyler birlikte değerlendirildiğinde toplam oran %52,79'dur (n=189). Aşağıda Grafik 5.1'de bu oranlar görsel olarak gösterilmiştir.

Grafik 5.1 Finansal Okuryazarlık Düzey Dağılımı

5.3. Finansal Tutum ve Davranış Ölçeklerine İlişkin Bulgular

Finansal Tutum Ölçeği 9 maddeden oluşmakta olup, 5'li Likert tipi ölçekle ölçülmüştür. Finansal tutum ölçeğindeki 2. ve 4. Maddeler ters kodlanmıştır. Katılımcıların finansal tutum puanları için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha değeri 0.700 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Bölüm 4.8.3.'deki Tablo 4.2'de belirtilmiştir).

Finansal Davranış Ölçeği ise 16 maddeden oluşmakta, 5'li Likert tipi ölçekte yer almaktadır. Ölçekte yer alan 13., 14. ve 15. maddeler ters çevrilerek analiz edilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.776 olarak hesaplanmış ve yüksek güvenilirlik düzeyi göstermektedir (Bölüm 4.8.3.'deki Tablo 4.2'de belirtilmiştir).

Normallik testleri sonucunda finansal tutum ve davranış puanlarının dağılımı normal sınırlar içerisinde olmakla birlikte, 11 katılımcının z-skora göre aykırı (outlier)

değer gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak verilerin doğallığını korumak amacıyla bu kişiler analiz dışı bırakılmamıştır.

Katılımcıların finansal okuryazarlık, tutum ve davranış değişkenlerine ilişkin temel tanımlayıcı istatistikler belirlendikten sonra, araştırma modelinde yer alan hipotezlerin test edilmesine yönelik analizler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, değişkenlerin türüne uygun olarak bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve regresyon analizlerinden yararlanılmış; anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

5.4. Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların finansal okuryazarlık, tutum ve davranış düzeyleri belirlendikten sonra, araştırmada öne sürülen hipotezler istatistiksel olarak test edilmiştir. Bu kapsamda demografik özelliklere göre farklılıklar, değişkenler arası ilişkiler ve yordayıcı etkiler analiz edilmiştir. Değişkenlerin ölçüm düzeylerine göre bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü ANOVA, korelasyon ve çoklu regresyon analizleri kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

5.4.1. Demografik Değişkenlere Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyi

H1: Katılımcıların demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermektedir. Bu hipotez kapsamında, demografik değişkenler temelinde yapılacak karşılaştırmalar dört alt hipotez altında incelenecek ve analizler bu alt hipotezler doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin ortalama puanlar, 29 maddeden oluşan finansal okuryazarlık ölçeği üzerinden elde edilen toplam doğru cevap sayısını ifade etmektedir (H1 ve alt hipotezleri).

H1a: *Katılımcıların cinsiyetlerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.*

Tablo 5.13 Cinsiyete Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Erkek	154	16.75	7.02	3.945	356	.000
Kadın	204	13.89	6.61			

Not: Ortalama puanlar, 29 maddeden oluşan finansal okuryazarlık ölçeği üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki fark bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Tablo 5.13’deki Levene testi sonucuna göre varyansların homojen olduğu belirlenmiştir [$F(1,356)=2.736$, $p=0.099>0.05$]. t-testi sonucuna göre, erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalaması ($=16.75$), kadın öğrencilerinkine ($=13.89$) göre anlamlı düzeyde daha yüksektir [$t(356)=3.945$, $p=0.000<0.05$]. Bu sonuç, erkek öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin kadın öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, **H1a hipotezi kabul edilmiştir.**

H1b: Katılımcıların sınıf düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 5.14 Sınıf Düzeyine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma
1. sınıf	122	13.80	6.78
2. sınıf	94	14.73	6.83
3. sınıf	73	16.48	6.29
4. sınıf	69	16.55	7.57
Toplam	358	15.12	6.93

Katılımcıların sınıf düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Tablo 5.14’deki Levene testi sonucuna göre varyansların homojen olduğu belirlenmiştir [$F(3,354)=1.873$, $p=0.134>0.05$].

ANOVA sonuçlarına göre, sınıf düzeyine göre finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F(3,354)=3.556$, $p=0.015<0.05$]. Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe finansal bilgi düzeylerinin arttığını göstermektedir. Dolayısıyla, **H1b hipotezi kabul edilmiştir.**

H1c: Katılımcıların gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır. Bu hipotez, iki alt hipotez kapsamında incelenecektir.

H1c1: Katılımcıların aile gelirine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 5.15 Aile Gelir Düzeyine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Aile Gelir Düzeyi (₺)	N	Ortalama	Std. Sapma
0–20.000	72	13.22	6.57
20.001–40.000	111	15.21	6.52
40.001–60.000	89	14.82	7.03
60.000 ve üzeri	86	16.92	7.29
Toplam	358	15.12	6.93

Tablo 5.15’de katılımcıların aile gelirine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Levene testi sonucuna göre varyansların homojen olduğu görülmüştür [$F(3,354)=0.854$, $p=0.465>0.05$].

ANOVA sonuçlarına göre gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F(3,354)=3.884$, $p=0.009<0.05$]. Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 60.000 ₺ ve üzeri aile gelirine sahip öğrencilerin finansal okuryazarlık puanları 0–20.000 ₺ gelir grubundaki öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu sonuç, öğrencilerin aile gelir düzeyi yükseldikçe finansal bilgi düzeylerinin arttığını göstermektedir. Dolayısıyla, **H1c1 hipotezi kabul edilmiştir.**

H1c2: *Katılımcıların kendi gelirlerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.*

Tablo 5.16 Öğrenci Gelir Düzeyine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Kişisel Gelir Düzeyi (₺)	N	Ortalama	Std. Sapma
0–10.000	204	14.09	6.16
10.001–20.000	100	16.88	6.63
20.001–30.000	28	15.39	9.52
30.000 ve üzeri	26	16.15	9.15
Toplam	358	15.12	6.93

Tablo 5.16 Levene testi sonucuna göre varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir [$F(3,354)=12.488$, $p<0.001$]. Varyans homojenliği varsayımının sağlanmadığı durumlarda tek yönlü ANOVA sonuçlarının görece dayanıklı olduğu dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucuna göre kişisel gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur [$F(3,354)=3.945$, $p=0.009$]. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre 10.001–20.000 ₺ kişisel gelire sahip öğrencilerin finansal okuryazarlık puanları, 0–10.000 ₺ gelir grubundaki öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Dolayısıyla, **H1c2 hipotezi kabul edilmiştir.**

H1d: Katılımcıların finansal haber takibi sıklığına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 5.17 F. Haber Takip Sıklığına Göre F. Okuryazarlık Düzeyleri

Finansal Haber Takibi Sıklığı	N	Ortalama	Std. Sapma
Her gün	51	16.31	7.80
Haftada birkaç kez	107	14.93	6.90
Bazen	141	15.03	6.19
Takip etmiyorum	59	14.66	7.88
Toplam	358	15.12	6.93

Katılımcıların finansal haberleri takip etme sıklığına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Tablo 5.17 Levene testi sonucuna göre varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir [$F(3,354)=4.913$, $p=0.002<0.05$]. Varyans homojenliği varsayımının sağlanmadığı durumlarda da ANOVA sonuçlarının görece dayanıklı olduğu dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucuna göre finansal haber takibi sıklığına göre finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F(3,354)=0.624$, $p=0.600>0.05$]. Dolayısıyla, **H1d hipotezi reddedilmiştir.**

5.4.2. Finansal Tutum ve Davranış Arasındaki İlişki

H2: Katılımcıların finansal tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.18 Finansal Tutum ve Finansal Davranış Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2
1. Finansal Tutum (Ort.)	1	-0.117*
2. Finansal Davranış (Ort.)	-0.117*	1

Not: * $p < 0.05$, $N = 358$

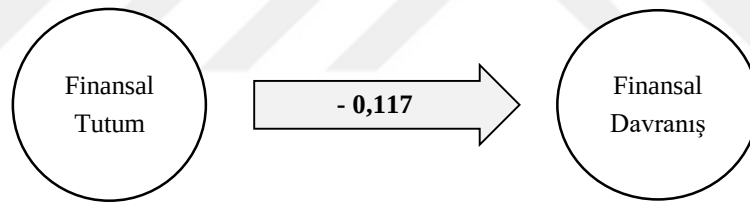
Katılımcıların finansal tutum düzeyleri ile finansal davranış düzeyleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda (Tablo 5.18), finansal tutum ile finansal davranış arasında zayıf düzeyde, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -0.117$; $p = 0.027$). Bu bulgu, finansal tutum puanları arttıkça finansal davranış puanlarının azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, **H2 hipotezi kabul edilmiştir.**

Aşağıdaki Tablo 5.19’de finansal tutumun finansal davranış üzerindeki etkisine ilişkin regresyon testi analizine ait değerler sunulmuştur.

Tablo 5.19 Finansal Tutumun F. Davranış Üzerine Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. Error	Beta	t	p
(Sabit)	3.694	0.131	—	28.286	0.000
Finansal Tutum Ort.	-0.101	0.046	-0.117	-2.218	0.027

Tablo 5.19’e göre, katılımcıların finansal tutum düzeylerinin finansal davranış düzeylerini açıklama gücü basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır [$F(1,356)=4.921$, $p=0.027$]. Finansal tutum değişkeninin finansal davranış üzerindeki etkisinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\beta = -0.117$). Modelin açıklama gücü düşük olup, finansal davranıştaki toplam varyansın yaklaşık %1,4’ü finansal tutum değişkeni tarafından açıklanmaktadır ($R^2 = 0.014$). Tablo 5.19’da yer alan regresyon katsayıları doğrultusunda oluşturulan basit regresyon modeli Şekil 5.1’de görselleştirilmiştir.

Şekil 5.1 Finansal Tutumun Finansal Davranış Üzerindeki Etkisini Gösteren Basit Regresyon Modeli

Korelasyon ve regresyon analizlerinden elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, finansal tutum ile finansal davranış arasında istatistiksel olarak anlamlı ancak zayıf düzeyde bir ilişki bulunduğu ve finansal tutumun finansal davranışa anlamlı fakat sınırlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda, katılımcıların finansal konulara ilişkin olumlu tutumlara sahip olmalarının, bu tutumların davranışa güçlü ve doğrudan biçimde yansımaları her zaman sağlamadığı görülmektedir.

5.4.3. Demografik Özelliklerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisi

H3: Katılımcıların demografik özellikleri birlikte ele alındığında finansal davranış düzeylerini anlamlı şekilde açıklar.

H3a: Cinsiyet, finansal davranışa anlamlı düzeyde etkilemektedir..

H3b: Öğrenci gelir düzeyi, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3c: Finansal haber takibi sıklığı, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir

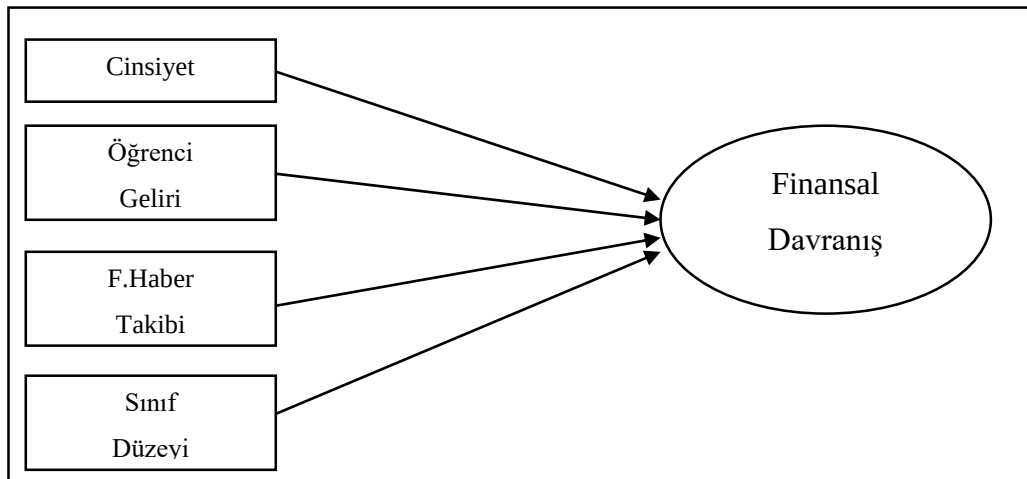
H3d: Sınıf düzeyi, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Aşağıda Tablo 5.20’de demografik özelliklerin finansal davranış üzerindeki çoklu regresyon analiz sonuçlarına ait sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5.20 Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. Error	Beta	t	p
(Sabit)	3.874	0.155	—	24.915	0.000
Cinsiyet	-0.048	0.064	-0.039	-0.742	0.459
Öğrenci Geliri	0.025	0.036	0.037	0.686	0.493
Finansal Haber Takibi	-0.129	0.035	-0.199	-3.732	0.000
Sınıf Düzeyi	-0.042	0.029	-0.078	-1.452	0.147

Tablo 5.20’de katılımcıların finansal davranış düzeylerini açıklamak amacıyla cinsiyet, öğrencinin gelir düzeyi, finansal haber takibi sıklığı ve sınıf düzeyinin bağımsız değişken olarak yer aldığı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Modelin genel olarak istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F(4,353)=4.724$, $p=0.001$]. Bağımsız değişkenler birlikte finansal davranıştaki varyansın %5,1’ini açıklamaktadır ($R^2=0.051$; Adj. $R^2=0.040$). Modelde yer alan değişkenler içinde yalnızca finansal haber takibi sıklığının finansal davranış üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmuştur ($\beta = -0.199$, $p < 0.001$). Cinsiyet, öğrencinin gelir düzeyi ve sınıf düzeyinin etkileri ise istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$). Bu sonuca göre, **H3 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.**

Şekil 5.2 Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisini Gösteren Çoklu Regresyon Modeli

Şekil 5.2’de, demografik ve bireysel özelliklerin finansal davranış üzerindeki etkisini incelemek amacıyla oluşturulan modelde cinsiyet, öğrencinin gelir düzeyi, finansal haber takibi sıklığı ve sınıf düzeyi bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Cinsiyet değişkeni, literatürde finansal karar alma ve finansal davranışlarda farklılaşma gösterebildiği için modele dâhil edilmiştir. Öğrencinin gelir düzeyi, bireyin ekonomik kapasitesinin finansal davranışlara yansımaları değerlendirmek amacıyla; finansal haber takibi sıklığı ise finansal bilgiye erişim ve güncel finansal gelişmeleri izleme düzeyinin davranışlarla ilişkisini incelemek üzere modele eklenmiştir. Sınıf düzeyi ise öğrencilerin akademik ilerleme düzeyine bağlı olarak finansal eğitim ve deneyim farklılıklarını temsil eden bir değişken olarak değerlendirilmiştir.

H3 hipotezi regresyon analizi sonuçları, modelde yer alan değişkenler içinde yalnızca finansal haber takibi sıklığının finansal davranışla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki/katkı sunduğunu, cinsiyet, gelir düzeyi ve sınıf düzeyinin ise anlamlı bir katkı sağlamadığını göstermektedir. Bu bulgu, finansal davranışların açıklanmasında bilgiye erişim ve finansal gündemi takip etme düzeyiyle ilişkili faktörlerin daha belirgin olabileceğine işaret etmektedir.

H3 hipotezinin alt hipotezlerine ait tablo aşağıda gösterilmiştir (Tablo 5.21).

Tablo 5.21 Demografik Değişkenlerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisini Gösteren Çoklu Regresyon Modeli (Alt Hipotezler)

Alt Hipotez	Değişken	p Değeri	Sonuç	Yorum
H3a	Cinsiyet	0.459	Reddedildi	Finansal davranışta anlamlı fark yok.
H3b	Öğrenci Geliri	0.493	Reddedildi	Gelir düzeyi davranış anlamlı biçimde açıklamadı.
H3c	Finansal Haber Takibi	0.000	Kabul edildi	Finansal haber takibi, davranış anlamlı ve negatif yönde etkiliyor.
H3d	Sınıf Düzeyi	0.147	Reddedildi	Sınıf düzeyinin etkisi anlamlı değil.

5.4.4. Kredi Kartı Kullanımı ve Demografik Farklılıklar

H4: Katılımcıların kredi kartı kullanımı ve borç ödeme biçimleri demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

Kredi kartı kullanımı ve borç ödeme biçimi, öğrencilerin finansal davranışlarını yansıtan önemli göstergeler arasındadır. Bu kapsamda H4 hipotezi, katılımcıların kredi kartı kullanımına ilişkin özelliklerinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektedir. Değişkenlerin ölçüm düzeylerine bağlı olarak analizlerde uygun gruplar arası fark testleri (t-testi/ANOVA) ve kategorik değişkenler için Ki-Kare (χ^2) testi kullanılmıştır. Aşağıda Tablo 5.22’de H4 hipotezinde incelenecek değişkenlere ait alt hipotezler ve uygulanacak test türleri belirtilmiştir.

Tablo 5.22 H4 Alt Hipotezleri ve Uygulanan Test Türleri

Alt Hipotez	SPSS Test Türü	Değişken Yapısı	Açıklama
H4a: Kredi kartı sayısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	Sürekli (kredi kartı sayısı) – Kategorik (sınıf, 4 grup)	Sınıf düzeylerine göre kredi kartı sayısı ortalamaları karşılaştırılmıştır.
H4b: Kredi kartı borcu ödeme biçimi cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.	Ki-Kare (χ^2)	Kategorik – Kategorik	Cinsiyet ile borç ödeme biçimi arasındaki ilişki incelenmiştir.
H4c: İlk kredi kartını edinme zamanı finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	Kategorik (ilk kart zamanı, 4 grup) – Sürekli (finansal okuryazarlık)	İlk kredi kartı edinme zamanına göre finansal okuryazarlık puanları karşılaştırılmıştır.

H4a: Kredi kartı sayısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.

Tablo 5.23 Kredi Kartı Sayısının Sınıf Düzeyine Göre Farklılıklarına İlişkin Sonuçlar

Sınıf	N	Ortalama	Std. Sapma
1. sınıf	122	1,22	1,28
2. sınıf	94	1,32	1,22
3. sınıf	73	1,49	1,21
4. sınıf	69	1,36	1,18
Toplam	358	1,33	1,23

Kredi kartı sayısının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tablo 5.23’deki analiz sonuçlarına göre sınıf düzeylerine göre kredi kartı sayısı ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F(3,354)=0.764$, $p=0.515$]. Varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır (Levene $p=0.798$). Buna göre,

öğrencilerin sınıf düzeyleri aktif olarak kullandıkları kredi kartı sayısında anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır. Dolayısıyla, **H4a hipotezi reddedilmiştir.**

H4b: *Kredi kartı borcu ödeme biçimi cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.*

Tablo 5.24 Cinsiyet ile Kredi Kartı Borcu Ödeme Biçimi Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Testi Sonuçları

Ödeme Biçimi	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (%)
Her zaman aylık toplam borcumu öderim	40,3	38,7	39,4
Bazen ödeyemem (1–2 ay gecikirim)	25,3	23,5	24,3
Genellikle yalnızca asgari tutarı öderim	21,4	25,0	23,5
Asgari tutarın altında ödeme yaparım	13,0	12,8	12,8
Toplam	100,0	100,0	100,0

Ki-Kare Testi: $\chi^2(3) = 0.650$, $p = 0.885$ N = 358

Katılımcıların kredi kartı borçlarını ödeme biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Ki-Kare (χ^2) analizi yapılmıştır. Tablo 5.24’deki analiz sonucunda, cinsiyet ile kredi kartı borcu ödeme biçimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır [$\chi^2(3)=0.650$, $p=0.885>0.05$]. Buna göre, kadın ve erkek öğrencilerin kredi kartı borçlarını ödeme biçimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Dolayısıyla, **H4b hipotezi reddedilmiştir.**

H4c: *İlk kredi kartını edinme zamanı finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.*

Tablo 5.25 İlk Kredi Kartını Edinme Zamanına Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma
Liseden mezun olmadan önce	62	13,00	8,10
Liseden mezun olduğumda	108	15,06	6,93
Üniversiteye başladığımda	109	15,68	6,14
Üniversitenin ilk yılında	79	16,11	6,75
Toplam	358	15,12	6,93

Levene testi: $F(3,354)=3.594$, $p=0.014<0.05$; **ANOVA:** $F(3,354)=2.755$, $p=0.042<0.05$.

Tablo 5.25’de, katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin, ilk kredi kartlarını edinme zamanlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur [$F(3,354)=2.755$, $p=0.042<0.05$]. Yapılan çoklu karşılaştırmalar (Post Hoc) sonucunda, üniversitenin ilk yılında kredi kartı edinen öğrencilerin finansal okuryazarlık puanlarının, liseden mezun olmadan önce

kredi kartı edinen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Bu doğrultuda, **H4c hipotezi kabul edilmiştir.**

Aşağıdaki Tablo 5.26’da, H4 hipotezine ilişkin alt testlerin istatistiksel sonuçları ve kararları özetlenmiştir.

Tablo 5.26 H4 Alt Hipotezlerinin Test Sonuçları

Alt Hipotez	Test Türü	Sonuç Özeti	Karar
H4a: Kredi kartı sayısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	$F(3,354)=0.764$, $p=0.515>0.05$ → Anlamlı fark yoktur.	Reddedildi
H4b: Kredi kartı borcu ödeme biçimi cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.	Ki-Kare (χ^2)	$\chi^2(3)=0.650$, $p=0.885>0.05$ → Anlamlı ilişki yoktur.	Reddedildi
H4c: İlk kredi kartını edinme zamanı finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	$F(3,354)=2.755$, $p=0.042<0.05$ → Anlamlı fark vardır.	Kabul edildi

5.4.5. Borç Yönetimi ve Endişesi

H5: Katılımcıların borç yönetimi ve borç endişesi değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.

Bu bölümde, katılımcıların borç yönetimi ve borç endişesiyle ilişkili değişkenler arasındaki farklılıklar ve ilişkiler incelenmiştir. Analizler alt hipotezlere göre sırasıyla gelir düzeyi, tasarruf yapma durumu ve borç endişesi değişkenleri üzerinden yürütülmüştür.

H5a: Borçlarını geç ödeme sıklığı gelir düzeyine göre farklılık gösterir.

Tablo 5.27 Gelir Düzeyine Göre Borç Geç Ödeme Sıklığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Gelir Düzeyi	N	Ortalama	Std. Sapma
0–10.000 TL	204	1,87	1,07
10.000–20.000 TL	100	2,10	1,13
20.000–30.000 TL	28	2,32	1,16
30.000 TL ve üstü	26	2,00	1,09
Toplam	358	1,98	1,10

Katılımcıların borçlarını geç ödeme sıklıklarının gelir düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda (Tablo 5.27) gelir düzeylerine göre borç geç ödeme sıklığı ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F(3,354)=2.016$, $p=0.111$]. Varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır (Levene $p=0.629$). Buna göre, öğrencilerin gelir düzeyleri borçlarını geç ödeme sıklıklarında anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır. Dolayısıyla, **H5a hipotezi reddedilmiştir.**

H5b: Ödenmemiş kredi kartı borcu tutarı, tasarruf yapma durumuna göre farklılık gösterir.

Tablo 5.28 Tasarruf Durumuna Göre Ödenmemiş Kredi Kartı Borcu Tutarı Analiz Sonuçları

Tasarruf Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	t	sd	p
Gelirinin %5 ve daha azını tasarruf edenler	135	3,47	1,52	-0,267	209	0,790
Gelirinin %5–25’ini tasarruf edenler	76	3,53	1,62			
Toplam	211					

Not: Analize yalnızca “tasarruf yapma durumu” ve “ödenmemiş kredi kartı borcu tutarı” sorularını yanıtlayan katılımcılar (N=211) dâhil edilmiştir. Eksik yanıtlar (N=147) analiz dışında bırakılmıştır.

Tablo 5.28’e göre, varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır (Levene p = 0.261). Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, gelirinin %5 ve daha azını tasarruf eden katılımcılar ($\bar{X}$ = 3.47) ile gelirinin %5–25’ini tasarruf eden katılımcıların ($\bar{X}$ = 3.53) ödenmemiş kredi kartı borcu tutarları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(209) = -0.267$, $p = 0.790$]. Dolayısıyla, **H5b hipotezi reddedilmiştir.**

H5c: Borç endişesi düzeyi ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Katılımcıların borç endişesi düzeyi yükseldikçe finansal davranışlarının (örneğin bütçe yapma, tasarruf, ödeme alışkanlıkları) nasıl değiştiğini incelemek.

Tablo 5.29 Borç Endişesi ile Finansal Davranış Ortalama Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	Ortalama	Std. Sapma	r	p
Borç Endişesi	358	3,03	1,36		
Finansal Davranış	358	3,41	0,60	0,205**	0,000

Katılımcıların borç endişesi puanları ile finansal davranış puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 5.29’daki analiz sonuçlarına göre, iki değişken arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.205$, $p < 0.001$). Bu bulgu, borç endişesi puanları ile finansal davranış puanlarının aynı yönde değişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Analiz sonucunda, **H5c hipotezi kabul edilmiştir.**

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde (H5a, H5b, H5c), borç endişesi finansal davranışlarla anlamlı bir ilişki gösterirken, gelir düzeyi ve tasarruf

yapma durumu değişkenleri bu ilişkiyi anlamlı biçimde etkilememektedir. H5 hipotezine ait sonuç tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5.30 H5 Alt Hipotezlerinin Test Sonuçları

Alt Hipotez	Test Türü	Sonuç Özeti	Karar
H5a: Borçlarını geç ödeme sıklığı gelir düzeyine göre farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	$F(3,354)=2.016$, $p=0.111>0.05$ → Anlamlı fark yoktur.	Reddedildi
H5b: Ödenmemiş kredi kartı borcu tutarı, tasarruf yapma durumuna göre farklılık gösterir.	Bağımsız Örneklem t-Testi	$t(209)=-0.267$, $p=0.790>0.05$ → Anlamlı fark yoktur.	Reddedildi
H5c: Borç endişesi düzeyi ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.	Pearson Korelasyon	$r=0.205$, $p=0.000<0.01$ → Pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.	Kabul edildi

5.4.6. Tasarruf ve Yatırım Tercihleri

H6: Katılımcıların tasarruf ve yatırım tercihleri finansal tutum ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık göstermektedir.

Bu bölümde, katılımcıların tasarruf biçimleri ve yatırım aracı tercihleri incelenmiştir. Finansal karar alma davranışlarının önemli bir boyutunu oluşturan tasarruf ve yatırım eğilimleri, bireylerin finansal tutum düzeyleri ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerden etkilenebilmektedir. Bu kapsamda, öğrencilerin finansal tutum düzeylerine göre tasarruf biçimleri arasındaki farklılıklar ile cinsiyet değişkenine göre yatırım aracı tercihlerindeki farklılıklar analiz edilmiştir.

H6a: *Tasarruf biçimleri finansal tutum düzeyine göre farklılık gösterir.*

Bu alt hipotezde amaç, öğrencilerin tasarruf yapma biçimlerinin (örneğin banka hesabı, nakit biriktirme, altın, yatırım hesabı vb.) finansal tutum düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test edilmiş ve aşağıda Tablo 5.31’de gösterilmiştir.

Tablo 5.31 Tasarruf Biçimine Göre F. Tutum Düzeyine Ait Analiz Sonuçları

Tasarruf ve Yatırım Biçimi	N	%	Ortalama	Std. Sapma
Hisse senedi	50	14	2,40	0,72
Döviz	46	12,8	2,73	0,57
Tasarruf bonusu	20	5,6	3,03	0,56
Devlet tahvili / Hazine bonusu	14	3,9	2,76	0,39
Yatırım fonu	25	7	3,00	0,53
Vadesiz hesap	21	5,9	2,86	0,60
Vadeli TL hesabı	12	3,4	2,93	0,63
Vadeli döviz hesabı	13	3,6	3,25	0,61
Bireysel emeklilik hesabı	7	2	2,82	0,61
Altın	98	27,4	2,67	0,72

Tasarruf yapamıyorum	52	14,5	2,95	0,80
Toplam	358	100	2,77	0,69

Not: Finansal tutum puanları 1 (çok düşük) ile 5 (çok yüksek) arasında değişmektedir.

Tek yönlü varyans analizi sonuçları, öğrencilerin finansal tutum puanlarının tasarruf ve yatırım biçimlerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir ($F(10,347) = 3.438$, $p < 0.001$). Varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır (Levene $p = 0.438$).

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, hisse senedine yatırım yapan katılımcıların ($N = 50$, %14,0) finansal tutum puanlarının, tasarruf bonusu ($N = 20$, %5,6), yatırım fonu ($N = 25$, %7,0), vadeli döviz hesabı ($N = 13$, %3,6) ve tasarruf yapmadığını belirten katılımcılara ($N = 52$, %14,5) kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, vadeli döviz hesabını tercih eden katılımcıların ($N = 13$, %3,6) finansal tutum puanlarının, hisse senedine yatırım yapan katılımcılara kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer gruplar arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Analiz sonucunda, **H6a hipotezi kabul edilmiştir.**

H6b: Yatırım aracı tercihleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.

Tablo 5.32 Yatırım Aracı Tercihlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Yatırım Aracı	Erkek n (%)	Kadın n (%)	Toplam (n)
Hisse senedi	33 (66,0)	17 (34,0)	50
Döviz	24 (52,2)	22 (47,8)	46
Tasarruf bonusu	6 (30,0)	14 (70,0)	20
Devlet tahvili / Hazine bonusu	8 (57,1)	6 (42,9)	14
Yatırım fonu	11 (44,0)	14 (56,0)	25
Vadesiz hesap	6 (28,6)	15 (71,4)	21
Vadeli TL hesabı	5 (41,7)	7 (58,3)	12
Vadeli döviz hesabı	8 (61,5)	5 (38,5)	13
Bireysel emeklilik hesabı	3 (42,9)	4 (57,1)	7
Altın	32 (32,7)	66 (67,3)	98
Tasarruf yapamıyorum	18 (34,6)	34 (65,4)	52
Toplam	154 (43,0)	204 (57,0)	358

Ki-kare testi: $\chi^2(10) = 24,288$; $p = 0,007$ ($N = 358$).

Not (varsayım): 2 hücrede beklenen frekans 5'in altındadır (min. beklenen = 3,01).

Tablo 5.32'ye ait Ki-kare testi sonuçlarına göre, cinsiyete göre yatırım aracı tercihleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2(10)=24,288$, $p=0,007<0,05$). Toplam katılımcı sayısı en yüksek olan yatırım araçları üzerinden

değerlendirildiğinde, örnekleme en yaygın tercih edilen yatırım aracı altındır (n=98) ve altın tercih edenlerin 66'sı kadın (%67,3), 32'si erkektir (%32,7). İkinci sıradaki hisse senedi tercihinde (n=50) ise dağılım tersine dönmekte; hisse senedini tercih edenlerin 33'ü erkek (%66,0), 17'si kadındır (%34,0). Üçüncü sıradaki döviz tercihinde (n=46) cinsiyet dağılımının daha dengeli olduğu görülmekte; döviz tercih edenlerin 24'ü erkek (%52,2), 22'si kadındır (%47,8). Bu bulgular, özellikle en yaygın üç yatırım aracı üzerinden bakıldığında dahi yatırım aracı tercihlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Dolayısıyla, **H6b hipotezi kabul edilmiştir.**

Tablo 5.33 H6 Alt Hipotezlerinin Test Sonuçları

Alt Hipotez	Test Türü	Sonuç Özeti	Karar
H6a: Tasarruf biçimleri finansal tutum düzeyine göre farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	$F(10,347)=3,438, p<0,05$ → Finansal tutum düzeyi tasarruf biçimine göre anlamlı farklılık göstermektedir.	Kabul edildi
H6b: Yatırım aracı tercihleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.	Ki-Kare (χ^2) Testi	$\chi^2(10)=24,288, p=0,007<0,05$ → Cinsiyet değişkenine göre yatırım aracı tercihlerinde anlamlı fark vardır.	Kabul edildi

Tablo 5.33'deki H6'nin alt hipotez sonuçları, öğrencilerin tasarruf ve yatırım tercihlerinin finansal tutum düzeyine ve cinsiyete göre farklılaştığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, erkek ve kadın öğrencilerin belirli yatırım araçlarına yönelimlerinin farklılaştığı, bazı araçların erkeklerde, bazı araçların ise kadınlarda daha yüksek oranda tercih edildiği görülmektedir.

5.4.7. Borç Endişesinin Belirleyicileri

Bu bölümde katılımcıların borç endişesi düzeylerini etkileyen demografik ve finansal değişkenler incelenmiştir. Bu kapsamda gelir düzeyi, kredi kartı borcu tutarı, tasarruf oranı ve borç ödeme biçimi değişkenlerinin borç endişesini ne ölçüde açıkladığı çoklu regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

H7: Katılımcıların borç endişesi, gelir düzeyi, kredi kartı borcu ve tasarruf oranı tarafından anlamlı biçimde açıklanmaktadır.

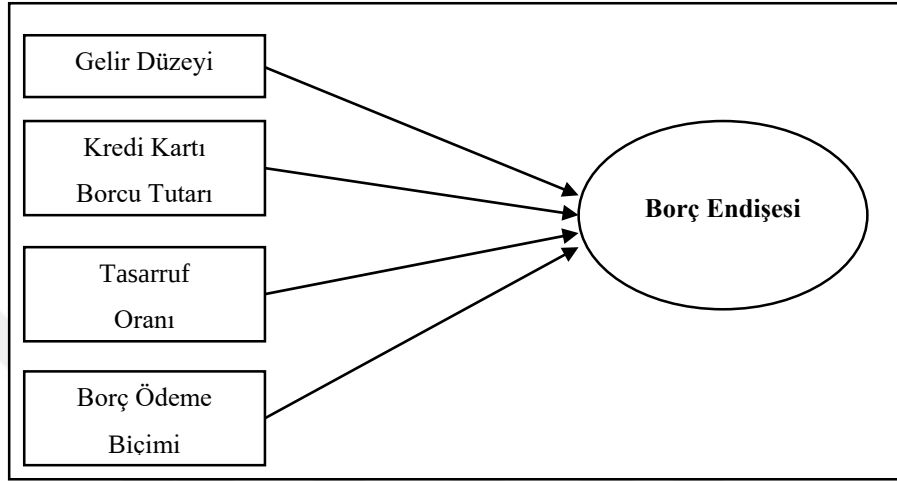
Tablo 5.34 Borç Endişesini Açıklayan Değişkenlere Ait Regresyon Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Hata
1	0,126	0,016	0,005	1,352

Tablo 5.35 Borç Endişesini Açıklayan Faktörlere Ait Regresyon Katsayıları

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	Beta	t	p	Tolerance	VIF
-------------------	---	-----------	------	---	---	-----------	-----

Sabit (Constant)	3,067	0,272	—	11,275	0,000	—	—
Gelir düzeyi	-0,038	0,079	-0,026	-0,485	0,628	0,999	1,001
Kredi kartı borcu tutarı	0,067	0,047	0,075	1,409	0,160	0,989	1,011
Tasarruf oranı	-0,129	0,069	-0,099	-1,877	0,061	0,994	1,006
Borç ödeme biçimi	-0,031	0,067	-0,025	-0,465	0,642	0,994	1,006

Şekil 5.3 Borç Endişesini Açıklayan Çoklu Regresyon Modeli

Tablo 5.34’te sunulan regresyon model özeti incelendiğinde, modelin açıklama gücünün oldukça düşük olduğu görülmektedir ($R = 0,126$; $R^2 = 0,016$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,005$). Buna göre borç endişesindeki toplam varyansın yalnızca %1,6’sı modele dâhil edilen bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 5.35’te yer alan regresyon katsayıları incelendiğinde, gelir düzeyi ($p = 0,628$), kredi kartı borcu tutarı ($p = 0,160$), tasarruf oranı ($p = 0,061$) ve borç ödeme biçimi ($p = 0,642$) değişkenlerinin hiçbirinin borç endişesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca çoklu bağlantı sorununa işaret eden herhangi bir bulguya rastlanmamış olup, tolerance ve VIF değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.34, Tablo 5.35 ve Şekil 5.3’te sunulan regresyon analizi sonuçlarına göre, modelin genel anlamlılık düzeyi $p = 0,229 > 0,05$ olduğundan, oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, **H7 hipotezi reddedilmiştir.**

5.4.8. Finansal Okuryazarlık ve Davranış İlişkisi

Bu hipotez, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin, onların finansal davranış eğilimleri üzerinde etkili olup olmadığını test eder. İki grup (yüksek ve düşük finansal

okuryazarlık düzeyine sahip katılımcılar) arasındaki davranış ortalamaları karşılaştırılacağı için en uygun test: Bağımsız Örneklem t-Testi

H8: Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan katılımcıların finansal davranış düzeyi ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 5.36 Finansal Okuryazarlık Düzeyine Göre Finansal Davranış Düzeyi Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	t	sd	p
Düşük Finansal Okuryazarlık	169	3,25	0,55			
Yüksek Finansal Okuryazarlık	189	3,56	0,62	-4,920	355,989	<0,001
Toplam	358					

Tablo 5.36’da yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, finansal okuryazarlık düzeyine göre katılımcıların finansal davranış ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($t(355,989)=-4,920$, $p<0,001$). Yüksek finansal okuryazarlığa sahip öğrencilerin finansal davranış ortalamaları ($\bar{x}=3,56$), düşük finansal okuryazarlığa sahip öğrencilere göre ($\bar{x}=3,25$) anlamlı biçimde daha yüksektir. Dolayısıyla, **H8 hipotezi kabul edilmiştir.**

Finansal okuryazarlık ile davranış düzeyleri arasındaki farklar incelendikten sonra, öğrencilerin finansal bilgiye erişim biçimlerinin (örneğin finansal haber takibi) finansal tutum üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

5.4.9. Finansal Haber Takibi ve Finansal Tutum Düzeyi

H9: Katılımcıların finansal haber takip sıklığı arttıkça finansal tutum düzeyleri de artmaktadır.

Bu hipotez, öğrencilerin finansal haberleri takip etme sıklığı ile finansal tutum arasında pozitif yönlü bir ilişki olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Her iki değişken de sayısal (ölçek/ordinal) olduğundan, en uygun test türü: Pearson Korelasyon Analizi

Tablo 5.37 Finansal Haber Takip Sıklığı ile Finansal Tutum Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ortalama	Std. Sapma	N	r	p
Finansal Haber Takip Sıklığı	2,58	0,93	358		
Finansal Tutum Düzeyi	2,77	0,69	358	0,106	0,045

Tablo 5.37’deki Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, finansal haberleri takip etme sıklığı ile finansal tutum düzeyi arasında pozitif yönlü ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.106$, $p=0.045<0.05$). Bu bulgu, finansal haberleri

daha sık takip eden katılımcıların, finansal konulara ilişkin daha bilinçli ve olumlu tutumlar sergileme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla, **H9 hipotezi kabul edilmiştir.**

Aşağıda Tablo 5.38’de, araştırma kapsamında geliştirilen tüm ana ve alt hipotezlerin test edilmesinde kullanılan istatistiksel analiz türleri ile elde edilen kararlar özetlenmektedir. Değişkenlerin ölçüm düzeyleri ve araştırma sorularının niteliği doğrultusunda bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson korelasyon analizi ile basit ve çoklu doğrusal regresyon analizleri kullanılmıştır. Demografik değişkenlere göre farklılıklar t-testi ve ANOVA ile incelenirken, değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizleriyle, yordayıcı etkiler ise regresyon modelleriyle test edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda bazı hipotezler kabul edilmiş, bazıları kısmen kabul edilmiş, bazıları ise reddedilmiştir. Bu yönüyle Tablo 5.38, hipotez testlerine ilişkin nihai kararları bütüncül bir çerçevede sunmaktadır.

Tablo 5.38 Hipotezlere İlişkin Kabul-Ret Tablosu

Hipotez Kodu	Hipotez Açıklaması	Test Türü	Sonuç
H1	Katılımcıların demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermektedir.		
• H1a	Cinsiyete göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.	Bağımsız örneklem t-testi	Kabul
• H1b	Sınıf düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.	Tek yönlü ANOVA	Kabul
• H1c	Gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.	Tek yönlü ANOVA	Kabul
• H1c1	Aile gelirin göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.	Tek yönlü ANOVA	Kabul
• H1c2	Kendi gelirin göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.	Tek yönlü ANOVA	Kabul
• H1d	Finansal haber takibi sıklığına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.	Tek yönlü ANOVA	Red
H2	Finansal tutum ile finansal davranış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Pearson korelasyon Basit doğrusal regresyon	Kabul
H3	Demografik değişkenler birlikte ele alındığında finansal davranış düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.		
• H3a	Cinsiyet, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.	Çoklu regresyon	Red
• H3b	Gelir düzeyi, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.		Red
• H3c	Finansal haber takibi sıklığı, finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.		Kabul

• H3d	Sınıf düzeyi finansal davranış düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.		Red
H4	Kredi kartı kullanımı ve borç ödeme biçimleri, demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.		
• H4a	Kredi kartı sayısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	Red
• H4b	Kredi kartı borcu ödeme biçimi cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.	Ki-kare	Red
• H4c	İlk kredi kartını edinme zamanı finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	Kabul
H5	Katılımcıların borç yönetimi ve borç endişesi değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.		
• H5a	Borçlarını geç ödeme sıklığı gelir düzeyine göre farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	Red
• H5b	Ödenmemiş kredi kartı borcu tutarı, tasarruf yapma durumuna göre farklılık gösterir.	Bağımsız Örneklem t-Testi	Red
• H5c	Borç endişesi düzeyi ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.	Pearson Korelasyon	Kabul
H6	Katılımcıların tasarruf ve yatırım tercihleri, finansal tutum ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık göstermektedir.		
• H6a	Tasarruf biçimleri finansal tutum düzeyine göre farklılık gösterir.	Tek Yönlü ANOVA	Kabul
• H6b	Yatırım aracı tercihleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.	Ki-kare	Kabul
H7	Katılımcıların borç endişesi, gelir düzeyi, kredi kartı borcu ve tasarruf oranı tarafından anlamlı biçimde açıklanmaktadır.	Çoklu regresyon	Red
H8	Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan katılımcıların finansal davranış düzeyi ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.	Bağımsız örneklem t-testi	Kabul
H9	Katılımcıların finansal haber takip sıklığı arttıkça finansal tutum düzeyleri de artmaktadır.	Pearson Korelasyon	Kabul

6. SONUÇ

6.1. Tartışma

Bu araştırmada Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranış düzeyleri ile demografik faktörler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların %30,2'sinin çok düşük, %17,0'ının düşük, %28,5'inin orta ve %24,3'ünün yüksek düzeyde finansal okuryazarlık kategorisinde yer aldığını; dolayısıyla öğrencilerin %52,8'inin orta ve üzeri, %47,2'sinin ise düşük ve çok düşük düzeyde bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, finansal bilgi/okuryazarlık düzeyinin finansal tutum ve davranışlara yansımaları tüm katılımcılar açısından aynı güçte ve tutarlılıkta gerçekleşmemektedir. Bu durum, genç bireylerin belirli bir bilgi birikimine sahip olsalar dahi, bu bilginin uygulamaya dönüşmesinin davranışsal alışkanlıklar ve çevresel etkenler tarafından sınırlandırılabilirdiğini düşündürmektedir.

6.1.1. Finansal Okuryazarlık ve Demografik Faktörler (H1)

Bu araştırmada finansal okuryazarlık düzeyinin çeşitli demografik faktörlere göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Bulgular, erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin kadın öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir (H1a). Bu sonuç, erkeklerin finansal konulara daha fazla ilgi duyduklarını ve finansal araçlarla daha erken ve yoğun biçimde etkileşime girdiklerini ortaya koyan önceki çalışmalarla büyük ölçüde paralellik göstermektedir (Egeli, 2021; Kocabıyık ve Teker, 2018; Şantaş ve Demirgil, 2015). Bununla birlikte, literatürde kadın öğrencilerin daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu gösteren sınırlı sayıda çalışma da bulunmaktadır (Arslan, 2020). Bu farklılıkların, örneklem yapısı, ölçüm araçları ve kültürel bağlamdan kaynaklanabileceği değerlendirilmektedir.

Sınıf düzeyine ilişkin bulgular, öğrencilerin öğrenim süreci ilerledikçe finansal bilgi düzeylerinin arttığını ortaya koymaktadır (H1b). Üst sınıflarda yer alan öğrencilerin finansal okuryazarlık puanlarının daha yüksek olması, üniversite eğitimi sürecinde edinilen akademik bilgi, yaşam deneyimi ve finansal karar alma pratiklerinin birikimli etkisini göstermektedir. Bu sonuç, hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda yapılan çok sayıda çalışmanın bulgularıyla uyumludur (Baltacı & Kütük, 2021;

Başarır ve Sarıhan, 2017; Çinko vd., 2017; Danışman vd., 2016; Dursun, 2023; Egeli, 2021; Hamzah vd., 2025; Karaa & Kugu, 2016; Karadeniz vd., 2020; Şantaş & Demirgil, 2015; Tetik & Işıldak, 2022; Tuna & Ulu, 2016; Uygur & Kaya, 2024; Yalman & Kayahan, 2020).

Araştırmada hem aile gelir düzeyinin hem de öğrencilerin kendi gelirlerinin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (H1c1, H1c2). Aile geliri yüksek olan öğrencilerin daha yüksek finansal bilgi düzeyine sahip olmaları, finansal sosyalizasyon sürecinde ailenin belirleyici rolünü desteklemektedir. Nitekim Ergün (2018) ve Nasih ve Adam (2025), finansal bilgi ve farkındalığın büyük ölçüde aile ortamında şekillendiğini vurgulamaktadır. Benzer biçimde, kişisel gelir elde eden öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olması, bireysel gelir deneyiminin finansal sorumluluk ve farkındalığı artırdığını göstermektedir. Bu bulgu, bireysel gelir sahibi olmanın finansal bilgi ve bilinç üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koyan önceki çalışmalarla örtüşmektedir (Akram vd., 2024; Baltacı ve Kütük, 2021; Çinko vd., 2017; Goulart vd., 2023; Lantara, 2015; Toguş Polat, 2022).

Öte yandan, finansal haber takibi sıklığının finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaması dikkat çekici bir bulgudur (H1d). Literatürde finansal ve ekonomik haberleri takip etmenin finansal farkındalığı artırabileceğini öne süren çalışmalar bulunmasına rağmen (Daşkın, 2025; Karaa & Kugu, 2016; Şantaş & Demirgil, 2015), bu çalışmada haber takibinin doğrudan bilgi düzeyine yansımadağı görülmüştür. Bu durum, finansal haberlerin pasif biçimde takip edilmesinin finansal bilgiye dönüşmeyebileceğini; bilginin içselleştirilmesi ve uygulamayla desteklenmediği sürece finansal okuryazarlık düzeyini artırmada sınırlı kalabileceğini düşündürmektedir.

6.1.2. Finansal Tutum ve Davranış Arasındaki İlişki (H2, H9)

Araştırma bulguları, finansal tutum ile finansal davranış arasında istatistiksel olarak anlamlı ancak zayıf düzeyde ve negatif yönlü bir ilişki bulunduğunu göstermektedir (H2). Bu sonuç, bireylerin finansal konulara yönelik olumlu tutumlara sahip olmalarının, bu tutumların her zaman aynı yönde ve güçlü biçimde finansal davranışlara yansımadağına ortaya koymaktadır. Özellikle üniversite öğrencileri

örnekleminde, finansal farkındalık ve tutum düzeyinin artmasına rağmen, bu tutumların uygulamaya dönüştürülmesinin çeşitli bireysel ve çevresel sınırlılıklar nedeniyle zorlaşabildiği söylenebilir.

Literatürde finansal tutum ile finansal davranış arasında anlamlı ilişki bulunduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma yer almakla birlikte (Ab Wahab vd., 2025; Alkaya & Yağlı, 2015; Dursun, 2023; DüNDAR, 2025; Molapanah vd., 2024; Potrich & Vieira, 2016; Yalçın vd., 2020), bu ilişkinin yönü ve gücünün örneklem özelliklerine ve bağlamsal faktörlere göre değişebildiği vurgulanmaktadır. Bu çalışmada ilişkinin negatif yönlü bulunması, finansal tutumların tek başına finansal davranışları belirlemede yeterli olmadığını; bilgi, deneyim, gelir kısıtları ve alışkanlıklar gibi unsurların davranışların şekillenmesinde önemli rol oynadığını düşündürmektedir. Bu durum, literatürde sıklıkla dile getirilen ve bireylerin bildikleri ya da benimsedikleri tutumları davranışa dönüştürmekte zorlanmalarını ifade eden “bilgi–davranış boşluğu” yaklaşımıyla da örtüşmektedir.

Öte yandan, finansal haber takip sıklığı ile finansal tutum arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunması (H9), güncel finansal gelişmelere maruz kalmanın bireylerin finansal konulara yönelik algı ve tutumlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Finansal haberleri daha sık takip eden öğrencilerin finansal konulara karşı daha bilinçli ve olumlu tutumlar geliştirmeleri, literatürde haber ve bilgiye erişimin finansal farkındalık üzerindeki rolünü vurgulayan çalışmalarla uyumludur (Aydemir & Ertürkmen, 2025; Bayram, 2015; Daşkın, 2025; Karaa & Kugu, 2016; Kılıç & Ata, 2015; Şantaş & Demirgil, 2015). Ancak bu tutum artışının doğrudan finansal davranışlara güçlü biçimde yansımaması, bilgiye maruz kalma ile bu bilginin davranışa dönüşmesi arasındaki sürecin çok boyutlu olduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede elde edilen bulgular, finansal tutumların finansal davranışlar üzerinde etkili olmakla birlikte, bu etkinin sınırlı ve dolaylı olabileceğini ortaya koymaktadır. Finansal tutumların davranışlara dönüşebilmesi için yalnızca farkındalık ve olumlu algıların yeterli olmadığı; aynı zamanda bireysel deneyim, finansal beceri, gelir olanakları ve psikolojik faktörlerin (Robb & Woodyard, 2011; Xiao, 2016) de sürece dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.3. Demografik Özelliklerin Finansal Davranış Üzerindeki Etkisi (H3, H8)

Bu çalışmada demografik değişkenlerin birlikte ele alındığı regresyon analizi sonuçları, finansal davranış düzeyi üzerinde yalnızca finansal haber takibi sıklığının istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olduğunu (H3c); cinsiyet, gelir düzeyi ve sınıf düzeyinin ise finansal davranış üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Bu bulgu, finansal davranışların açıklanmasında demografik özelliklerden ziyade bireylerin finansal bilgiye erişim düzeyi ve güncel finansal gelişmeleri takip etme alışkanlıklarının daha belirleyici olabileceğine işaret etmektedir. Nitekim Kılıç ve Ata (2015), Şantaş ve Demirgil (2015) ile Karaa ve Kugu (2016), finansal gündemi düzenli takip eden bireylerin finansal konulara daha duyarlı yaklaştıklarını ve bu durumun davranışlara yansiyabildiğini belirtmektedir. Buna karşılık, cinsiyet, gelir ve sınıf düzeyinin anlamlı bir etki göstermemesi, üniversite öğrencilerinin benzer ekonomik kısıtlar ve yaşam koşulları altında finansal kararlar aldıklarını ve bu nedenle finansal davranışların demografik farklılıklardan bağımsız biçimde şekillenebildiğini düşündürmektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin finansal davranış düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek bulunması (H8), finansal bilginin bireylerin finansal karar alma süreçlerinde yönlendirici bir rol oynadığını göstermektedir. Potrich ve Vieira (2016), finansal okuryazarlığı bireyin sahip olduğu bilgiyi bütçe yönetimi, tasarruf ve borçlanma gibi alanlarda davranışa dönüştürebilme yetkinliği olarak tanımlamakta; bu yetkinliğin daha rasyonel finansal davranışları beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır. Benzer biçimde Yalçın ve arkadaşları (2020), finansal okuryazarlık algısı yüksek bireylerin finansal konularda daha planlı ve bilinçli hareket ettiklerini belirtmektedir. Setiawan ve Laulita (2024) ile Phayel (2025), finansal bilginin davranışlara doğrudan değil, finansal tutumlar ve sosyalizasyon süreçleri aracılığıyla yansıdığını ifade ederken; Osman ve arkadaşları (2024) finansal bilgi eksikliklerinin bireylerin finansal davranışlarında hatalı ve kısa vadeli kararlar alınmasına yol açabildiğini vurgulamaktadır. Buna karşılık Çam ve Barut (2015), finansal bilgi düzeyi düşük bireylerin kendilerini para yönetimi konusunda yeterli algılayabildiklerini ortaya koyarak, finansal davranışların bağlamsal faktörlere bağlı olarak farklılaşabileceğine dikkat çekmektedir. Bununla birlikte mevcut çalışma,

üniversite öğrencileri örnekleminde finansal okuryazarlığın finansal davranışlar üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkiye sahip olduğunu desteklemektedir.

6.1.4. Borç Yönetimi, Endişesi ve Yatırım Tercihleri (H4, H5, H6, H7)

Araştırma bulguları, kredi kartı kullanımı ve borç ödeme davranışlarının bazı demografik değişkenlere göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını göstermektedir. Öğrencilerin aktif olarak kullandıkları kredi kartı sayısının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemesi (H4a), kredi kartına erişimin ve kullanım yaygınlığının üniversite eğitiminin farklı aşamalarında benzer biçimde gerçekleştiğine işaret etmektedir. Bu bulgu, kredi kartı sayısının sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde değişmediğini ortaya koyan Er ve arkadaşlarının (2017) sonuçlarıyla uyumludur. Buna karşılık literatürde sınıf düzeyi arttıkça kredi kartı sayısının da farklılaştığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Daşkın, 2025; Elderbag, 2023; Uygur & Kaya, 2024).

Benzer biçimde, kredi kartı borcunu ödeme biçiminin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemesi (H4b), kadın ve erkek öğrencilerin borç ödeme tercihlerinin büyük ölçüde benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Can ve Gerşil (2018)'in kredi kartı borcu ödeme davranışlarının cinsiyetten ziyade yaş, medeni durum ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerle ilişkili olduğunu belirten bulgularıyla örtüşmektedir. Bu bağlamda, üniversite öğrencileri örnekleminde borç ödeme davranışlarının cinsiyete dayalı bir ayrışma göstermemesi, öğrencilerin benzer ekonomik kısıtlar altında hareket etmeleriyle açıklanabilir.

Öte yandan, ilk kredi kartını edinme zamanının finansal okuryazarlık düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşması (H4c), kredi kartıyla daha bilinçli bir dönemde tanışan öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, kredi kartı kullanımının bireylerin finansal kavramlara aşinalığını artırdığını ve zamanla finansal farkındalığı geliştirdiğini ileri süren Bayram (2015) ile Köylüoğlu ve Doğan (2020)'in görüşleriyle ilişkilendirilebilir. Mevcut çalışmada bu ilişkinin kredi kartı kullanım düzeyinden ziyade, kredi kartıyla tanışma zamanına göre farklılaşması literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Borç yönetimine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin borçlarını geç ödeme sıklığının gelir düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı (H5a) görülmektedir. Bu sonuç, borç ödeme davranışlarının yalnızca gelir düzeyiyle

açıklanamayacağını göstermektedir. Nitekim Duramaz, Gökbnar ve Onağ (2018), öğrencilerin gelir yetersizliğine rağmen kredi kartı kullanımına yöneldiklerini; Betti ve arkadaşları (2007) ise aşırı borçluluğun tüm gelir gruplarında görülebileceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, ödenmemiş kredi kartı borcu tutarının tasarruf yapma durumuna göre anlamlı biçimde farklılaşmaması (H5b), borç düzeyinin tasarruf alışkanlığından bağımsız olarak şekillenebileceğine işaret etmektedir. Güler ve Tunahan (2017), tasarruf etme davranışının borçlanma davranışını doğrudan belirlemediğini belirterek bu bulguyu desteklemektedir.

Buna karşılık, borç endişesi düzeyi ile finansal davranış düzeyi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunması (H5c), borç algısı ve finansal kaygıların bireylerin finansal davranışlarını şekillendiren önemli psikolojik unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Aydın (2018), borçlanma konusunda daha temkinli bireylerin uzun vadeli planlama davranışlarına daha fazla yöneldiğini belirtirken; Ab Wahab ve arkadaşları (2025), finansal tutumların üniversite öğrencilerinin finansal davranışları üzerinde belirleyici bir role sahip olduğunu vurgulayarak, borçlanmaya ilişkin algı ve endişelerin finansal davranışların yönünü belirleyebildiğini ifade etmektedir. Ayrıca Alkaya ve Yağlı (2015) ile Çam ve Barut (2015), finansal davranışların yalnızca bilgi düzeyiyle değil, tutum ve algılarla da ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgu, borç endişesinin finansal davranışlarla birlikte artış gösterebileceğini ortaya koyarak literatürle uyum sağlamaktadır.

Borç endişesinin gelir düzeyi, kredi kartı borcu, tasarruf yapma durumu ve borç ödeme biçimi tarafından açıklanıp açıklanmadığını incelemek amacıyla kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olmaması (H7), bu değişkenlerin borç endişesi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine imkân tanımamıştır. Bu nedenle H7 hipotezi test edilememiş ve değerlendirilememiştir.

Son olarak, tasarruf ve yatırım tercihlerine ilişkin bulgular, finansal tutum ve cinsiyet değişkenlerinin belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Tasarruf ve yatırım biçimlerinin finansal tutum düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşması (H6a), finansal tutumun bireylerin uzun vadeli finansal kararlarını yönlendiren temel unsurlardan biri olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Potrich ve Vieira (2016)'nın finansal tutumların tasarruf ve yatırım davranışlarını şekillendirdiğini; Barrett ve arkadaşları (2024) finansal eğitimin ve tutumların, bireylerin tasarruf ve yatırım

davranışlarının biçimini doğrudan etkilediğini belirten bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca yatırım aracı tercihlerinin cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşması (H6b), kadın ve erkek öğrencilerin risk algılarının farklı olduğunu ortaya koymakta; bu sonuç, yatırım tercihlerinde cinsiyet temelli farklılıkları vurgulayan Doğan, Yıldız ve Topal (2016) ile Sever, Çetiner ve Paksoy (2020) bulgularıyla uyumludur.

6.1.5. Genel Değerlendirme

Bu araştırmada elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranışlarının çok boyutlu bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve gelir gibi demografik faktörlere göre anlamlı biçimde farklılaştığı; ancak bu bilginin finansal tutum ve davranışlara her zaman aynı güçte yansımadığı görülmüştür. Bu durum, finansal bilginin davranışa dönüşmesinde bireysel alışkanlıklar ve çevresel kısıtların etkili olabileceğini göstermektedir.

Finansal tutum ile finansal davranış arasındaki ilişkinin zayıf ve bağlama duyarlı olması, üniversite öğrencileri örnekleminde “bilgi–davranış boşluğu”nın varlığına işaret etmektedir. Buna karşın finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha olumlu finansal davranışlar sergilemeleri, bilginin uygun koşullar altında davranışları destekleyici bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca finansal davranışların açıklanmasında demografik özelliklerden ziyade finansal haber takibi gibi bilgiye erişimle ilişkili değişkenlerin daha belirleyici olduğu görülmüştür.

Borç yönetimi ve kredi kartı kullanımına ilişkin bulgular, borç davranışlarının yalnızca gelir ve tasarruf gibi nesnel göstergelerle açıklanamayacağını; borç endişesi, algı ve finansal tutum gibi psikolojik faktörlerin önemli rol oynadığını göstermektedir. Son olarak, tasarruf ve yatırım tercihlerinin finansal tutum ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşması, bireylerin risk algıları ve finansal bakış açıları doğrultusunda farklı finansal stratejiler benimsediklerini ortaya koymaktadır. Genel olarak bu çalışma, üniversite öğrencilerinin finansal davranışlarının anlaşılmasında davranışsal ve psikolojik boyutların birlikte ele alınmasının önemini vurgulamaktadır.

6.2. Tezin Önemi ve Katkısı

Bu tez, finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranış değişkenlerini bütüncül bir çerçevede ele alarak, bu değişkenler arasındaki ilişkileri

üniversite öğrencileri örnekleminde incelemesi bakımından literatüre katkı sunmaktadır. Türkiye’de üniversite öğrencileri üzerinde finansal okuryazarlık, finansal tutum ya da finansal davranış değişkenlerini ayrı ayrı ele alan çalışmalar bulunmakla birlikte, bu değişkenlerin birlikte değerlendirilmesi ve demografik özellikler ile finansal deneyimler bağlamında analiz edilmesi, çalışmanın ayırt edici yönünü oluşturmaktadır.

Çalışma ayrıca, finansal okuryazarlığın yalnızca bilgi düzeyiyle sınırlı kalmadığını; finansal tutumlar aracılığıyla davranışlara nasıl yansıdığını ortaya koyarak, üniversite öğrencilerinin finansal karar alma süreçlerine ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Bu yönüyle elde edilen bulguların, üniversite düzeyinde planlanacak finansal eğitim programları ve politika geliştirme süreçlerine katkı sağlayabilecek nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

6.3. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin tek bir düzeyde toplanmadığını; katılımcıların önemli bir bölümünün orta ve üzeri kategorilerde yer almakla birlikte, düşük ve çok düşük düzeylerin de kayda değer bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca finansal bilgi ve farkındalığın artması, finansal tutum ve davranışları olumlu yönde etkileyebilmekle birlikte, bilgi–tutum–davranış zincirinin her zaman aynı güçte ve tutarlılıkta işlemediği görülmektedir. Bu durum, finansal eğitimin niteliğinin ve kapsamının geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu kapsamda aşağıda hem uygulamaya hem de gelecekteki araştırmalara yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

6.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- *Üniversitelerde Finansal Eğitim Programlarının Yaygınlaştırılması:* Üniversitelerin, özellikle İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri dışında kalan bölümlerde de finansal farkındalığı artırmaya yönelik seçmeli dersler açması, öğrencilerin temel finansal kavramları öğrenmesini sağlayabilir.
- *Uygulamalı Finansal Eğitimlerin Teşviki:* Finansal okuryazarlık eğitimleri sadece teorik bilgiyle sınırlı kalmamalıdır. Öğrencilerin bütçe hazırlama, yatırım planlama, tasarruf yönetimi gibi konularda uygulamalı etkinliklere

(örneğin yatırım kulüpleri, finans laboratuvarları, yarışmalar) katılması teşvik edilmelidir.

- *Finansal Medya ve Dijital Platformların Etkin Kullanımı:* Öğrencilerin finansal haberleri takip etme alışkanlığı kazanmaları, finansal farkındalığın gelişmesine önemli katkı sağlamaktadır. Bu nedenle üniversiteler, öğrencileri güvenilir finansal bilgi kaynaklarına yönlendirmeli ve dijital okuryazarlığı desteklemelidir.
- *Kamu ve Finans Kurumlarıyla İşbirliği:* SPK, BDDK, MEB ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gibi kurumların finansal eğitim kampanyaları üniversitelerle koordineli biçimde yürütülmelidir. Böylece finansal bilincin erken yaşta kazanılması mümkün olur.
- *Kadın Öğrenciler için Hedeflenmiş Eğitim Programları:* Çalışmada kadın öğrencilerin riskli yatırım araçlarına daha temkinli yaklaştıkları belirlenmiştir. Kadınlara yönelik özel finansal farkındalık projeleri, girişimcilik ve yatırım kararlarında daha cesur ve bilinçli adımlar atmalarını destekleyebilir.
- *Kredi Kartı ve Borç Yönetimi Eğitimi:* Öğrencilerin kredi kartı kullanımına ilişkin borç yönetimi becerileri geliştirilmelidir. Bu konuda özellikle bankalarla ortak yürütülecek bilinçlendirme seminerleri, gençlerin borçlanma alışkanlıklarını daha sağlıklı biçimde yönetmelerine katkı sağlayacaktır.

6.3.2. Gelecekteki Araştırmalara Yönelik Öneriler

- *Farklı Üniversite ve Bölümlerde Uygulama:* Bu araştırma yalnızca Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İİBF öğrencilerini kapsamaktadır. Farklı üniversiteler ve fakültelerde yapılacak çalışmalar, sonuçların genellenebilirliğini artıracaktır.
- *Boylamsal (Zamana Yayılmış) Araştırmalar:* Finansal okuryazarlığın zaman içinde nasıl geliştiğini ve mezuniyet sonrası finansal davranışlara nasıl yansıdığını inceleyen boylamsal çalışmalar, finansal eğitim politikalarının uzun vadeli etkilerini ortaya koyabilir.
- *Yeni Değişkenlerin Dâhil Edilmesi:* Gelecek araştırmalarda “dijital finansal okuryazarlık”, “finansal stres”, “finansal refah” veya “finansal mutluluk” gibi

psikolojik ve davranışsal değişkenlerin modele eklenmesi, ilişkilerin çok boyutlu incelenmesine olanak tanıyacaktır.

- *Nitel Yöntemlerin Kullanılması:* Bu çalışma nicel analizlerle sınırlıdır. Görüşme ve odak grup çalışmaları gibi nitel yaklaşımlar, öğrencilerin finansal karar alma süreçlerine yönelik daha derinlemesine veriler sağlayabilir.
- *Kültürel ve Bölgesel Farklılıkların İncelenmesi:* Finansal davranışların kültürel faktörlerden etkilenebileceği göz önüne alındığında, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılacak karşılaştırmalı araştırmalar, finansal farkındalığın sosyo-kültürel boyutlarını daha net ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

- Ab Wahaba, N. Y., Zamrib, N. A. A., Hassanc, M. H. A., & Sabrid, N. S. A. (2025). A Con-cept Paper on The Relationship Between Financial Attitudes and Financial Behavi-our Among University Students. *International Business*, 18(1), 126-138.
- AÇSHB. (2013). Aile eğitim programı kitabı. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Adhikari, N., Chhetri, S. D., Poudel, R., Devkota, L., & Pandey, S. (2025). A comparative study of financial literacy among undergraduate management and humanities students of Pokhara University. *KMC Journal*, 7(2), 289–309. <https://doi.org/10.3126/kmcj.v7i2.83453>
- Agarwalla, S. K., Barua, S. K., Jacob, J., & Varma, J. R. (2015). Financial literacy among working young in urban India. *World Development*, 67, 101–109. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.10.004>
- Akram, M. S., Khan, N. A., Hamid, B., & Khattak, M. (2024). Determinants of financial literacy and investment behavior: Evidence from university students. *NUML International Journal of Business & Management*, 19(1). <https://doi.org/10.52015/nijbm.v19i1.193>
- Aktaş, H. (2015). Finansal yetkinlik: Türkiye'de finansal yetkinlik düzeyini etkileyen faktörlerin analizi. *Gazi Kitabevi*.
- Albayrak, A. S. (2023). Üniversite öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği geliştirme: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 361–385.
- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık: Finansal bilgi, davranış ve tutum – Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585–599.
- Allport, G. W. (1935). Attitudes. İçinde C. Murchison (Ed.), *Handbook of social psychology* (ss. 798–844). Clark University Press.
- Arslan, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinde finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 227–257.
- Atkinson, A., & Messy, F. A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) pilot study. *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*, No. 15. <https://doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Aydemir, Z., & Ertürkmen, G. Üniversite Öğrencilerinde Kitle İletişim Araçlarının Finansal Tutum ve Davranış Üzerindeki Etkisi: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Örneği. *Black Sea Journal of Public and Social Science*, 8(1), 18-27.

- Aydın, A. D. (2018). Türkiye'de finans eğitimi ve finansal okuryazarlık üzerine eleştirel bir değerlendirme. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(1), 12–20.
- Bakır, M., & Abdi, Y. (2024). Eğitimin finansal okuryazarlık düzeyine etkisi: Üniversite bölümleri arasında bir analiz. *Journal of Economics, Finance and Sustainability*, 2(1), 36–62.
- Baltacı, A., & Kütük, B. (2021). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: Doğu Karadeniz Bölgesi devlet üniversiteleri üzerine bir araştırma. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 131–156. <https://doi.org/10.47277/dusbed.892924>
- Barmaki, N. (2015). *Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi örneği* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barrett, H., Chen, S. S., & Trent, C. L. (2024). College students' financial literacy at an Eastern Kentucky regional university. *Atlantic Marketing Journal*, 13(2), Article 2.
- Başarır, Ç., & Sarihan, A. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarının belirlenmesi: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi örneği. *Journal of Management & Economics Research*, 15, 1–18.
- Bay, C., Catasús, B., & Johed, G. (2014). Situating financial literacy. *Critical Perspectives on Accounting*, 25, 36–45. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2012.11.002>
- Bayram, S. S. (2010). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayram, S. S. (2015). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2(2), 105–135.
- Bayrı, Y. D. D. O. (2006). Paranın gelecekteki değeri: Fiyatlar genel seviyesi, faiz oranları ve döviz kurları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 283–304.
- Baysa, E., & Karaca, S. S. (2016). Finansal okuryazarlık ve banka müşteri segmentasyonları üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 7, 109–125.
- BDDK. (2014). *Finansal erişim, finansal eğitim, finansal tüketicinin korunması stratejisi ve eylem planı*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. <http://www.bddk.org.tr>
- Beal, D., & Delpachitra, S. (2003). Financial literacy among Australian university students. *Economic Papers*, 22(1), 65–78. <https://doi.org/10.1111/j.1759-3441.2003.tb00337.x>

- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: İlişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238–258.
- Belen, B. (2025). *Dijital okuryazarlık ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki: Düzce örneği* (Yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Betti, G., Dourmashkin, N., Rossi, M., & Yin, Y. P. (2007). Consumer over-indebtedness in the EU: measurement and characteristics. *Journal of Economic Studies*.
- Biçer, E. B. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1519–1533.
- Bird, C. L., Şener, A., & Coşkun, S. (2014). Visualizing financial success: Planning is key. *International Journal of Consumer Studies*, 38(6), 684–691. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12135>
- Bodie, Z. (2006). A note on economic principles and financial literacy. *Networks Financial Institute Policy Brief*, PB-07.
- Borodich, S., Deplazes, S., Kardash, N., & Kovzik, A. (2010). Comparative analysis of the levels of financial literacy among students in the U.S., Belarus, and Japan. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 11(3), 71–86.
- Bosshardt, W., & Walstad, W. (2014). National standards for financial literacy: Rationale and content. *The Journal of Economic Education*, 45(1), 63–70. <https://doi.org/10.1080/00220485.2014.859963>
- Bozçelik, E. E. (2020). *Finansal okuryazarlık düzeyinin kamu kaynaklı ekonomik desteklere etkilerinin analizi: Aydın ili örneği* (Doktora tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Bozkurt, E., Toktaş, Y., & Altın, A. (2019). Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1580–1605.
- Bozok, H., Kula, V., & Özdemir, L. (2024). Examining financial literacy levels among university students: A survey study in Afyonkarahisar. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, (14), 24–35.
- Braunstein, S. ve Welch, C. (2002). Financial literacy: An overview of practice, research, and policy. *Federal Reserve Bulletin*, 88(11), 445–457.
- Buccioli, A., & Veronesi, M. (2013). Teaching children to save and lifetime savings: What is the best strategy? *Journal of Economic Psychology*, 45, 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2013.07.002>
- Buckland, J., Fikkert, A., & Gonske, J. (2013). Struggling to make ends meet: Using financial diaries to examine financial literacy among low-income Canadians. *Journal of Poverty*, 17(3), 331–355.

<https://doi.org/10.1080/10875549.2013.804480>

- Can, Ş. & Gerşil, M. (2018). Kredi Kartı Kullanıcılarının Ödeme Alışkanlıkları Üzerinde Eğitim, Yaş, Medeni Durum ve Cinsiyet Faktörlerinin Etkisi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(26), 2669–2678. <https://doi.org/10.26450/jshsr.645>
- Capuano, A., & Ramsay, I. (2011). What causes suboptimal financial behaviour? An exploration of financial literacy, social influences and behavioural economics. *The University of Melbourne Financial Literacy Project Research Report*, Legal Studies Research Paper No. 540.
- Carpena, F., Cole, S., Shapiro, J., & Zia, B. (2011). Unpacking the causal chain of financial literacy. *World Bank Policy Research Working Paper*, No. 5798. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-5798>
- Chen, H., & Volpe, R. (2002). Gender differences in personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 11, 289–307.
- Chloubá, T., Šimková, M., & Němcová, Z. (2011). Application for education of financial literacy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 28, 370–373. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.070>
- Cochran, W. G. (1977). **Sampling techniques** (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Contuk, F. Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumunu etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (77), 115–136.
- Crain, S. (2013). Are universities improving student financial literacy? A study of general education curriculum. *Journal of Financial Education*, Spring/Summer, 1–18.
- Çam, A. V., & Barut, A. (2015). Finansal okuryazarlık düzeyi ve davranışları: Gümüşhane Üniversitesi önlisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 63–72.
- Çinko, M., Avcı, E., Ergün, S., & Tekçe, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri: Marmara Üniversitesi örneği. *Marmara Business Review*, 2(1), 25–50.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2247–2258.
- Dağdelen, T. (2017). *Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve Aydın ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir uygulama* (Doktora tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Danışman, E., Sezer, D., & Gümüş, U. T. (2016). Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Finance and Banking Studies*, 25–30.

- Daşkın, M. (2025). *Sosyal hizmet ve İİBF öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Delaune, L. D., Rakow, J. S., & Rakow, K. C. (2010). Teaching financial literacy in a co-curricular service-learning model. *Journal of Accounting Education*, 28, 103–113. <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2010.06.001>
- Demir, M. (2024). *Sürdürülebilir yatırım tercihleri ve finansal okuryazarlık ilişkisi üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi.
- Demir, T. (2020). Determining financial literacy level of university students: The case of Yıldız Technical University. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 78–95.
- Demirkol, Ö. F., & Erduru, İ. (2020). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırma: Harran Üniversitesi örneği. *Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 45–62.
- Demir, N., Kaderli, Y., & Özdemir, M. (2016). *TR32 bölgesinde finansal okuryazarlığın belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çözüm önerileri projesi*. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı.
- Dew, J., & Xiao, J. J. (2011). The financial management behavior scale: Development and validation. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(1), 43–59.
- Dilek, S., Küçük, O., & Eleren, A. (2016). Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 1865–1878.
- Dogan, M., Yildiz, F., & Topal, Y. (2016). Yatırım Tercihlerinin Demografik Özelliklere Bağlı Olarak Değişmesi: Türkiye'deki Banka Çalışanları Üzerine Bir Uygulama 1. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(3), 185.
- Duramaz, S., Gökbnar, A. R., Onağ, A. O., & Onağ, Z. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Kredi Kartı Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Merkez Kampüsleri Örneği 1. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi= Journal of Consumer and Consumption Research*, 10(2), 307-337.
- Durukal, E. (2017). *Elektronik müşteri hizmetleri uygulamalarının algılanmasında bireysel müşterilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin etkisi: Aydın ilinde bankalar üzerine bir uygulama* (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Dursun, E. (2023). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 11(1), 56–72.
- Dündar, A., & Şekeroğlu, B. (2024). Investigation of financial literacy attitudes of university students in terms of some demographic characteristics: The example of Muş Alparslan University Social Sciences Vocational School. *MANAS Journal of Social Studies*, 13(4), 1255–1270.
- <https://doi.org/10.33206/mjss.1368035>

- Dünder, E. (2025). *Bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlıklarının davranışsal yatırım kararları üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Egeli, A. (2021). *Investigation of financial literacy: A case study of university students* (Master's thesis). İzmir Ekonomi Üniversitesi.
- Eitel, S., & Martin, J. (2009). First-generation female college students' financial literacy: Real and perceived barriers to degree completion. *College Student Journal*, 43(2), 616–630.
- Elderbag, F. (2023). Assessing financial literacy among university students: Evidence from Libya. *International Journal of Accounting, Finance, Auditing, Management and Economics*, 4(1), 50–66.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7680911>
- Elmas, B., & Yılmaz, H. (2016). Finansal okuryazarlık: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir çalışma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 115–140.
- Er, B., Şahin, Y. E., & Mutlu, M. (2017). Finansal eylem ve finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (630), 75–88.
- Er, B., & Çetintaş, M. (2018). İşçilerde finansal okuryazarlık: Finansal bilgi, tutum ve davranış eksenli bir araştırma. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 61–71.
- Ergün, B., Şahin, A., & Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (34), 847–864.
- Ergün, K. (2018). Financial literacy among university students: A study in eight European countries. *International Journal of Consumer Studies*, 42(1), 2–15.
<https://doi.org/10.1111/ijcs.12408>
- Ergün, T. (2024). Finansal kararları etkileyen faktörler: Meslek yüksekokul öğrencileri üzerine bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 25(2), 16–39.
- European Commission. (2007). *Survey of financial literacy schemes in the EU*.
https://ec.europa.eu/internal_market/financeservices-retail/capability/index_en.htm
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Beutrais, A. L. (1981). The measurement of family material well-being. *Journal of Marriage and Family*, 43(3), 715–725.
- Fernandes, D., Lynch, J. G., Jr., & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861–1883. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2013.1849>
- Fidell, L. S., & Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics*. Harlow: Pearson.
- Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage publications limited.

- Garman, E. T., Leech, I. E., & Grable, J. E. (1996). The negative impact of employee poor personal financial behaviors on employers. *Association for Financial Counseling and Planning Education*, 7, 157–168.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*, Boston: Pearson.
- Goel, I., & Khanna, S. R. (2014). Financial education as a tool to achieve financial literacy. *ZENITH International Journal of Multidisciplinary Research*, 4(12), 73–81.
- Goulart, C. A. M., da Costa Jr., N. M., Paraboni, V. M., & Luna, W. (2023). The influence of personality traits on financial literacy among Brazilian university students. *Revista de Administração Mackenzie*, 24(1), 1–29. <https://doi.org/10.1590/1678-6971eRAMG230002>
- Gökmen, H. (2012). *Finansal okuryazarlık*. Hiperlink Yayınları.
- Guiso, L., & Viviano, E. (2014). How much can financial literacy help? *Review of Finance*, 1–36. <https://doi.org/10.1093/rof/rfu012>
- Güler, E. (2015). *Hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Sakarya ili örneği* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, E., & Tunahan, H. (2017). Finansal okuryazarlık: Hane halkı üzerine bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(3), 79-104.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Güvenç, H. (2016). Lise öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği geliştirme çalışması. *İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 847–863.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education Limited.
- Hall, K. (2008). *The importance of financial literacy*. Conference on Deepening Financial Capacity in the Pacific Region, Sydney.
- Hallman, K., Judy, D., van der Rhee, C., & Nick, S. (2003). *Gender, economics, youth, and HIV/AIDS in South Africa*. Population Council.
- Hamzah, S. R., Mohd Fuad, M. F., Ishak, N., & Nurullah Rasedee, A. F. (2025). Digital literacy, financial behaviour, and socialisation as predictors of financial literacy: A generalised ordinal logistic regression approach. *International Journal of Business and Technology Management*, 7(6), 60–78. <https://doi.org/10.55057/ijbtm.2025.7.6.6>
- Hanna, M., Hill, R., & Perdeu, G. (2010). School of study and financial literacy. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 11(3), 29–37.
- Hayhoe, C., Leach, L., Turner, P., Bruin, M., & Lawrence, F. (2000). Differences in spending habits and credit card use of college students. *Journal of Consumer Affairs*, 34, 113–133. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2000.tb00087.x>

- Hayta, B. A. (2011). *Aile finans sistemi ilişkileri*. Gazi Kitabevi.
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M., & Beverly, S. G. (2003). Household financial management: The connection between knowledge and behavior. *Federal Reserve Bulletin*, 89(7), 309–322.
- Hogarth, J. M. (2006). *Financial education and economic development*. OECD–Russian G8 Presidency Conference. <https://www.oecd.org/finance/financial-education/37742200.pdf>
- Hogarth, J., Hilgert, M., Maranne, A. (2002). “Financial Knowledge, Experience and Learning Preferences: Preliminary Result from a New Survey on Financial Literacy”, https://www.consumerinterests.org/assets/docs/CIA/CIA2002/hogarth-hilgert_financial%20knowledge.pdf
- Hogg, M., & Vaughan, G. (2007). *Sosyal psikoloji* (İ. Yıldız & A. Gelmez, Çev.). Ütopya Yayınevi.
- Holzmann, R. (2010). *Bringing financial literacy and education to low- and middle-income countries: The need to review, adjust, and extend current wisdom* (Social Protection Discussion Paper No. 56501). World Bank.
- Huston, S. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296–316. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x>
- ING Bank. (2015). *Türkiye’nin tasarruf eğilimleri araştırması* (2015 yılı 1. çeyrek raporu). ING Bank.
- IOSCO. (2009). *Principles on point of sale disclosure*. International Organization of Securities Commissions.
- Işık, İ. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.
- İçke, B. T. (2017). *Finansal okuryazarlık: Finansın dilinden anlıyor musunuz?* Beta Yayınları.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*, Beykent Üniversitesi Yayınevi, 5.Baskı, İstanbul.
- İslamoğlu, A. H., & Alınçık, Ü. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*: Beta Yayıncılık.
- İslamoğlu, M., Apan, M. ve Ayvalı, A. (2015). Determination of factors affecting individual investor behaviours: A study on bankers. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5(2), 531-543.
- İsa, Z. M., Ali, N., & Ghazali, N. A. H. (2025). Enhancing university students’ financial satisfaction through AI-driven financial tools. *Journal of Creative Practices in Language Learning and Teaching*, 13(2), 73–91. <https://doi.org/10.24191/cplt.v13i2.8175>

- Jang, K., Hahn, J., & Park, H. (2014). Comparison of financial literacy between Korean and U.S. high school students. *International Review of Economics Education*, 16, 22–38. <https://doi.org/10.1016/j.iree.2014.01.001>
- Japelli, T. (2010). Economic literacy: An international comparison. *The Economic Journal*, 120(548), 429–451.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2010.02397.x>
- Jazayeri, A. (2012). *From financial literacy to financial capability: An important shift for poverty reduction*. Rural Finance Learning Centre.
http://www.ruralfinance.org/fileadmin/templates/rflc/documents/From_financial_literacy_pdf.pdf
- Jorgensen, B. L. (2007). *Financial literacy of college students: Parental and peer influences* (Master's thesis). Virginia Polytechnic Institute and State University. http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-10162007-143627/unrestricted/Thesis_BJ2.pdf
- Kakilli Acaravcı, S., & Bediroğlu, K. (2019). Finansal okuryazarlık: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi üzerine bir uygulama. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 30–51.
- Kanmaz, A. (2018). *Bireysel hisse senedi yatırımcılarının finansal okuryazarlık düzeyi üzerine bir çalışma: İzmir örneği* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Karaa, I. E., & Kugu, T. D. (2016). Determining advanced and basic financial literacy relations, overconfidence, and informative social media association of university students in Turkey. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 16(6), 1865–1891. <https://doi.org/10.12738/estp.2016.6.0197>
- Karadeniz, E., Koşan, L., Geçgin, E., Beyazgül, M., & Bizbirlik, A. (2020). *Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin analizi: Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Kampüsü örneği* (Yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kezar, A., & Yang, H. (2010). The importance of financial literacy. *About Campus*, January–February, 15–21. <https://doi.org/10.1002/abc.20016>
- Kılıç, Y. (2016). *Finansal okuryazarlık ve finansal refahın belirleyicileri: Gaziantep ve çevre illeri için yapısal eşitlik modeli uygulaması* (Doktora tezi).
- Kılıç, Y., & Ata, H. A. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (66), 129–150.
- Klapper, L., Lusardi, A., & Panos, G. A. (2013). Financial literacy and its consequences: Evidence from Russia during the financial crisis. *Journal of Banking & Finance*, 37(10), 3904–3923.
<https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.07.014>
- Kocabıyık, T., & Teker, T. (2018). Finansal okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117–144.

- Kosicki, D. (2008). Financial education policy of the European Commission. *Microfinance Europe EMN's Bi-Annual Magazine*, 4, 4–5.
- Koyuncu, S. (2025). *Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin kripto para ve finansal okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köylüoğlu, A. S., & Doğan, M. (2020). Tüketicilerin Kredi Kartına Yönelik Tutumu İle Finansal Okuryazarlık Düzeyi Arasındaki İlişki. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 770-778.
- Kuşcu, N., & Yılmaz, A. (2022). Finansal okuryazarlığın girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 6(2), 33–49. <https://doi.org/10.54823/ijoemi.1173991>
- Lantara, I. W. N. (2015). Financial literacy among university students: Empirical evidence from Indonesia. *Journal of Indonesian Economy and Business*, 30(3), 247–256. <https://doi.org/10.22146/jieb.10314>
- Lusardi, A. (2008). *Financial literacy: An essential tool for informed consumer choice?* Joint Center for Housing Studies of Harvard University. https://www.jchs.harvard.edu/sites/default/files/ucc08-11_lusardi.pdf
- Lusardi, A. (2008). *Household saving behavior: The role of financial literacy, information, and financial education programs* (NBER Working Paper No. 13824). National Bureau of Economic Research. <https://www.nber.org/papers/w13824>
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *American Economic Journal: Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44.
- Mabkhot, H. A., & Talat, M. (2023). The role of financial literacy as a mediating variable between social factors, self-control, financial education, and saving behavior of university students in Saudi Arabia. *International Journal of Professional Business Review*, 8(5), e03958. <https://doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i5.3958>
- Magnússon, Á. K., & Hjaltested, S. P. (2025). *Financially literate, crypto-invested? Exploring the link between financial literacy and cryptocurrency ownership among Icelandic university students* (Bachelor's thesis). University of Reykjavík.
- Mak, V., & Braspenning, J. (2012). Errare humanum est: Financial literacy in European consumer credit law. *Journal of Consumer Policy*, 35, 307–332. <https://doi.org/10.1007/s10603-012-9191-3>
- Maloney, P. (2010). Financial literacy: A practitioner's update on the status of integration in school curricula. *Journal of Personal Finance*, 9, 11–29.

- Mandell, L. (2006). *Financial literacy: If it is so important, why is it not improving?* (Networks Financial Institute Policy Brief No. 2006-PB-08). Indiana State University.
https://www.indstate.edu/business/sites/business.indstate.edu/files/Docs/2006-PB-08_Mandell.pdf
- Mason, C. L. J., & Wilson, R. M. S. (2000). *Conceptualising financial literacy*. Loughborough University Business School.
- Mercan, N., Oyur, E., Altınay, A., & Aksanyar, Y. (2012). Ekonomi okuryazarlığına yönelik ampirik bir araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, (2), 109–118.
- Miller, M., Godfrey, N., Levesque, B., & Stark, E. (2009). *The case for financial literacy in developing countries: Promoting access to finance by empowering consumers* (Joint note). World Bank. <http://brigaders.wdfiles.com/local--files/professional%3Abusinessproject-resources/Financial%20Literacy.pdf>
- Mireku, K. (2024). Determinants of financial literacy among university students: Insight into background and exposure characteristics. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 29(3), 203–235.
- Mitchell, O. S., & Lusardi, A. (2011). Financial literacy and planning: Implications for retirement well-being. In A. Lusardi & O. S. Mitchell (Eds.), *Financial literacy: Implications for retirement security and the financial marketplace* (ss. 17–39). Oxford University Press.
- Mohd Padil, H., Kasim, E. S., Muda, S., Ismail, N., & Md Zin, N. (2022). Financial literacy and awareness of investment scams among university students. *Journal of Financial Crime*, 29(1), 355–367. <https://doi.org/10.1108/JFC-02-2021-0022>
- Molapanah, M., Namvar, Y., Rastgoo, A., Ahmadlu, M., & Soleimani, T. (2024). Designing a financial literacy development model for Farhangian University students. *Management and Educational Perspective*, 6(1), 65–98.
- Mudzingiri, C., Muteba Mwamba, J. W., & Keyser, J. N. (2018). Financial behavior, confidence, risk preferences and financial literacy of university students. *Cogent Economics & Finance*, 6(1), 1512366.
<https://doi.org/10.1080/23322039.2018.1512366>
- Nag, R. M. (2007). *Financial education for inclusive development*. CITI–FT Financial Education Summit, Delhi, India.
- Nasih, M., & Adam, A. S. (2025). How do young people perceive financial literacy, and what role do they believe it plays in their future success? *International Journal of Emerging Issues in Management, Accounting and Technology*, 1(2), 31–46.
- Navickas, M., Gudaitis, T., & Krajnakova, E. (2014). Influence of financial literacy on management of personal finances in a young household. *Business: Theory and Practice*, 15(1), 32–40. <https://doi.org/10.3846/btp.2014.04>

- Nelson, C., & Wambugu, A. (2008). *Financial education in Kenya: Scoping exercise report*. Financial Sector Deepening Kenya.
- Noctor, M., Stoney, S., & Stradling, R. (1992). *Financial literacy*. National Westminster Bank.
- OECD. (2005). *Improving financial literacy: Analysis of issues and policies*. OECD Publishing.
- OECD. (2009). *PIAAC literacy: A conceptual framework* (OECD Education Working Paper No. 34). OECD Publishing.
[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=edu/wkp\(2009\)13](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=edu/wkp(2009)13)
- OECD. (2013). *PISA 2012 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. OECD Publishing.
http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/PISA%202012%20framework%20e-book_final.pdf
- OECD. (2013). *Financial literacy and inclusion: Results of OECD/INFE survey across countries and by gender*. OECD Publishing.
- OECD. (2014). *PISA 2012 results: Students and money—Financial literacy skills for the 21st century*. OECD Publishing.
- OECD, & INFE. (2009). *Financial education and the crisis: Policy paper and guidance*. OECD Publishing.
<http://www.oecd.org/finance/financialeducation/50264221.pdf>
- OECD, & INFE. (2012). *Measuring financial literacy: Core questionnaire and guidance notes for conducting an internationally comparable survey of financial literacy*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/finance/financial-education/49878153.pdf>
- Onur, N., & Nazik, M. H. (2014). Öğretmenler için bireysel finans alanında finansal tutum ölçeğinin geliştirilmesi (FTÖ): Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *NWSA–Vocational Education*, 9(4), 90–99.
- Opletalova, A. (2015). Financial education and financial literacy in the Czech education system. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 171, 1176–1184. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.226>
- Orton, L. (2007). *Financial literacy: Lessons from international experience* (CPRN Research Report). Canadian Policy Research Networks.
- Osman, Z., Phang, I. G., & Awg Razli, I. (2024). From textbooks to cheque books: Charting financial literacy paths for university students. *Labuan Bulletin of International Business and Finance*, 22(2).
- Özbek, A. (2019). *Erken dönemde ekonomi eğitiminin finansal okuryazarlık düzeyine etkisi: Uluslararası bakalorya örneği* (Yüksek lisans tezi). [Üniversite adı], [Enstitü adı].
- Not: Üniversite ve enstitü bilgisi eklenmeli.

- Özçam, M. (2006). *Yatırımcı eğitimi: Dünya uygulamaları ve öneriler* (Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu). Sermaye Piyasası Kurulu. <https://spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/934>
- Özgüler, İ. (2013). *Bireysel finansal kaynakların yönetiminde bir araç olarak finansal eğitimde dünya uygulamaları ve Türkiye karşılaştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, F. S. (2011). *Finansal raporlama sistemlerinin bilginin ihtiyaca uygunluğu açısından değerlendirilmesi: İMKB şirketlerinde finansal başarısızlık tahminleri yönüyle bir uygulama* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PACFL. (2008). *2008 annual report to the President*. U.S. Department of the Treasury.
- Phayel, S. (2025). *Financial literacy and financial behavior among youth in Kathmandu Metropolitan City* (Master's dissertation). Tribhuvan University, Faculty of Management.
- Philippas, N. D., & Avdoulas, C. (2021). Financial literacy and financial well-being among Generation Z university students: Evidence from Greece. In *Financial literacy and responsible finance in the FinTech era* (ss. 64–85). Routledge.
- Potrich, A. C. G., Vieira, K. M., Coronel, D. A., & Filho, R. B. (2015). Financial literacy in Southern Brazil: Modeling and invariance between genders. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 6, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2015.03.002>
- Potrich, A. C. G., Vieira, K. M., & Mendes-Da-Silva, W. (2016). Development of a financial literacy model for university students. *Management Research Review*, 39(3), 356–376. <https://doi.org/10.1108/MRR-06-2014-0143>
- Refera, M. K., Dhaliwal, N. K., & Kaur, J. (2016). Financial literacy for developing countries in Africa: A review of concept, significance and research opportunities. *Journal of African Studies and Development*, 8(1), 1–12.
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 276–295.
- Robb, C. A., & Woodyard, A. (2011). Financial knowledge and best practice behavior. *Journal of financial counseling and planning*, 22(1).
- Romagnoli, A., & Trifilidis, M. (2013). *Does financial education at school work? Evidence from Italy* (Occasional Papers No. 155). Bank of Italy.
- Russia's G20 Presidency, & OECD. (2013). *Advancing national strategies for financial education: Summary of the joint Russia's G20 Presidency and OECD publication*. OECD. <http://en.g20russia.ru/load/782248073>
- Sam, Y., Geetha, C., & Mohidin, R. (2012). What were the factors that influence financial management behavior of undergraduates? *International Journal of Business Trends*, 3(1), 48–60.

- Sancak, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinde finansal okuryazarlık araştırması: Gümüşhane Üniversitesi örneği* (Yüksek lisans tezi). Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıgül, H. (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200–218.
- Satoğlu, S. (2014). *Bireysel yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye uygulaması* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Schagen, S., & Lines, A. (1996). *Financial literacy in adult life*. National Foundation for Educational Research.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2012). *Türkiye finansal yeterlilik araştırması sonuç raporu*. <https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/20121116>
- Setiawan, H., & Lailita, N. B. (2024). Analysis implications of financial literacy, socialization, experience, attitude, and locus of control on financial behavior of university students. *Jurnal Maksipreneur: Manajemen, Koperasi, Dan Entrepreneurship*, 13(2), 595–606. <https://doi.org/10.30588/jmp.v13i2.1385>
- Sever, E., Çetiner, M., & Paksoy, M. (2020). Bireysel yatırım kararları ile davranışsal finans eğilimlerinin ilişkisi: İmalat ve hizmet sektörlerinde bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 9-40.
- Sherraden, M. (2013). Building blocks of financial capability. In *Financial education and capability: Research, education, policy, and practice* (ss. 3–43). Oxford University Press.
- Shibia, A. G., & Kieyah, J. (2016). Effects of financial literacy on individual choices among financial access strands in Kenya. *International Journal of Business and Economics Research*, 5(1), 10–18. <https://doi.org/10.11648/j.ijber.20160501.12>
- Silva, P. T., Dal Magro, C. B., Gorla, C. M., & Nakamura, W. T. (2017). Financial education level of high school students and its economic reflections. *Revista de Administração*, 52, 285–303. <https://doi.org/10.1016/j.rausp.2017.05.002>
- Şahin, M. & Barış, S. (2017). Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları: Kamu çalışanları üzerine bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 77–103.
- Şamiloğlu, F. Kahraman, Y. E., & Bağcı, H. (2016). Finansal okuryazarlık araştırması: Erciyes Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 308–318.
- Şantaş, F. & Demirgil, B. (2015). Ekonomi okuryazarlığı düzeyinin tespitine ilişkin bir araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 46–60.
- Taft, M., Hosein, Z., Mehrizi, S. M. T., & Roshan, A. (2013). The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International Journal of Business and Management*, 8(11), 63–75.

<https://doi.org/10.5539/ijbm.v8n11p63>

- Takahashi, Y. (2021). Financial literacy of Japanese university students: Evidence from the FINRA financial literacy test. *Japanese Journal of Accounting and Finance*, 62(3), 27–42.
- Taşçı, M. (2011). *Okullarda temel finans eğitimi verilmesinin önemi: Dünya uygulamaları ve öneriler*. Sermaye Piyasası Meslek Personeli Derneği.
- Taylor, S., & Wagland, S. (2013). The solution to the financial literacy problem: What is the answer? *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 7(3), 69–89.
- TEB, & Boğaziçi Üniversitesi. (2014). *Türkiye’de finansal erişim ve okuryazarlık*. TEB Aile Akademisi.
- Temizel, F. (2010). *Mavi yakalılarda ekonomi okuryazarlığı*. Beta Yayınları.
- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73–86.
- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113–125.
- Temizel, F., & Özgüler, İ. (2015). Finansal eğitime bakış. *Business & Management Studies: An International Journal*, 3(1), 1–16.
- Tetik, N., & Işıldak, B. (2022). Üniversite öğrencilerinin finansal bilgi düzeylerinin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 6(1), 136–147. <https://doi.org/10.29216/ueip.1089820>
- Toguş Polat, S. (2022). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 19(48), 1984–2008. <https://doi.org/10.26466/opusjsr.1087479>
- Tomaskova, H., Mohelska, H., & Nemcova, Z. (2011). Issues of financial literacy education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 28, 365–369. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.069>
- Tuna, G., & Ulu, M. O. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 128–141.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2011). *Dünya’da ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7c9b6a7e-23c5-4a50-8bf4-27c2060918c9/finansal_egitim.pdf

- Uygur, M. N., & Kaya, H. (2024). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: Batman Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 19–30.
- Ünal, S., & Düğer, Y. S. (2011). Akademik personelin finansal gönenç hâli ile finansal davranış eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik ampirik bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 213–226.
- Ünal, S., Düğer, Y. S., & Söylemez, C. (2015). Ekonomi okuryazarlığı ve kredi kartı tutumunun rasyonel kredi kartı kullanımına etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı MYO örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 31–52.
- Vitt, L. A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K., & Ward, J. (2000). *Personal finance and the rush to competence: Financial literacy education in the U.S.* Institute for Socio-Financial Studies. <https://www.isfs.org/documents-pdfs/rep-finliteracy.pdf>
- Widdowson, D., & Kim, H. (2007). Financial literacy and its role in promoting a sound financial system. *Reserve Bank of New Zealand Bulletin*, 70(2), 37–47.
- Williams, F. L. (1983). Money income, no money income, and satisfaction as determinants of perceived adequacy of income. *Paper presented at the Perceived Economic Well-Being Symposium*, Urbana.
- Willis, L. E. (2008). Against financial literacy education. *Iowa Law Review*, 94, 197–285. <https://ssrn.com/abstract=1105384>
- World Bank. (2009). *The case for financial literacy in developing countries: Promoting access to finance by empowering consumers*. World Bank.
- Xiao, J. J., Sorhaindo, B., & Garman, T. E. (2006). Financial behaviours of consumers in credit counselling. *International Journal of Consumer Studies*, 30(2), 108–121. <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2005.00462.x>
- Yahiaoui, F. (2023). Multidimensional financial literacy and socio-demographic determinants: Evidence from Algerian university students. *Journal of Management and Research*, 10(1), 66–81. <https://doi.org/10.29145/jmr/1015>
- Yalçın, Z., Öztürk, M. E., & Cuşa, H. (2020). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 210–225.
- Yalman, N., & Kayahan, C. (2020). Research on determining the financial literacy level of university students: The case of Afyon Kocatepe University. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(3), 345–362.
- Yılmaz, V., & Tuncay, M. (2012). Finansal liberalizasyonun tasarruf ve yatırım üzerine etkisi: Türkiye örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3–4), 345–363.

Yoong, F. J., See, B. L., & Baronovich, D.-L. (2012). Financial literacy key to retirement planning in Malaysia. *Journal of Management and Sustainability*, 2(1), 75–86.

Zarakolu, A. (1989). *Bankacılar için para ve kredi bilgisi*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

EKLER

EK 1. 2024-2025 Bahar Dönemi Aktif Öğrenci Sayıları

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
BÖLÜMLERE GÖRE ÖĞRENCİ SAYILARI
19.03.2025

Sınıf ve Bölüm Bazlı Öğrenci Sayısı	0	1	2	3	4	Toplam
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	6	83	69	56	44	258
Ekonometri		31	1	1	7	40
İktisat	85	122	130	84	107	528
İşletme	90	132	102	83	101	508
Maliye	5	111	107	93	114	430
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	3	112	162	133	145	555
Uluslararası İlişkiler	3	125	149	131	163	571
Toplam	192	716	720	581	681	2890

EK 2. Etik Kurul Onay

T.C. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Değerlendirme Formu

SONUÇ

Araştırmacının Adı Soyadı	Erhan ERGENLER
Araştırmanın Başlığı	Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi ve Sosyo-Demografik Faktörlerle İlişkisi
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	06/02/2025
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	27/02/2025
Toplantı No. ve Karar tarihi:	2025-3 27/02/2025
1.	☒ Uygun
2.	☐ Düzeltilmesi gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Görevsizlik: Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:
4.	☐ Uygun değildir: Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları

Prof. Dr. Necla TEKTAŞ
Başkan

Prof. Dr. Cüneyt AKAR
Üye

Doç. Dr. Turan BAŞKONUŞ
Üye

Doç. Dr. Gül Dilek TÜRK
Üye

Doç. Dr. Yahya TURAN
Üye

Dr. Öğr Üyesi Zeynep ÖZER
Üye

Dr. Öğr Üyesi Gözde GEÇİMLİ
Üye

EK 3. Tez Çalışması Anket Formu

(Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi ve Sosyo-Demografik Faktörlerle İlişkisi)

Sayın katılımcı;

Bu anket formu; Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İşletme - Liderlik ve Küresel Girişimcilik yüksek lisans kapsamında yürütülen çalışmada kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Bilgiler anonim olarak girilecektir. *Lütfen adınızı yazmayınız.* Vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın sağlıklı ve başarılı sonuçlar üretebilmesi bakımından son derece önemlidir. Ankete vermiş olduğunuz yanıtlar, bireysel olarak değerlendirilmeyip, genel bir değerlendirme ile bilimsel amaca hizmet etmek için kullanılacak ve kesinlikle gizli kalacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Anketör Öğrenci

.....
İşletme ABD
..... Y.L.Programı

Danışman Akademisyen

.....
İşletme ABD
Dr. Öğr. Üyesi

KATILIMCILARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz () Erkek () Kadın
2. Hangi Bölümde Okuyorsunuz
3. Sınıfınız
4. Aile gelir düzeyiniz
a) 0 TL – 20.000 TL b) 20.000 TL – 40.000 TL
c) 40.000 TL – 60.000 TL d) 60.000 TL ve üstü
5. Sizin aylık ortalama geliriniz (burs, aileden, ücretli çalışma...)
a) 0 TL – 10.000 TL b) 10.000 TL – 20.000 TL
c) 20.000 TL – 30.000 TL d) 30.000 TL ve üstü
6. Herhangi bir aracı kurumda yatırım hesabınız var mı? () Evet () Hayır
7. İnternet bankacılığını etkin kullanıyor musunuz? () Evet () Hayır
8. Finansal haberleri takip etme sıklığınız
() Hergün () Haftada birkaç kez () Bazen () Takip etmiyorum
9. Gelirinizin yüzde kaçını tasarrufa ayırıyorsunuz?
a) %5 ve daha az b) %5 ila %25 arası c) %25 ila %50 arası
d) Daha fazla e) Hiç
10. Gelirinizin yüzde kaçını yatırım yapıyorsunuz?
a) %5 ve daha az b) %5 ila %25 arası c) %25 ila %50 arası
d) Daha fazla e) Hiç

FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK
SORULAR

1. Bankada paranız olduğunu, bu paraya bankanın yıllık %8 faiz uyguladığını, yıllık enflasyonun ise % 10 olduğunu düşünün. Bu enflasyon oranını dikkate aldığınızda bankadan gelen paranızla bir önceki yıla göre daha mı fazla, daha mı az yoksa aynı miktarda mı mal alabilirsiniz? Diğer bir deyişle alım gücünüz 1 önceki yıllla karşılaştırıldığında ne olur?
a) Artar b) Aynı kalır c) Azalır
2. Bankadan 10.000 TL banka kredisi aldığınızı ve 1 yılda eşit taksitlerle ödeyeceğinizi düşünün. Kredi faizi 600 TL ise kredinizin yıllık faiz oranı kabaca nedir?
a) %3 b) %6 c) %9 d) %12
3. Tasarruf hesabına yıllık % 2 faiz oranı ile 1000 TL yatıran kişinin hesaptan para çekmemesi ve para yatırmaması şartıyla, birinci yılın sonunda faizle birlikte hesabında ne kadar parası olacaktır?
a) 1020 TL b) 1000 TL c) 1200 TL d) 2000 TL
4. 3. Soruya göre, beş yıl sonunda kişinin hesabında ne kadar para olacaktır?
a) 1100 TL'den fazla b) Tam 1100 TL c) 1100 TL'den az d) Bilmiyorum
5. Deniz ve Bilal aynı şirketin finans departmanında birlikte çalışmaktadır. Bilal serbest zamanını işiyle ilgili olan bilgisayar becerilerini geliştirmek için harcarken Deniz ise serbest zamanını arkadaşlarıyla geçiriyor. Beş yıl sonra Deniz ve Bilal'ın durumunu aşağıdakilerden hangisi doğru olarak ifade etmektedir?
a) Deniz daha sosyal olduğu için daha fazla para kazanacaktır.
b) Deniz daha fazla para kazanacaktır çünkü Bilal muhtemelen işten çıkarılacaktır.
c) Şirket açısından değeri arttığı için Bilal daha fazla para kazanacaktır.
d) Deniz ve Bilal aynı miktarda para kazanmaya devam edecektir.
6. Aşağıdakilerden hangisi 20–35 yaş grubundaki insanların çoğunun birincil (temel) gelir kaynağıdır?
a) Kar payı ve faiz. b) Maaş, ücret. c) Ticaretten gelen kar. d) Kira.
7. Elinize geçen gelir miktarı (net maaş) maaş bordronuzda gözüken brüt ücretinizden daha azdır. Aşağıdakilerden hangisi net ücretinizin azalmasına neden olan kesintileri doğru şekilde açıklamaktadır?
a) Sosyal güvenlik ve sağlık primi. b) Gelir vergisi, damga vergisi, sosyal güvenlik primi.
c) Gelir vergisi, sosyal güvenlik primi. d) Gelir vergisi, gider vergisi ve sosyal güvenlik primi.
8. Katma değer vergisi (KDV) ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?
a) Ulusal satış vergisi oranı % 10'dır. b) KDV ücretlilerin maaşından otomatik olarak kesilir.
c) Düşük gelir grubundakiler KDV ödemez. d) KDV satın alınan malın fiyatını artırır.
9. Mert üniversitede okurken aylık 1000 TL ücretle çalışır. Mezun olduktan sonra, Mert aylık 2000 TL ile çalışmaya başlar. İki işinden elde ettiği gelir miktarı karşılaştırıldığında Mert'in ödeyeceği gelir vergisi miktarı ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?
a) En az, üniversitede okurken elde ettiği kazançta ödediği gelir vergisinin iki katı gelir vergisi öder.
b) Üniversitede okurken ödediği gelir vergisine göre biraz daha fazla öder.
c) Aynı miktarda gelir vergisi öder.
d) 2. işinde 1. işinde ödediğinden daha az gelir vergisi öder.
10. Kamu ve özel kesimden emekli olanlara ödenen emeklilik gelirine ne denir?
a) Ek ödeme b) Emekli maaşı c) Kar payı d) Sosyal güvenlik primi
11. Enflasyon birçok yönden sorun yaratmaktadır. Birkaç yıl süren yüksek enflasyon dönemlerinde

aşağıda belirtilen hangi grup ekonomik olarak daha fazla sorun yaşar?

- a) Emeklilik dönemine yönelik tasarruf yapmak için çalışan yaşlı çiftler.
- b) Çocukları olmayan ve her ikisi de çalışan genç çiftler.
- c) Sabit emeklilik geliri ile yaşayan yaşlı insanlar.
- d) Çocukları olan genç çalışan çiftler.

12. Aşağıdaki kişiler aynı miktarda gelire sahiptir. Yaşam sigortası, kim için daha gereklidir?

- a) Eşi de emekli olan yaşlı emekli bir erkek.
- b) Çocuğu olmayan genç evli bir erkek.
- c) İki çocuğuyla yaşayan yalnız genç bir kadın
- d) Çocuğu olmayan tek genç bir kadın.

13. Birçok genç insan anne-babası üzerinden sağlık sigortası haklarından yararlanmaktadır. Sağlık sigortası kapsamı hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) Yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun, evleninceye kadar çocuklar ailenin sigortası kapsamındadır.
- b) Ebeveynin işsiz kalması durumunda çocuğun yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun hiçbir şart aranmaksızın devam eder.
- c) Yükseköğrenime devam etmesi halinde gerek kız gerekse erkek çocuklar 25 yaşını dolduruncaya kadar ailenin sigorta kapsamındadır.
- d) Yaşı ne olursa olsun, çocuk ailesiyle yaşamaya devam ettiği sürece ailenin sigorta kapsamındadır.

14. Dilek'in aylık geliri 2000 TL'dir. Dilek her ay 900 TL kiraya, 150 TL gıdaya, 250 TL ulaşımaya harcamaktadır. Ayrıca aylık bütçesinden giyim için 100 TL, restoran harcamaları için 200 TL ve diğer harcamaları için de 250 TL ayırmaktadır. Bu durumda Dilek kaç ay sonra 600 TL tasarruf yapabilir?

- a) 3ay
- b) 4 ay
- c) 1ay
- d) 2 ay

15. Rana ve Mert aynı yaştadır. Mert 25 yaşındayken yılda 2.000 TL tasarruf yapmaya başlamıştır. Rana 50 yaşında, emeklilik için hiç tasarrufu olmadığını farkına varınca yılda 4000 TL tasarruf yapmaya başlar. Şimdi ikisi de 75 yaşındadırlar. Hangisinin emeklilik hesabında daha çok para vardır?

- a) Rana ve Mert'in emeklilik hesabında aynı miktarda para vardır. Çünkü onlar aynı miktarda tasarruf yapmışlardır.
- b) Rana'nın hesabında daha çok para vardır. Çünkü o her yıl daha fazla tasarruf yapmıştır.
- c) Mert'in hesabında daha çok para vardır. Çünkü o daha uzun süre tasarruf yapmıştır.
- d) Mert'in hesabında daha çok para vardır. Çünkü onun tasarruf ettiği para bileşik faiz ile daha da artmıştır.

16. Zeynep ve Murat'ın yeni doğmuş bir bebekleri var. Ellerine geçen paranın bir bölümünü çocuklarının üniversite eğitimi için yatırım yapmak istiyorlar. Aşağıdakilerden hangisi 18 yıl sonunda en yüksek getiriye sağlayabilir?

- a) Vadesiz mevduat hesabı
- b) Hisse senedi
- c) Tahvil
- d) Tasarruf hesabı

17. Birçok kişi beklenmedik giderleri karşılamak için kenara para koyar. Elif ve Cem acil durumlar için kenara bir miktar para koymuştur. Elif ve Cem'in acil paraya ihtiyacı olduğunda hemen nakide çevirecekleri bu para için tercih edebilecekleri en elverişsiz (yararsız) yatırım aracı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Ev satın almada peşinat olarak kullanma.
- b) Mevduat hesabına yatırma.
- c) Hisse senedi alma.
- d) Tasarruf hesabına yatırma.

18. Birçok yatırım programı, devlet tarafından garanti altındadır. Aşağıdakilerden hangisi devlet garantisi altında korunmamaktadır?

- a) Hazine bonusu
- b) Tasarruf mevduatı
- c) Yatırım fonu- hisse senedi
- d) Devlet tahvili

19. Ülkemizde banka mevduatına sahip bireylerin parasının bulunduğu banka iflas ederse, devlet bankada parası bulunan bireylerin parasının ne kadarını güvence altına almaktadır?

- a) 0 TL, Devlet bankaların iflas etmesi durumunda oluşan kaybı güvence altına almaz.

- b) 20.000 TL c) 50.000 TL d) 100.000 TL e) 150.000 TL
f) Limit yoktur, devlet banka hesabındaki tüm miktarı güvence altına alır.

- 20.** Kazancı yüksek olan bir yatırımın riski de yüksek olur. (Doğru/ Yanlış)
21. Yatırım alanlarının çeşitlendirilmesi para kaybetme riskini azaltır. (Doğru/ Yanlış)
22. Eğer bir bankada tasarruf hesabınız varsa bu tasarruf hesabından elde ettiğiniz faize ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?
a) Tasarruf hesabından elde edilen faiz geliri için stopaj (gelir vergisi) kesilir.
b) Faiz gelirinden sadece satış vergisi tahsil edilebilir.
c) Faiz gelirinden stopaj ve satış vergisi kesilir.
d) Faiz gelirinden herhangi bir Kesinti Yapılmaz.
23. Aşağıdaki hangi koşulda kişinin gelecekte elde edeceği gelirden ödemek üzere borçlanması akıllıca ve mali açıdan yararlı olacaktır?
a) Çok daha iyi ücretli bir işe sahip olmak için bir araba satın almanız gerektiğinde.
b) Bir hafta tatile gerçekten ihtiyaç duyduğunuzda.
c) Beğendiğiniz bazı giysiler indirimde girdiğinde, ucuzladığında.
d) Satın alma için kullanılan kredinin faiz oranı tasarruf faiz oranından yüksek olduğunda.

- 24.** Aşağıdaki finansal araçların hangisi genellikle harcamalarda kullanılmaz.?
a) Bankamatik kartı. b) Mevduat sertifikası. c) Nakit para. d) Kredi kartı.

- 25.** ATM (Automated Teller Machine) kartlarıyla ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğru değildir?
a) Günün 24 saatinde ATM'lerden nakit para çekilebilir.
b) ATM'lerden hesap bakiyesi ile ilgili güncel bilgi elde edilebilir.
c) Dünyanın her yerinden hiçbir ücret ödenmeden nakit para çekilebilir.
d) ATM kartına sahip olmak için bir banka hesabının olması gerekir.

- 26.** Aşağıdaki kredi kartı kullanıcılarının hepsinin aynı miktarda kredi kartı borcu vardır. Hangisi daha çok faiz ödemek zorunda kalacaktır?
a) Cem her ay en az asgari tutarı ödemekte, parası olduğunda ise daha fazla ödeme yapmaktadır.
b) Ela genellikle, kredi kartı borcunun tamamını ödemekte, nakit sıkıntısı çektiğinde nadiren asgari ödeme tutarını ödemektedir.
c) Melis her zaman kredi kartı ekstresini aldıktan kısa bir zaman sonra borcunun tamamını ödemektedir.
d) Erol her ay sadece asgari ödeme tutarını ödemektedir.

- 27.** Güneş kredi kartı için başvuru yapar. Henüz 18 yaşındadır ve kredi kartı geçmişi bulunmamaktadır. Eğer Güneş'e kredi kartı verilirse, kredi kartını veren kuruluş aşağıdakilerden hangisi ile riskini azaltacaktır?
a) Güneş'in ebeveynlerinden evlerini ipotek etmelerini isteyecektir.
b) Güneş'in ebeveynlerinden kartın borcuna kefil olmalarını isteyecektir.
c) Güneş uygulanan faiz oranı daha yaşlı müşterilere uygulanan oranın iki katı olacaktır.
d) Güneş'e az bir limit tahsis ederek ödemelerini nasıl yaptığı izlenecektir.

- 28.** Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?
a) Bankalar kredi kullanan müşterilerinin ödeme geçmişini birbiriyle paylaşır. Böylece bireyin ödenmemiş borcundan diğer tüm bankalar da haberdar olur.
b) Bankaların kişinin başka bir bankadaki kredi geçmişini bilmesi pek mümkün değildir.
c) Kişinin bir bankadaki kötü kredi sicili başka bir bankaya kredi için başvurduğunda dikkate alınmaz.
d) Kişinin 2 yıldan daha önceki yapılmayan bir ödemesi yeni kredi başvurularında dikkate alınmaz.

- 29.** Eğer kredi kartınız çalınmışsa ve siz kartınızın çalındığını 24 saat içinde bankaya bildirdiyseniz hırsızın yaptığı 1000 TL'lik alışverişin maksimum ne kadarından sorumlu olursunuz?
a) 500 TL b) 1000 TL c) 150 TL d) Hiç sorumlu olmam

FİNANSAL TUTUMLARI
BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	İFADELER	Her zaman	Genellikle	Bazen	Kısmen	Hiçbir zaman
1	Para sadece harcamak içindir.					
2	Para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur.					
3	Uzun dönem finansal geleceğime yönelik çok fazla düşünmek beni rahatsız eder.					
4	Para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir.					
5	Finansal açıdan bugün için yaşamak hoşuma gider.					
6	Finans dilini anlayabilme yeteneğim zayıftır.					
7	Finansal konularda karar vermeden önce finansal bilgi edinmek için çok zaman ve çaba harcamam.					
8	Finansal durumumda büyük bir fark yaratmak için fazla çabalamayı düşünmüyorum.					
9	Para ve finansal konularda bilgilendirilmek istemiyorum.					

FİNANSAL DAVRANIŞLARI BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

- Aktif olarak kullandığınız kaç tane kredi kartınız var ?
a) Yok b)1 c) 2 d) 3 e) 4 f) 5 ve daha fazla
- Aşağıdaki ifadelerden hangisi kredi kartı borcunuzu ödeme şeklinizi en iyi şekilde açıklar?
a) Her zaman aylık toplam borcumun tamamını öderim.
b) Bazen belirli bir süre için (1 -2 ay yada paramın az olduğu dönemde) toplam borcumu ödeyemem.
c) Genellikle her ay sadece asgari tutarı öderim.
d) Genellikle asgari tutarın altında ödeme yaparım.
- İlk kredi kartınızı ne zaman aldınız?
a) Liseden mezun olmadan önce b) Liseden mezun olduğumda
c) Üniversiteye başladığımda d) Üniversitenin ilk yılında
- Kredi kartı borcunuzu ne sıklıkta geç ödüyorsunuz?
a) Hiçbir zaman borcumu geciktirmedim.
b) Kredi kartına sahip olduğumdan beri bir veya iki kez geç ödedim.
c) Yılda bir veya iki kez geç öderim.
d) Yılda iki defadan daha fazla geç ödeme yaparım.
- Kredi kartına ödenmemiş borcunuz ne kadardır?
a) 2000 TL altında b) 2000-5000 TL c) 5000-10000 TL d)10000 TL ve üstü
e)Ödenmemiş borcum yok
- Tasarruf ve yatırımlarınızı aşağıdakilerden hangi şekilde değerlendiriyorsunuz?
a) Hisse senedi b) Döviz c)Tasarruf Bonosu d)Devlet tahvili/Hazine bonosu.
e)Yatırım fonu f) Vadesiz hesap g) Vadeli TL hesabı h)Vadeli döviz hesabı
i)Bireysel emeklilik hesabı i)Altın j)tasarruf yapamıyorum

7. Borcunuz olduğunda ne kadar endişe duyarsınız?

- a) Asla endişe duymam. b)Biraz endişe duyarım. c)Bazen endişe duyarım.
d)Genellikle endişe duyarım. e)Neredeyse her zaman endişe duyarım.

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak ne sıklıkla gerçekleştirdiğinizi uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	İFADELER	Her zaman	Genellikle	Bazen	Kısmen	Hiçbir zaman
1	Satın alırken dikkatlice düşünürüm.					
2	Faturalarımı zamanında öderim.					
3	Kişisel finansal konuları ve olayları yakından takip ederim.					
4	Uzun vadeli hedefler belirler ve bunları başarmak için çaba gösteririm.					
5	Gelir ve giderlerim için bir bütçe yapar ve uygularım.					
6	Ailemde günlük para idaresi konularında kişisel ve ortak sorumluluk alırım.					
7	Son 1 yıl içinde farklı şekillerde (döviz, altın, mevduat hesabı, evde tutma vb.) tasarruf yaptım.					
8	Finansal bir ürün satın alırken ürünü satın aldığım yerden bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.					
9	Finansal bir ürün satın alırken bağımsız kaynaklardan (konunun uzmanı vb.) bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.					
10	İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam.					
11	Yatırım kararı alırken risk ve getirisini dikkate alırım.					
12	Kredi kartı borcumun tamamını öderim.					
13	Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım.					
14	Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşırım.					
15	Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım.					
16	Harcamalarımı azaltmanın yollarını ararım.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Erhan ERGENLER

Eğitim Bilgileri:

Lisans: Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği (2005).

Yüksek Lisans: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Liderlik ve Küresel Girişimcilik Programı Tezli YL.

Araştırma Alanları: Liderlik, küresel girişimcilik, örgütsel davranış, eğitim yönetimi, finansal okuryazarlık/tutum/davranış, çok kriterli karar verme, gri ilişkisel analiz.

Akademik Çalışmalar:

Örücü, E., Hasırcı, I., & Ergenler, E. (2022). *Covid-19 pandemi döneminde öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma eğilimleri ile tükenmişlik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doğu Üniversitesi Dergisi, 23 (COVID-19 Özel Sayısı), s. 153–175.